

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Andreas Eerik

Radikaliseerumise termini kasutamismustrid ning domineerivad
diskursused Eesti meediaväljaannetes aastatel 2022–2025

Magistritöö

Juhendaja: Maria Murumaa-Mengel, PhD

Kaasjuhendaja: Heidi Maiberg, PhD

Tartu 2026

TÄNUSÕNAD

Mäletan hästi esimest korda, kui olin Maria Murumaa-Mengeli loengus. Kursus kandis nime „Kommunikatsioon erinevate auditooriumitega“ ning just sealt sai alguse minu huvi radikaliseerumise teemade vastu. Kursuse lõputöös pidime tutvuma ja antropoloogiliselt lähenema ühele enda jaoks võõrale ja kaugele auditooriumile. Valisime selleks Jehoova tunnistajad. Kursusetöö esitluse järel jäi võimalike edasiste uurimissuundade arutelu kõlama mõiste „radikaliseerumine“. Kui hakkasin valdkonnaga lähemalt tutvuma, sain aru, et just see on teema, millega tahan oma magistrیتöös edasi tegeleda.

Täna oma juhendajaid Maria Murumaa-Mengelit ja Heidi Maibergi, kellele ei oleks ma seda tööd valmis kirjutanud ning oleksin vahepeal alla andnud. Nad leidsid mulle alati aega, kuulasid, küsisid, suunasid ja julgustasid mind nii Zoomi kõnedes kui ka lugematute meilide ja sõnumite kaudu. Eraldi tänan Maria Murumaa-Mengelit, kes kutsus mind 20. veebruaril 2026 Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi õpetajatele radikaliseerumisest kõnelema. See kogemus pani mul silmad särama ja kinnitas nii akadeemiliselt kui ka isiklikult, et uurin tähendusrikast ja olulist teemat.

Täna oma perekonda, kelle tugi, huvi ja kohalolu olid selle töö kirjutamisel hindamatu väärtusega. Aitäh, et kuulasite mind ka siis, kui rääkisin juba mitmendat korda samadest muredest, tähtaegadest ja peatükkidest, mis ei tahtnud kuidagi valmis saada. Teie usk minusse aitas edasi liikuda ka neil hetkedel, kui ma ise selles nii kindel ei olnud.

Soovin tänada ka oma kolleege Gaia Koolist, kes tundsid minu teema vastu siirast huvi, pakkusid võimalusi sellest rääkida ning tulid töökorralduses vastu ajal, mil pidin veetma palju tunde raamatukogus magistrیتööd kirjutades.

Suur tänu minu sõpradele ja tuttavatele, kes tundsid teema vastu huvi, uurisid järjepidevalt, kuidas mul läheb, kuulasid mu mõtteid ning otsisid ka ise selle teema kohta rohkem infot. Eriti tänan Susan Sooäärt, Lisanna Lajalit ja Maria-Helen Pungast, kes lugesid tööd eri faasides ning andsid nii keelelist kui ka üldist nõu.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	8
1.1 Ajakirjandus sotsiaalse reaalsuse ja tähenduste kujundajana	8
1.1.1 Meediastumine ja süvameediastumine	9
1.1.2 Ajakirjandus sotsiaalse reaalsuse konstrueerijana	10
1.1.3 Representatsioon, raamimine ja agendaseadmine ajakirjanduslikus tähendusloomes	11
1.2 Radikaliseerumine kui vaieldav ja kontekstitundlik mõiste.....	13
1.3 Radikaliseerumise kajastamine ja ajakirjanduslik vastutus	17
1.4 Uurimiseesmärk ja -küsimused	19
2. MEETOD JA VALIM	21
2.1 Valim ja andmete kogumine	21
2.2 Andmeanalüüsi etapid.....	23
2.2.1 Standardiseeritud kontentanalüüs.....	24
2.2.2 Kvalitatiivne sisuanalüüs	25
2.2.3 Diskursusanalüüs.....	26
2.3 Meetodi piirangud	28
3. TULEMUSED	30
3.1 Radikaliseerumise mõiste nähtavus Eesti ajakirjanduses	30
3.2 Radikaliseerumise temaatilised kontekstid ajakirjanduses	32
3.3 Radikaliseerumise kujutamine: allikad, osalised ja sekkumisviisid	37
3.3.1 Kes toovad radikaliseerumise mõiste ajakirjanduslikku arutellu?	37
3.3.2 Kelle või millega radikaliseerumist seostatakse?.....	39
3.3.3 Milliseid ennetus- ja sekkumisviise esile tõstetakse?	41
3.4 Radikaliseerumise diskursiivsed kujutamisiisid.....	45
3.4.1 Radikaliseerumise kujutamine julgeolekuohuna	45
3.4.2 Radikaliseerumine kui noorte ja digikeskkonna probleem	48
3.4.3 Radikaliseerumine kui poliitiline sildistamine.....	51
3.4.4 Radikaliseerumise ennetamise ja sekkumise kujutamisiisid.....	53
3.4.5 Radikaliseerumise mõiste vaidlustamine ja metatasand	55
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	60

4.1 Järeldused.....	60
4.2 Diskussioon.....	67
4.3 Töö piirangud ja edasised uurimissuunad.....	71
KOKKUVÕTE.....	73
SUMMARY.....	76
KASUTATUD ALLIKAD	79
LISAD.....	87
Lisa 1. Analüüsikategooriad ja nende kodeerimisloogika uurimuse eri etappides	87
Lisa 2. Diskursusanalüüsi analüütilised kategooriad	89
Lisa 3. Radikaliseerumise mõiste esinemissagedus väljaannete ja aastate lõikes	91
Lisa 4. Esmase ja teisese temaatilise konteksti koosinemine radikaliseerumist keskse teemana käsitlevates artiklites.	92
Lisa 5. Esmaste temaatiliste kontekstide jaotus väljaannete lõikes radikaliseerumist keskse teemana käsitlevates artiklites.	93
Lisa 6. Diskursusanalüüsi lähilugemisse kuulunud artiklid	94

SISSEJUHATUS

Radikaliseerumine on viimastel aastatel kujunenud avalikus arutelus järjest nähtavamaks mõisteks. Terminit kasutatakse eri valdkondades ja erinevate ühiskondlike probleemide kirjeldamiseks, mistõttu ei ole selle tähendus üheselt piiritletud. Sedgwick (2010) rõhutab, et radikaliseerumise tähendus sõltub sellest, mida konkreetses poliitilises ja ühiskondlikus kontekstis radikaalseks peetakse. Neumann (2013) osutab radikaliseerumise terminoloogilisele ebastabiilsusele. PISOIU (2012) ja KOEHLERI (2017) käsitluste põhjal võib radikaliseerumist mõista protsessina, mis hõlmab hoiakute, identiteedi ja kuuluvustunde muutumist ning võib teatud juhtudel viia vägivalda õigustamise või kasutamiseni. Need käsitlused näitavad, et radikaliseerumine on kontekstitundlik mõiste, mille tähendus sõltub muu hulgas sellest, kas seda seostatakse hoiakute, identiteedi, vägivaldse tegevuse või julgeolekuohuga.

Eesti kontekstis on radikaliseerumise teema jõudnud nähtavamalt nii julgeolekuasutuste avalikesse dokumentidesse, haridus- ja noorsootöövaldkonda kui ka ajakirjanduslikku arutellu. Kaitsepolitsei ameti (KAPO) aastaraamatutes seostatakse radikaliseerumist muu hulgas terrorismiohu, noorte haavatavuse ja sotsiaalmeedia mõjuga (Kaitsepolitseiamet, 2025; Kaitsepolitseiamet, 2026). Varasemas aastaraamatus seob KAPO vägivaldse äärmusluse leviku noorte, sotsiaalmeedia ja digiplatvormidega ning rõhutab, et üksildus, raske lapsepõlv ja kuuluvustunde puudumine võivad suurendada vastuvõtlikkust äärmuslikele ideedele (Kaitsepolitseiamet, 2025). Hilisemas aastaraamatus tõstetakse esile ka veebis radikaliseerunud üksikisiku võimalik vägivaldaohu ning sotsiaalmeedia roll vägivalda normaliseerimisel (Kaitsepolitseiamet, 2026).

Radikaliseerumise teema ei piirdu üksnes julgeolekuasutuste käsitlustega. Avalikus ja institutsionaalses arutelus seostub see üha enam noorte veebikultuuri, digiplatvormide, algoritmilise mõju ja ennetustöö vajadusega. Euroopa Komisjoni radikaliseerumise ennetamise suunistes aastateks 2024–2026 rõhutatakse muutuvat ohupilti, uute tehnoloogiate rolli ning vajadust kogu ühiskonda hõlmava ennetusstrateegia järele (European Commission, 2024). Europol'i terrorismiolukorra raporti järgi kasvas 2024. aastal Euroopa Liidus alaealiste ja noorte kaasatus terrorismi ja vägivaldse äärmuslusega seotud tegevustesse. Raport seostab noorte radikaliseerumist muu hulgas veebikeskkonna, psühholoogilise haavatavuse, sotsiaalse isolatsiooni ja digisõltuvusega (Europol, 2025). Need käsitlused näitavad, et radikaliseerumist

mõtestatakse institutsionaalses arutelus üha enam mitmetahulise ühiskondliku probleemina, mis puudutab julgeoleku kõrval ka noori, digikeskkondi ja ennetust.

Radikaliseerumise, noorte ja veebikultuuri seosed on jõudnud ka laiemasse kultuurilisse arutellu, näiteks Netflix'i sarja „Adolescence“, dokumentaali „Louis Theroux: Inside the Manosphere“ ning Eestis Taavi Liiaise romaani „Äärmuslane“ kaudu. Need näited ei kuulu käesoleva töö empiirilisse valimisse, kuid aitavad ilmestada, et radikaliseerumisega seotud arutelud ei piirdu üksnes julgeolekuküsimustega, vaid seostuvad üha enam ka noorte, digikeskkonna ja kultuuriliste tõlgendustega. Radikaliseerumise avarat tähendusvälja peegeldavad ka Eesti senised käsitlused, millest toon järgnevalt välja mõned eri lähenemisi esindavad näited.

Noorte ja ennetuse vaatest on Jana Laht-Ventmann käsitlenud noorte radikaliseerumise põhjuseid ja Eesti konteksti sobiva deradikaliseerumisprogrammi aluseid (Laht-Ventmann, 2025). Hariduse kontekstis on radikaliseerumise ja äärmusluse käsitlemist vaadelnud Heidi Maiberg ja Alar Kilp (2022) ning Keitlin Räni on keskendunud varajase radikaliseerumise märkamise riikliku raamistiku ettepanekutele haridustöötajatele (Räni, 2025). Sotsiaalmeedia ja ekspertteadmise fookuses on Maria-Johanna Vompa uurinud radikaliseerumisprotsesside ilminguid Eesti sotsiaalmeedias ja deradikaliseerumise võimalusi ekspertide hinnangute põhjal (Vompa, 2024). Julgeoleku ja ennetuse vaates on Helina Maasing käsitlenud radikaliseerumise olukorda Eestis ning polariseerumise ja radikaliseerumise ennetamist kohaliku tasandi koostöös (Maasing ja Kaljula, 2017; Maasing, 2018). Islami ja terrorismi seoseid on avanud Heidi Maiberg ja Oksana Belova-Dalton ning radikaalse sunniitliku ideoloogia kujunemist on käsitlenud Helen Geršman, Dana Karjatse ja Kristina Saad (Maiberg ja Belova-Dalton, 2025; Geršman, Karjatse ja Saad, 2025). Need näited osutavad, et Eesti kontekstis on radikaliseerumist uuritud mitmest vaatenurgast, kuid ajakirjanduslik mõistekasutus ja tähenduste kujundamine vajab eraldi tähelepanu.

Rahvusvahelistes mediarepresentatsiooni uuringutes on radikaliseerumise, terrorismi ja vägivaldse äärmusluse kajastust analüüsitud eri riikide ja juhtumite põhjal. Meedia ja radikaliseerumise seoseid on laiemalt käsitlenud Awan, Hoskins ja O'Loughlin (2011), samas kui ajakirjandusliku kajastuse uuringutes on tähelepanu pööratud näiteks ohuraamidele, allikate rollile, osaliste kujutamisele, marginaliseerimisele ning sellele, kuidas eri tüüpi äärmuslust meedias erinevalt raamistatakse (Larsen, 2019; De Coster jt, 2024). Need käsitlused on käesoleva töö jaoks olulised, sest aitavad siduda radikaliseerumise mõiste kasutuse laiemate küsimustega

sellest, kuidas ajakirjandus määratleb probleeme, kujutab osalisi ja pakub võimalikke tõlgendusviise.

Vähem on teada, kuidas kasutatakse Eesti ajakirjanduses radikaliseerumise mõistet ja milliseid tähendusi mõiste avalikus arutelus omandab. Ajakirjandus on üks peamisi vahendajaid, mille kaudu julgeolekuasutuste, teadlaste, poliitikute ja spetsialistide radikaliseerumist puudutavad määratlused avalikkuseni jõuavad (Hall, 2018[1997]). Samas ei esita ajakirjandus radikaliseerumise mõistet neutraalsena, vaid seob selle konkreetsete sündmuste, allikate, pealkirjade ja probleemimääratlustega. Nende valikute kaudu raamib ajakirjandus mõistet ja osaleb selle tähenduse kujundamises (Entman, 1993). Seetõttu vajab eraldi selgitamist, kuidas Eesti ajakirjanduses radikaliseerumise mõistet kasutatakse, milliste teemade ja osalistega see seotakse ning milliste diskursiivsete kujutamisi viiside kaudu mõiste tähendust kujundatakse.

Magistritöö eesmärk on selgitada, kuidas radikaliseerumise mõistet kasutatakse ja tähenduslikult kujundatakse valitud Eesti ajakirjanduslikes väljaannetes aastatel 2022–2025. Valimisse kuuluvad ERR, Delfi, Postimees ja Õhtuleht, mis esindavad Eesti ajakirjandusväljal erinevaid, kuid avalikus arutelus laialt nähtavaid uudisteväljaandeid. Selleks kaardistan esmalt, kuidas muutus radikaliseerumise mõiste esinemissagedus nende väljaannete ja aastate lõikes. Seejärel selgitan, millistes temaatilistes kontekstides mõistet kasutati ning milliste allikate, osaliste ja ennetus- või sekkumisviisidega see seostus. Lõpuks selgitan, kuidas radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides eri diskursiivsete kujutamisi viiside kaudu konstrueeriti.

Töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis annan ülevaate ajakirjanduse rollist sotsiaalse reaalsuse ja tähenduste kujundamisel, representatsiooni, raamimise ja agendaseadmise käsitlustest ning radikaliseerumise mõiste teoreetilistest lähtekohtadest. Samuti käsitlen radikaliseerumise ajakirjandusliku kajastamise eripärasid ja sellega seotud vastutust. Teises peatükis kirjeldan uurimuse valimit, andmekogumist ja analüüsimeetodeid. Kolmandas peatükis esitan analüüsi tulemused uurimisloogika järgi: esmalt käsitlen mõiste esinemissagedust, seejärel temaatilisi kontekste ning lõpuks diskursiivseid kujutamisi viise. Neljandas peatükis arutlen tulemuste tähenduse üle laiemas meedia ja ühiskondlikus kontekstis ning toon välja uurimuse piirangud ja võimalikud edasised uurimissuunad.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Teoreetiline peatükk avab mõisted ja käsitlused, millele töö empiiriline analüüs tugineb. Esmalt annan ülevaate meedia ja ajakirjanduse rollist ühiskondlike probleemide esiletõstmisel ja tähenduste kujundamisel. Seejärel selgitan representatsiooni, raamimise ja agendaseadmise käsitluste abil, kuidas ajakirjandus teemasid nähtavaks teeb, osalisi kujutab ja probleemidele tõlgendusraame loob. Peatüki teises pooles keskendun radikaliseerumise mõiste kontekstitundlikkusele ning radikaliseerumise ajakirjandusliku kajastamise eripäradele.

1.1 Ajakirjandus sotsiaalse reaalsuse ja tähenduste kujundajana

Meedia osaleb selles, kuidas ühiskondlikest probleemidest kõneldakse ja mõeldakse, milliste tähendustega neid seostatakse ning mida kultuuris ja ühiskonnas aktsepteeritavaks peetakse (Silverstone, 2007; Hall, 2018[1997]). Radikaliseerumise mõiste ja diskursuse üheks oluliseks kujundajaks on ajakirjandus. Ajakirjandusel on võimalus radikaliseerumist eri viisidel esile tõsta ning seeläbi mõjutada avalikku arvamust, poliitilisi arutelusid, võimalikke sekkumisviise ja ühiskondlikku hirmufooni (McCombs ja Shaw, 1972; Entman, 1993; Altheide, 2002).

Selleks, et mõista ajakirjanduse rolli radikaliseerumise tähenduse kujundamisel, tuleb vaadelda tänapäeva muutuvat meediakeskkonda. Meedia toimimises on aset leidnud mitmed järsud muutused: infoküllastumine, kommunikatsiooni kiirenemine, auditooriumide killustumine ning sotsiaalmeediaplatformide ja algoritmide kasvav mõju. Neid protsesse on Nick Couldry ja Andreas Hepp (2017) mõtestanud süvameediastumise (ingl deep mediatization) kontseptsiooni kaudu. Süvameediastumine puudutab laiemat kommunikatsioonikeskkonda, kuid selle magistritöö fookuses on ajakirjanduslikud tekstid, mistõttu eristan järgnevalt mõisted „meedia“ ja „ajakirjanduslik meedia“.

Meedia all lähtun Couldry ja Heppi (2017) määratlusest, mille järgi meedia tähendab tehnoloogiapõhiseid kommunikatsioonimeedie, mis institutsionaliseerivad kommunikatsiooni. Meedia alla kuuluvad näiteks ajakirjanduslik meedia, sh veebiväljaanded, aga ka sotsiaalmeediaplatformid, otsingumootorid ning muud tehnoloogiliselt vahendatud suhtluskeskkonnad. Ajakirjanduslik meedia on seega meediast kitsam mõiste: selle all pean silmas professionaalset uudis- ja arvamusemeediat, millel on oma toimetuskorraldused, eetika, normid ja avalik vastutus (Deuze, 2005). Eesti ajakirjanduse kontekstis on Ivask ja Pruulmann-Vengerfeldt

(2024) näidanud, et veebimöödikud ja andmepõhine tagasiside on muutunud ajakirjanike töö mõtestamise lahutamatuks osaks. See osutab, et ajakirjandus tegutseb küll laiemas platvormistavas ja andmestavas meediakeskkonnas, kuid teeb endiselt toimetuslikke valikuid selle kohta, millised teemad avalikkuse ette tuuakse (Shoemaker ja Vos, 2009: 51–53), kuidas neid raamistatakse (Entman, 1993) ja milliste allikate kaudu neid vahendatakse. Järgnevas alapeatükis selgitan, mida tähendavad meediastumine ja süvameediastumine ning kuidas need aitavad mõista meedia, sh ajakirjanduse rolli sotsiaalse reaalsuse kujunemisel.

1.1.1 Meediastumine ja süvameediastumine

Viimastel kümnenditel on meediakeskkonda iseloomustanud infoküllus, suhtluse kiirenemine, sotsiaalmeedia osakaalu kasv ning eri platvormide põimumine. Neid muutusi aitab mõista meediastumise käsitlus. Meediastumine (ingl mediatization) tähistab laiemalt pikaajalist protsessi, mille käigus meedia muutub ühiskonna eri valdkondade toimimises järjest olulisemaks (Hjarvard, 2008). Couldry ja Hepp (2017) kirjeldavad selle protsessi üha süvenevat ja ühiskondlikke institutsioone hõlmavat etappi süvameediastumisena (ingl deep mediatization). Selle all peavad autorid silmas keskkonda, kus sotsiaalne elu, institutsioonid ja igapäevased suhtluspraktikad on üha tihedamalt seotud digitaalsete platvormide, andmete ja tehnoloogiliste kommunikatsioonivahenditega.

Couldry ja Hepp (2017) lähtuvad Peter L. Bergeri ja Thomas Luckmanni sotsiaalkonstruktivistlikust käsitlusest, mille järgi ei ole igapäevane tegelikkus midagi etteantut, vaid kujuneb inimestevahelises suhtluses, korduvates praktikates ja keelekasutuses. Berger ja Luckmann (1967/2018) rõhutavad keele ja kommunikatsiooni rolli sotsiaalse maailma kujunemisel. Kommunikatsiooni kaudu muutub sotsiaalne maailm inimeste jaoks tähenduslikuks (Knoblauch, 2013: 297). Couldry ja Hepp täiendavad sotsiaalkonstruktivistlikku käsitlust süvameediastumise kontseptsiooniga, sest tänapäevases ühiskonnas toimub suur osa suhtlusest, tähenduste loomisest ja sotsiaalse maailma tajumisest meedia vahendusel.

Süvameediastumine kirjeldab olukorda, kus sotsiaalne elu on üha tihedamalt seotud mitmesuguste meediumide, platvormide ja tehnoloogiliste süsteemidega. Meedia ei ole selles vaates neutraalne kanal, vaid kujundab tingimusi, milles suhtlus aset leiab ja tähendused tekivad. Tänapäeval on meedia ja selle taristud, näiteks internetiühendus, platvormid ja algoritmilised süsteemid, muutunud igapäevaste suhtlemispraktikate jaoks üha olulisemaks (Couldry ja Hepp, 2017: 27). Kuigi meedia arengud võimaldavad inimestel olla pidevas ühenduses, ei tähenda see ühtse

sotsiaalse reaalsuse tugevnemist. Vastupidi, eri kogukonnad, platvormid ja infokeskkonnad võivad kujundada erinevaid ning vahel omavahel vastuolus olevaid arusaamu sellest, mis ühiskonnas toimub ja mida mingid nähtused tähendavad. Platvormide algoritmiline loogika ja monetiseerimismudelid võivad seda killustumist omakorda võimendada ning toetada näiteks ühiskondlikku polariseerumist (van Dijck jt, 2018).

Samas on sellises olukorras teatud institutsioonidel, näiteks riigil, teadusel ja ajakirjandusel, endiselt oluline roll ühiskondlike nähtuste määratlemisel ja selgitamisel. Boltanski (2011) järgi aitavad institutsioonid luua muljet, et maailm on sidus ja korrastatud, isegi kui tegelikkus on pidevas muutumises. Ajakirjandus on üks institutsioonidest, mis osaleb aktiivselt sotsiaalse maailma tähenduse kujundamises: see valib, millised nähtused muutuvad avalikkuse jaoks nähtavaks ja milliste allikate kaudu neid selgitatakse (Shoemaker ja Vos, 2009) ning millisesse konteksti need paigutatakse (Entman, 1993).

Radikaliseerumise mõiste ja sellega seotud diskursuste uurimisel on ajakirjanduse vahendav roll oluline, sest julgeolekuasutuste, teadlaste ja poliitikute määratlused jõuavad avalikkuseni sageli just ajakirjanduse kaudu. Ajakirjandus ei edasta neid määratlusi aga täiesti neutraalselt, vaid seob need konkreetsete teemade, allikate, probleemimääratluste ja tõlgendusviisidega. Seetõttu kujuneb radikaliseerumise tähendus avalikus ruumis eri institutsioonide, platvormide ja ajakirjanduslike valikute koosmõjul. Seda koosmõju mõjutab omakorda tänapäevane tähelepanumajandus, kus veebimõõdikud, auditooriumi jälgimine ja meediaväljaannete ärilised toimumisloogikad võivad kujundada ka ajakirjanduslikke rõhuasetusi (Conyers, 2025; Ivask ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2024). Järgmises alapeatükis liigun süvameediastumise üldiselt raamilt ajakirjanduse konkreetsemate toimumisviiside juurde ning selgitan, kuidas ajakirjandus ühiskondlikke probleeme nähtavaks teeb, raamistab ja tõlgendab.

1.1.2 Ajakirjandus sotsiaalse reaalsuse konstrueerijana

Kui süvameediastumine aitab kirjeldada laiemat keskkonda, milles tähendused kujunevad ja ringlevad, siis ajakirjanduse puhul tuleb vaadata ka selle professionaalseid ja tekstilisi toimumisviise. Ajakirjandus ei tee ühiskondlikke probleeme nähtavaks juhuslikult, vaid valib sündmusi, allikaid, žanre, pealkirju ja rõhuasetusi (Shoemaker ja Vos, 2009). Nende valikute kaudu kujuneb see, milliseid nähtusi avalikkus probleemidena tajub ning kuidas nende põhjuseid, tagajärgi ja võimalikke lahendusi mõistetakse (Entman, 1993; McCombs, 2004).

Ajakirjandusega seostuvad eeskätt sündmus ja uudis. Sündmuste najal struktureerib ajakirjandus tegelikkust, sidudes eraldiseisvad tegelased, tegevused ja objektid tähenduslikuks tervikuks (Gerbner, 1964; Treufeldt, 2012). Ajakirjandus rakendab tähenduslikkust ka siis, kui otsustab, mis on uudislik ja mis mitte (Treufeldt, 2012). Seetõttu ei saa uudist mõista mitte ainult tegelikkuse peegeldusena, vaid ajakirjandusliku valiku ja vormistamise tulemusena.

Tuchmani (1978) järgi toimib uudisajakirjandus filtrina: mõned sündmused muutuvad ajakirjanduse vahendusel avalikult oluliseks, teised jäävad tähelepanuta. Seda filtrit kujundavad muu hulgas toimetuse rutiinid, allikasuhed, uudisväärtused ja institutsionaalsed ootused. Fairclough' (2005) rekontekstualiseerimise mõiste aitab seda protsessi täpsustada. Rekontekstualiseerimine tähendab, et nähtus, kõneviis või praktika tuuakse ühest ühiskondlikust kontekstist teise ning omandab seal uue vormi ja tähenduse. Ajakirjanduses tähendab see, et näiteks poliitika, julgeoleku, teaduse või institutsioonide käsitlused jõuavad uudisteksti kaudu avalikku arutellu, kuid mitte muutumatul kujul. Ajakirjandus annab neile oma vormi, valib rõhuasetused ning seob need konkreetse probleemi, allikate ja sündmustega.

Radikaliseerumise mõiste puhul tähendab see, et tähelepanu ei tule pöörata üksnes termini esinemisele, vaid ka sellele, millistes uudislikes olukordades mõiste kasutusele võetakse, kelle kaudu seda selgitatakse, milliste sündmuste või rühmadega see seotakse ning milliseid probleeme selle kaudu nähtavaks tehakse. Nii saab radikaliseerumise ajakirjanduslikku kasutust uurida protsessina, milles ajakirjandus vahendab näiteks julgeolekuasutuste, poliitikute, teadlaste ja ekspertide määratlusi, kuid kujundab samal ajal radikaliseerumise mõiste avalikku tähendust oma valikute kaudu (Hall, 2018[1997]).

1.1.3 Representatsioon, raamimine ja agendaseadmine ajakirjanduslikus tähendusloomes

Representatsiooni, raamimise ja agendaseadmise teooriad aitavad mõista, kuidas ajakirjandus ühiskondlikke probleeme nähtavaks teeb ja neile tähendusi annab. Need mõisted ei tähista üksnes ajakirjanike teadlikke töövõtteid, vaid aitavad analüüsida, kuidas meediatekstides ühiskondlikke probleeme tõstatatakse, nähtavaks tehakse, korrastatakse ja tõlgendatakse. Magistritöös võimaldavad need mõisted analüüsida, kuidas radikaliseerumise mõiste tähendust ajakirjanduslikes tekstides konstrueeritakse.

Representatsiooniteooria üheks olulisemaks autoriks on Stuart Hall (2018 [1997]), kelle järgi ei peegelda representatsioon maailma lihtsalt sellisena, nagu see on, vaid loob tähendusi keeleliste ja kultuuriliste koodide kaudu. Niisiis seotakse representatsiooni kaudu inimesed, sündmused ja

nähtused kindlate mõistete, hinnangute ja tähendusväljadega. See tähendab, et representatsioon ei ole ainult kirjeldus, vaid aktiivne tähendusloome protsess, mille kaudu tehakse nähtused arusaadavaks kindlate sõnade, rõhuasetuste, seoste ja vastanduste abil.

Hall rõhutab representatsiooni seost diskursuse ja võimuga. Diskursus seab piirid sellele, kuidas mingist teemast saab rääkida, milliseid teadmisi peetakse legitiimseks ning milliseid inimesi või rühmi kujutatakse normaalse, probleemse, ohtliku või kõrvalisena (Hall, 2018[1997]: 40–45). Ajakirjanduse puhul on see oluline, sest meediatekstides ei kujutata ühiskondlikke nähtusi vaakumis, vaid need paigutatakse juba olemasolevatesse kultuurilistesse ja poliitilistesse tähendusväljadesse. Radikaliseerumise puhul võib representatsioon seostada inimesi, rühmi või nähtusi näiteks ohu, hälbe, vägivalda, haavatavuse või ennetusvajadusega. Sellised seosed võivad omakorda mõjutada seda, keda nähakse ühiskonda kuuluvana ja keda sellest väljapoole jäävana.

Ajakirjanduslikes tekstides kujunevad representatsioonid mitmel tasandil. Tähendusi loovad sõnastus, pealkirjad, allikate valik, tsitaadid, narratiivne ülesehitus, fotod ja korduvad seosed (Fairclough, 1995; Tuchman, 1978). Näiteks ei ole sama, kas radikaliseerumisest kirjutatakse kui julgeolekuohust, noorte vaimse tervise ja üksildusega seotud probleemist, sotsiaalmeedia mõjust või poliitilise vastandumise süvenemisest. Iga selline seostamisviis annab mõistele veidi erineva tähenduse ning suunab lugejat nägema ka erinevaid põhjuseid ja lahendusi (Entman, 1993; Matthes ja Kohring, 2008).

Raamimisteooria täpsustab, kuidas teatud tähendused tekstis esile tõstetakse. Robert Entmani (1993: 52) järgi põhineb raamimine valikul ja esiletõstmisel: tekstides tuuakse nähtuse mõned aspektid rohkem esile, nii et need aitavad määratleda probleemi, diagnoosida põhjuseid, anda moraalseid hinnanguid ja pakkuda lahendusi. Raamimine aitab seega näha, kuidas ajakirjanduslik tekst ei ütle ainult, millest räägitakse, vaid suunab ka seda, kuidas nähtust mõista.

Radikaliseerumise mõiste uurimisel on raamimine oluline just seetõttu, et ajakirjanduslikud rõhuasetused võivad muuta seda, milliste põhjuste, osaliste ja lahendustega mõistet seostatakse. Entmani (1993) käsitlusest lähtudes saab küsida, kas radikaliseerumist määratletakse eeskätt ohuna, sotsiaalse probleemina, poliitilise vastandumise osana või ennetust vajava nähtusena. Käesolevas töös aitab raamimise mõiste seega siduda radikaliseerumise temaatilisi kontekste ja diskursiivseid kujutamisi sellega, kuidas ajakirjandus probleemi tähendust kujundab.

Ajakirjanduslik raamistus kujuneb muu hulgas sõnavaliku, korduvate märksõnade, allikate valiku, pealkirjade, metafooride, põhjuslike seoste ja probleemimääratluste kaudu. Veebiajakirjanduses

võivad tähenduslikke seoseid tugevdada ka artiklite juurde lisatud toimetuslikud märksõnad ehk hüperlingitud teemaviited, mis seovad konkreetse teksti teiste sama teemat käsitlevate lugudega (Tandoc ja Takahashi, 2018).

Kui representatsiooni ja raamimise käsitlused aitavad selgitada, kuidas ajakirjandus nähtusi kujutab ja neile tähendusi annab, siis agendaseadmise teooria aitab mõtestada teema nähtavust ja korduvust avalikus arutelus. Agendaseadmise teooria järgi ei seisne meedia mõju eeskätt selles, milliseid seisukohti auditoorium peab omaks võtma, vaid selles, millised teemad muutuvad avalikus arutelus oluliseks ja tähelepanuväärseks (McCombs ja Shaw, 1972; McCombs, 2005). Kui mõni mõiste või teema saab meedias korduvat tähelepanu, võib see muutuda avalikus arutelus olulisemaks ja päevakajalisemaks. Selle magistritöö kontekstis aitab agendaseadmine põhjendada, miks on oluline vaadata radikaliseerumise mõiste esinemissagedust, ajalist muutust aastatel 2022–2025 ja jaotust eri väljaannete vahel.

Agendaseadmise teoorias eristatakse teema nähtavust ja selle esitamise viise ehk seda, kui palju mõni teema tähelepanu saab ning milliste tunnuste kaudu seda avalikkusele esitatakse (McCombs, 2005). Käesolevas töös tähendab esimene tasand küsimust, kui sageli radikaliseerumise mõiste ajakirjanduses esineb ning millistes väljaannetes või perioodidel see esile tõuseb. Teine tasand aitab vaadata, milliste osaliste, probleemide ja tähenduslike seostega radikaliseerumist ajakirjanduslikes tekstides seotakse. Näiteks võib korduv seostamine sotsiaalmeedia, noorte või julgeolekuasutustega kujundada seda, millise nähtusena radikaliseerumine avalikus arutelus kinnistub (McCombs, 2005; Norris jt, 2003).

Kokkuvõttes moodustavad representatsioon, raamimine ja agendaseadmine teoreetilise raamistiku, mille abil saab radikaliseerumise mõiste ajakirjanduslikku tähendusloomet vaadelda eri tasanditel. Representatsiooniteooria suunab tähelepanu sellele, milliseid ühiskondlikke tähendusi, vastandusi ja osaliste kujutamise viise radikaliseerumise mõiste kaudu luuakse. Raamimise käsitlus aitab vaadelda, milliste probleemimääratluste, põhjuste, hinnangute ja lahendusviisidega mõistet seostatakse. Agendaseadmise teooria suunab tähelepanu radikaliseerumise mõiste nähtavusele ajakirjanduses, sh mõiste esinemissagedusele, väljaannetevahelistele erinevustele ja ajalistele muutustele.

1.2 Radikaliseerumine kui vaieldav ja kontekstitundlik mõiste

Radikaliseerumise mõistele ei ole teaduskirjanduses ühtset definitsiooni (Neumann, 2013; Pisiu, 2012; Sedgwick, 2010). Termin tähendus sõltub kontekstist ning autorid rõhutavad

radikaliseerumise puhul erinevaid tahke: hoiakute muutumist, ideoloogiliselt äärmuslikumaks muutumist, vägivalda õigustamist, rühmaidentiteedi tugevnemist või valmisolekut osaleda vägivaldses tegevuses (Koehler, 2017; McCauley ja Moskalenko, 2009; Neumann, 2013; Reinares jt, 2008). Mark Sedgwicki (2010) järgi sõltub mõiste tähendus sellest, millises diskursiivses väljas või tema sõnutsi agendas seda kasutatakse. Neumann ja Kleinmann (2013) on märkinud, et radikaliseerumisest on kujunenud omamoodi „katusmõiste”, mida kasutatakse eri koolkondades, piirkondades ja poliitilistes kontekstides erinevate protsesside kirjeldamiseks. Seetõttu tuleb enne empiirilist analüüsi täpsustada, kuidas radikaliseerumist selles magistritöös mõistan.

Magistritöös lähtun eelkõige Peter R. Neumanni (2013) laiast ja protsessipõhisest radikaliseerumise käsitlusest. Selle järgi saab radikaliseerumist vaadelda protsessina, mille käigus indiviidi või rühma hoiakud, identiteet või tegevusvalmidus nihkuvad pluralistlikest ja kompromissile orienteeritud positsioonidest jäigemate, vastanduvamate ning potentsiaalselt vägivalda õigustavate positsioonide suunas. See ei tähenda, et radikaliseerumine peaks alati lõppema otsese vägivallaga. Küll aga hõlmab mõiste võimalust, et teatud ideede, rühmaidentiteetide või vaenulike vastanduste omaksvõtt võib viia vägivalda õigustamise, toetamise või hõlbustamiseni (Koehler, 2017; McCauley ja Moskalenko, 2009; Neumann, 2013). Neumanni käsitlus sobib käesoleva töö lähtekohaks, sest see võimaldab mõista radikaliseerumist avara ja protsessipõhise mõistena. Sellest lähtudes saab uurida, kuidas radikaliseerumise tähendus kujuneb ajakirjanduses eri teemade, osaliste ja kujutamiskiiside kaudu.

Neumanni protsessipõhist vaadet aitab täpsustada Schmid (2013), kes rõhutab radikaliseerumise individuaalset ja kollektiivset mõõdet ning seostab selle poliitilise polariseerumisega. Schmid mõtestab radikaliseerumist järgmiselt:

„././ individuaalne või kollektiivne (rühma) protsess, mille käigus – tavaliselt poliitilise polariseerumise olukorras – loobutakse tavapäraest dialoogi, kompromissi ja sallivuse praktikatest poliitiliste tegutsejate ja eri huvidega rühmade vahel, kui üks või mõlemad pooled konfliktis hakkavad üha enam toetuma vastanduvatele ja vaenulikele taktikatele. Need võivad hõlmata (a) mittevägivaldse surve ja sundimise kasutamist; (b) erinevaid poliitilise vägivalda vorme, mis ei ole tingimata terroristlikud; (c) vägivaldse äärmusluse ilminguid terrorismi ja sõjakuritegude kujul” (Schmid, 2013: 18).

Schmidi lähenemine on selle töö jaoks kasulik, sest see näitab, et radikaliseerumine ei puuduta ainult üksikisiku psühholoogilist muutust, vaid võib olla seotud ka poliitilise polariseerumise,

rühmadevahelise vastandumise ja muude ühiskondlike konfliktidega. See on oluline ajakirjanduslike tekstide uurimisel, sest radikaliseerumise mõiste võib liikuda eri tähendusväljade vahel: kitsamast terrorismi ja vägivalda kontekstist laiemate ühiskondlike, poliitiliste või digitaalsete protsesside kirjeldamiseni.

Radikaliseerumisest räägitakse teaduskirjanduses enamasti kui ajas kujunevast protsessist, mitte üksikust sündmusest või äkilisest seisundimuutusest. Akadeemilises kirjanduses ei olda siiski ühel seisukohal selles, kas vägivald on radikaliseerumise vältimatu osa. Mõned autorid seostavad radikaliseerumist eeskätt vägivaldsete vahendite kasutuselevõtu ja poliitilise vägivallaga (Bosi jt, 2014). Teised käsitlused rõhutavad aga kognitiivset või ideoloogilist muutust, mis ei pruugi tingimata otsese vägivallani viia (Koehler, 2017; Neumann, 2013). Selle eristuse mõistmisel on oluline McCauley ja Moskalenko (2008, 2009) käsitlus, mis eristab hoiakute ja käitumise radikaliseerumist ning näitab, et radikaalsed ideed ja vägivaldsed teod ei ole üks ja seesama. Käesoleva töö jaoks on see oluline, sest ajakirjanduslikus tekstis võib radikaliseerumine viidata nii hoiakute muutumisele, vägivalda õigustamisele kui ka vägivaldse tegevuse riskidele.

Radikaliseerumisega seostub tihedalt ka ekstremismi ehk äärmusluse mõiste. Avalikus arutelus ja ajakirjanduses kasutatakse radikaliseerumist ja ekstremismi mõnikord läbisegi, kuid need ei tähista sama asja. Kui radikaliseerumine viitab protsessile, mille käigus hoiakud, identiteedid või tegevusvalmidus võivad liikuda äärmuslikumas suunas, siis ekstremism kirjeldab pigem ideoloogiat või positsiooni. Koehleri (2022: 5) järgi saab ekstremismi mõista ideoloogiana, mis rajab oma identiteedi maksimaalsele vastandumisele poliitilisele või ühiskondlikule keskmele. Nagu radikaliseerumine, on ka ekstremism suhteline ja hinnanguline mõiste, sest selle tähendus sõltub sellest, mida konkreetses ühiskonnas peetakse tavapäraseks, mõõdukaks või aktsepteeritavaks (Vermeulen ja Bovenkerk, 2012). Seetõttu on oluline eristada radikaliseerumist kui võimalikku liikumist äärmuslikuma positsiooni poole ning ekstremismi kui sellise positsiooni või ideoloogia kirjeldust, milles protsess ei ole fookuses.

Mõiste kontekstitundlikkus ei avaldu ainult selles, mida ühiskonnas peetakse tavapäraseks või äärmuslikuks, vaid ka selles, millises poliitilises ja institutsionaalses raamistikus radikaliseerumisest räägitakse. Mark Sedgwick (2010: 479) eristab radikaliseerumise termini kasutuses vähemalt kolme diskursiivset välja: julgeolek, integratsioon ja välispoliitika. Need väljad ei ole neutraalsed kirjeldusruumid, vaid seostuvad erinevate poliitiliste eelduste ja eesmärkidega. Julgeolekuväljas seostub radikaliseerumine eeskätt ohu, ennetuse ja kontrolliga; integratsiooniväljas ühiskondliku kuuluvuse, vähemuste ja kohanemisega; välispoliitikas aga

rahvusvaheliste konfliktide, geopoliitiliste huvid ja ideoloogiliste vastasseisudega (Sedgwick, 2010). Selle magistritöö jaoks on Sedgwicki jaotus oluline lähtekoht, sest see aitab mõista, et radikaliseerumise tähendus sõltub sellest, millisesse probleemistikku ja poliitilisse konteksti mõiste paigutatakse. Ajakirjanduslikes tekstides ei pruugi need väljad esineda puhtal kujul, vaid võivad põimuda teiste ühiskondlike teemade ja ajakirjanduslike rõhuasetustega.

Sedgwicki jaotus ei ammenda siiski kõiki valdkondi, milles radikaliseerumise mõistet kasutatakse. Teaduskirjanduses on radikaliseerumist uuritud näiteks religioosse äärmusluse ja vägivaldse islamistliku äärmusluse kontekstis (Koehler, 2017; Nahon-Serfaty, 2022), poliitilise äärmusluse, sealhulgas parem- ja vasakäärmusluse puhul (Koehler, 2022; Madisson ja Ventsel, 2018), ning üha enam ka digikeskkondade, veebikogukondade ja soopõhise vaenulikkusega seotud nähtuste kirjeldamisel (Gottzén, 2025; Lott, 2025 jt). Seega ei piirdu radikaliseerumise mõiste kasutus üksnes terrorismi või vägivaldse äärmusluse kirjeldamisega, vaid seda rakendatakse teiste seas poliitiliste, kultuuriliste ja digitaalsete protsesside mõtestamiseks.

Radikaliseerumise uuringutes on mõiste paljudest tahkudest hoolimata siiski teatud ühisosa. Cottee (2024) on radikaliseerumist käsitlevate teadustekstide põhjal toonud välja, et radikaliseerumist mõistetakse enamasti protsessina, mitte äkilise muutusena, kuigi selle protsessi kiirus võib juhtumiti erineda. Samuti nähakse radikaliseerumist heterogeense nähtusena, mida võivad mõjutada ideoloogilised, sotsiaalsed, emotsionaalsed ja keskkondlikud tegurid (Bouhana, 2019; Cottee, 2024; Horgan, 2008). Seetõttu ei saa radikaliseerumist taandada ühele põhjusele, ühele isikutüübile ega ühele kindlale arenguteele.

Radikaliseerumise kõrval räägitakse sageli ka deradikaliseerumisest ja eemaldumisest (ingl disengagement). Need mõisted ei ole selle töö keskmes, kuid aitavad näidata, et radikaliseerumist ei käsitleta teaduskirjanduses tingimata ühesuunalise ega pöördumatu protsessina. Eemaldumine viitab inimese loobumisele vägivaldsest tegevusest või äärmusliku rühmituse praktikates osalemisest, kuid ei eelda tingimata ideoloogilist muutust. Deradikaliseerumine tähistab laiemat muutust, mille käigus väheneb inimese või rühma seotus äärmuslike ideede, identiteetide ja vägivalda õigustamisega (Koehler, 2017). See eristus on ajakirjanduse uurimisel oluline, sest radikaliseerumisest rääkides võib tähelepanu koonduda üksnes ohule ja riskile, kuid mõiste ümber on võimalik esile tuua ka ennetuse, sekkumise ja väljumise võimalusi.

Kuna radikaliseerumine on tähenduselt hägus, poliitiliselt laetud ja kontekstist sõltuv mõiste, võib ajakirjandus seda nii täpsustada kui ka lihtsustada. Ajakirjandus võib aidata selgitada

radikaliseerumise põhjuseid, protsessilist olemust ja ennetusvõimalusi, kuid võib samal ajal ka stigmatiseerida teatud rühmi, võimendada hirmu või muuta keeruka protsessi üldistavaks ohumärgiks. Seetõttu on ajakirjanduse puhul oluline vaadata, millises tähenduses radikaliseerumise mõistet kasutatakse ja milliseid ühiskondlikke arusaamu selle kaudu kinnistatakse või vaidlustatakse.

1.3 Radikaliseerumise kajastamine ja ajakirjanduslik vastutus

Eelnevast alapeatükist ilmnes, et radikaliseerumine on mitmetähenduslik, kontekstitundlik ja poliitiliselt laetud mõiste. Seetõttu on ka selle ajakirjanduslik kajastamine tundlik. Radikaliseerumise mõistet kasutades ei kirjelda ajakirjandus üksnes võimalikku ohtu või ühiskondlikku protsessi, vaid osaleb ka arusaamade kujundamises sellest, kelle tegevust, mõtteviisi või kuuluvust avalikkuses probleemina tajutakse. Seega ei puuduta radikaliseerumise kajastamine ainult terminoloogilist täpsust, vaid ka ajakirjanduse vastutust vältida põhjendamatu üldistamist, hirmu võimendamist ja rühmade stigmatiseerimist (Altheide, 2002; Hall, 2018[1997], du Toit, 2020).

Radikaliseerumisest rääkides võivad eri osapooled silmas pidada erinevaid nähtusi. Poliitik, julgeolekuasutuse esindaja, teadlane, ajakirjanik ja auditoorium ei pruugi radikaliseerumist samal viisil mõista. Sellises olukorras saab ajakirjandus termini tähendust täpsustada, kuid võib seda ka veelgi hägustada. Du Toit (2020: 45) rõhutab, et ajakirjanikul on võimalus allikatelt üle küsida, mida nad konkreetse termini all mõtlevad, ning seda arusaama auditooriumile selgitada. Radikaliseerumise puhul on täpsustamine eriti oluline, sest termin võib viidata nii hoiakute muutumisele, vägivalda õigustamisele, äärmusliku ideoloogia omaksvõtule kui ka konkreetsele julgeolekuohule.

White (2020) rõhutab, et meedia mõju radikaliseerumise, ekstremismi ja terrorismi kontekstis ei saa käsitleda lihtsa põhjus-tagajärg seosena. Terrorismi ja radikaliseerumise kujunemisel osaleb palju eri tegureid, mistõttu on keeruline tõmmata otsesest põhjuslikku joont meediakajastuse ja radikaliseerumise vahele (White, 2020). Küll aga võib meedia toimida radikaliseerumise ja terrorismi avalikus mõtestamises kaudse mõjutegurina, võimendades hirmu, pakkudes toimepanijatele tähelepanu, taastootes stereotüüpe ning kujundades seda, kuidas neid nähtusi avalikkuses mõistetakse. Seetõttu ei ole küsimus selles, kas ajakirjandus „tekitab” radikaliseerumist, vaid selles, kuidas ajakirjanduslikud valikud võivad keerukat nähtust selgitada, lihtsustada või võimendada (Entman, 1993; Cottee, 2024).

Terrorismi ja vägivaldse ekstremismi kajastamisel on üks keskseid riske tähelepanu pakkumine vägivaldsetele või terroristidele. White'i (2020) järgi võib massimeedia pakkuda terroristidele avalikkust, mida nad otsivad, ning selles kohtuvad meedia huvi mõjusa loo vastu ja terroristide soov saada nähtavust. Ritzmann ja Wichmann (2021: 5) rõhutavad samuti, et ajakirjanduse äri- ja ajaline survestamine võivad soodustada kiiret ja kontekstivaest kajastust. See ei tähenda küll, et ajakirjanikud tegutseksid teadlikult terroristlike eesmärkide huvides, kuid kiiruse, dramaatiliste kujutiste, korduva kajastuse ja toimepanijakeskse narratiivi kaudu võib ajakirjandus tahtmatult võimendada rünnaku kommunikatiivset mõju.

Tähelepanu pakkumisega seostub ka jäljendamise ja propagandamaterjali levitamise risk. White (2020) märgib, et kui meedia annab toimepanijale liiga palju tähelepanu, kordab tema sümboleid, levitab tema enesepresentatsiooni või avaldab propagandamaterjali, võib kajastus tahtmatult tugevdada vägivaldse teo tähendust just sellisel kujul, nagu toimepanija seda taotles. Ka Ritzmann ja Wichmann (2021) rõhutavad, et ajakirjandus peaks vältima ekstremistlike narratiivide tahtmatut levitamist ning vajaduse korral neid kontekstualiseerima ja dekonstrueerima. Seetõttu tuleb terrorismi ja vägivaldse ekstremismi kajastamisel eristada avalikkuse õigust teada ning riski pakkuda toimepanijale nähtavust, mida ta ise otsib.

Radikaliseerumise, ekstremismi ja terrorismi pealiskaudne kajastamine võib kaasa tuua ka rühmade stigmatiseerimise. Du Toit (2020: 79) märgib, et ekstremismi ja terrorismi lihtsustatud kajastamine võib avalikkust eksitada ning moonutada arusaama nii rühmadest kui ka radikaliseerumise protsessist. White (2020) rõhutab samuti, et meediakajastus võib võimendada eelarvamusi ja stereotüüpe, kui terrorismi või radikaliseerumist seostatakse liiga lihtsustavalt kindlate religioossete, etniliste või poliitiliste rühmadega. Sellisel juhul ei piirdu ajakirjanduslik ebatäpsus ainult ühe teksti probleemiga, vaid võib mõjutada laiemat ühiskondlikku arusaama sellest, kes on „ohtlik” ja milliseid lahendusi peetakse vajalikuks.

Vastutustundlik kajastus eeldab täpsust, proportsionaalsust ja konteksti. White'i (2020) raportis rõhutatakse, et terrorismiohu ülerõhutamine võib võimendada rünnaku negatiivset mõju ja tahtmatult teenida terroristide eesmärke. Ritzmann ja Wichmann (2021: 6) rõhutavad samuti, et vähese ja survestatud info taustal ei tohiks ajakirjandus teha rutakaid järeldusi ega tahtmatult toetada terroristlikku propagandat. Du Toit (2020: 83) lisab, et vältida tuleks sensatsioonilist keelt, põhjendamatu üldistamist ja viise, mis võivad tugevdada stereotüüpe. Vastutustundlik ajakirjandus ei pea ohtu pisendama, kuid peaks vältima selle ebaproportsionaalset suurendamist.

Radikaliseerumise ja terrorismi kajastamisel muudab ajakirjanduse töö keerukamaks ka sotsiaalmeedia roll. White (2020) märgib, et traditsioonilise meedia eetilised põhimõtted on digiplatvormide kiiruse ja sotsiaalmeediaga konkureerimise surve tõttu proovile pandud. Ka Ritzmann ja Wichmann (2021: 5) seostavad vastutustundliku kajastuse raskusi uudistsükli kiirenemise ja konteksti kadumisega. Digikeskkonnas võib kontrollimata info kiiresti levida ning professionaalne ajakirjandus võib sattuda surve alla reageerida enne, kui faktid on selged. Seetõttu sõltub vastutustundlik kajastus mitte ainult üksikust ajakirjanikust, vaid ka toimetuse töökorraldusest, kontrolliprotsessidest ja ärilistest survetest.

Nende riskide vähendamiseks on välja pakutud mitmesuguseid vastutustundliku kajastamise põhimõtteid. Ajakirjandus peaks andma võimalikult täpset ja ühemõttelist teavet, selgitama radikaliseerumise ja vägivaldse ekstremismi kompleksset iseloomu, vältima kontrollimata väiteid ning hoiduma toimepanijate heroiseerimisest või demoniseerimisest (du Toit, 2020; Ritzmann ja Wichmann, 2021; White, 2020). Samuti tuleks vältida manifestide, propagandamaterjali või vägivaldse sümboolika põhjendamatu levitamist ning kontekstualiseerida radikaliseerivate rühmade narratiive, kui nende kirjeldamine on avaliku huvi seisukohalt vajalik (Ritzmann ja Wichmann, 2021; White, 2020). Seega peaks radikaliseerumisega seotud teemade kajastamisel toimetus lähtuma avalikust huvist, täpsusest, kontekstist ja võimaliku kahju vähendamisest. Seetõttu on oluline uurida, kuidas radikaliseerumise mõistet Eesti ajakirjanduses kasutatakse ning milliste temaatiliste kontekstide, osaliste ja diskursiivsete kujutamiskiiside kaudu selle tähendust kujundatakse.

1.4 Uurimiseesmärk ja -küsimused

Eelnevates alapeatükkides ilmnes, et radikaliseerumine on kontekstitundlik mõiste, mille tähendus sõltub sellest, milliste teemade, osaliste ja probleemimääratlustega seda seostatakse. Ajakirjanduses on see oluline, sest meediatekstitid vahendavad ja kujundavad avalikkuse arusaamu ühiskondlikest probleemidest. Seetõttu ei keskendu käesolev magistritöö üksnes radikaliseerumise mõiste esinemissagedusele, vaid ka sellele, millistes kontekstides, kelle suhtes ja milliste diskursiivsete kujutamiskiiside kaudu selle tähendust Eesti ajakirjanduses kujundatakse.

Magistritöös mõistan radikaliseerumist laia ja protsessipõhise mõistena, mis võib viidata hoiakute, identiteetide või maailmapildi nihkumisele pluralismist jäigemate ja potentsiaalselt vägivalda õigustavate positsioonide suunas. Seejuures ei käsitle ma radikaliseerumist üksnes otsese vägivallani viiva protsessina, vaid mõistena, mida ajakirjandus võib kasutada eri kontekstides,

sealhulgas julgeoleku, poliitika, kultuuri, digikeskkonna ja sotsiaalsete probleemidega seotud aruteludes.

Magistritöö eesmärk on selgitada, kuidas radikaliseerumise mõistet kasutatakse ja tähenduslikult kujundatakse valitud Eesti ajakirjandusväljaannetes aastatel 2022–2025. Eesmärgi täitmiseks kaardistan mõiste esinemissageduse muutumist väljaannete ja aastate lõikes, eristan radikaliseerumise peamised temaatilised kontekstid ning selgitan, milliste diskursiivsete kujutamiskiiside kaudu radikaliseerumise tähendusi ajakirjanduslikes tekstides konstrueeritakse.

Uurimiseesmärgist lähtudes sõnastasin järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas on radikaliseerumise mõiste esinemissagedus ERR-is, Delfis, Postimehes ja Õhtulehes aastatel 2022–2025 muutunud?

2. Millistes temaatilistes kontekstides kasutatakse radikaliseerumise mõistet?

2.1 Kes on radikaliseerumise mõiste põhilised avalikku arutellu toojad?

2.2 Kellele või millele radikaliseerumist ajakirjanduslikes tekstides omistatakse?

2.3 Milliseid ennetus- ja sekkumisviise radikaliseerumisega seoses ajakirjanduslikes tekstides esile tõstetakse?

3. Kuidas konstrueeritakse radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides?

Järgmises peatükis kirjeldan töö metoodikat ja valimit: artiklite kogumist, valimi moodustamist, kodeerimist ning standardiseeritud kontentanalüüsi, kvalitatiivse sisuanalüüsi ja diskursusanalüüsi loogikat.

2. MEETOD JA VALIM

Uurimismaterjali analüüs toimus kolmes järjestikusel etapil, kasutades standardiseeritud kontentanalüüsi, kvalitatiivset sisuanalüüsi ja diskursusanalüüsi. Esimeses etapil kaardistasin artiklid, milles esines otsingusõna „radikali*“ ning kirjeldasin mõiste kasutuse mahtu ja jaotust neljas väljaandes aastatel 2022–2025. Selle etapi aluseks oli kogukorpus, kuhu kuulus 608 artiklit. Teises etapil kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi, et eristada artiklid, kus radikaliseerumine oli keskne teema, ning analüüsida nende temaatilisi ja tähenduslikke mustreid. Sellesse alavalimisse kuulus 155 artiklit. Kolmandas etapil tegin 20 artiklist koosnevale kitsamale valimile diskursusanalüüsi, et tõlgendada radikaliseerumise diskursiivset konstrueerimist valitud tekstides.

2.1 Valim ja andmete kogumine

Valimi määratlemisel lähtusin uurimuse eesmärgist ja uurimisküsimustest. Valim hõlmab nelja Eesti meediaväljaande – ERRi, Postimehe, Delfi ja Õhtulehe – eestikeelseid artikleid aastatest 2022–2025. Väljaannete valikul lähtusin sellest, et kõigil neil on veebiportaal, kus saab uudiseid ja märksõnu otsida ning et need kuuluvad Eesti ajakirjandusväljal nähtavate ja oluliste ajakirjanduslike väljaannete hulka (Hennoste, 2025; Eesti Meediaettevõtete Liit, i.a). Valitud väljaanded erinevad nii omandivormi (ERR on avalik-õiguslik meedia ja ülejäänud eraomandis meediaväljaanded), toimetajliku profiili, auditoriumi kui ka žanriliste rõhuasetuste poolest (Kõuts-Klemm jt, 2019), võimaldades radikaliseerumise mõiste kasutust väljaannete lõikes võrrelda. Ehkki Eesti meedias on radikaliseerumise mõistet kasutatud juba 2000. aastate esimeses pooles (vt Raud, 2002), on see avalikus arutelus märgatavamalt esile tõusnud 2020. aastatel. Sel perioodil on mõistet korduvalt mainitud nii Kaitsepolitsei aastaraamatutes (Kaitsepolitseiamet, 2024; 2025), mida ajakirjanduses aktiivselt kajastatakse, aga ka laiemalt erinevates kultuuritekstides ja avalikus arutelus.

Valimi koostamisel arvestasin sellega, et uurimuse eesmärk ei ole teha statistiliselt representatiivseid üldistusi kõigi Eesti ajakirjandusväljaannete kohta, vaid kaardistada ja tõlgendada radikaliseerumise mõiste kasutust neljas valitud väljaandes aastatel 2022–2025. Seetõttu ei olnud magistritöö eesmärk hõlmata pikemat perioodi ega kõiki meediaväljaandeid, kus radikaliseerumise mõiste võis esineda. Valimi moodustamisel lähtusin asjakohasuspõhise valimi põhimõttest (ingl relevance sampling), mille eesmärk on kaasata analüüsi uurimisküsimustele

vastamiseks olulised tekstiühikud (Krippendorff, 2019). Tegemist on mitte-tõenäosusliku valimiga, mis täpsustus uurimuse eri etappides.

Selleks, et valimisse jääksid radikaliseerumise sõna eri vormid ja tuletised, kasutasin ERR-i, Delfi, Postimehe ja Õhtulehe otsingumootorites märksõna „radikali*“. See võimaldas leida eri käändelõppudega vasteid ning omadussõnalisi derivaate, näiteks „radikaliseerunud“. Otsingusõna täpsustamine oli vajalik, sest ajakirjanduslikes tekstides võib mõiste esineda nii protsessi tähistava sõnana „radikaliseerumine“ kui ka seisundit või omadust või ideoloogilisi hoiakuid märkivate vormidena nagu „radikaliseerunud“ või „radikalism“. Samas tuleb arvestada, et need vormid ei ole tähenduselt täielikult kattuvad: kui „radikaliseerumine“ viitab enamasti protsessile, siis „radikaliseerunud“ osutab juba toimunud muutusele või seisundile (vt ptk 1.2). Sarnast otsinguloogikat, aga ingliskeelsete märksõnadega, on kasutanud ka Silva (2017). Magistritöö mahtu ja eesmärgi arvestades ei kaasatud valimisse artiklid märksõnadega „ekstremism“, „terrorism“ ega „äärmuslus“, sest need ei viita tingimata protsessile, samas kui mõiste „radikaliseerumine“ viitab protsessile. Need võiksid olla edasistes uurimustes eraldi või võrdlevate otsingusõnadena kasutatavad. Kõikides väljaannete otsingumootorites kasutasin ajaperioodi filtrit 1.01.2022–31.12.2025. Kuivõrd alustasin analüüsiosa esimest osa 2025. aasta novembris, siis tegin 2026. aasta alguses veel kordusülevaate, et valimisse jääksid ka 2025. aasta detsembris ilmunud artiklid.

Otsingu tulemusel moodustunud esimese etapi valimisse kuulus kokku 608 artiklit. Väljaannete lõikes jagunesid need järgmiselt: ERR 78, Delfi 174, Õhtuleht 72 ja Postimees 284. Valimisse kaasasin nii väljaannete põhiportaalides, arvamuspõhiste portalides kui ka nende hallatavates alam- ja maakondlikes väljaannetes ilmunud artiklid. Näiteks jäid valimisse ka Delfi Arvamused, Eesti Ekspressis ja Pärnu Postimehes avaldatud tekstid. Tasuliste väljaannete puhul ostsingi ligipääsu, et analüüsida artiklite terviktekste.

Esimese etapi analüüsi käigus täpsustasin valimit ning eristasin artiklid, milles radikaliseerumine oli keskne teema. Kuna kontentanalüüs eeldab kodeeritavate tunnuste ja kodeerimisreeglite selget määratlemist (Krippendorff, 2019), operatsionaliseerisin keskse teema tunnuse kolme kriteeriumi kaudu. Keskseks teemaks lugesin artikli juhul, kui (1) radikaliseerumise terminit ei kasutatud artiklis juhuslikult ega üksnes metafoorselt; (2) artikli probleemipüstitus oli seotud radikaliseerumise mõne vormi, probleemi või poliitilise aruteluga; ning (3) radikaliseerumine või sellele lähedane nähtus kandis artikli põhiväidet ega esinenud ainult ühe näite, tsitaadi või taustainfo osana. Sellist eristust toetavad ka varasemad radikaliseerumise meediakajastuse

uuringud (Larsen, 2019; Silva, 2017), kus analüüs ei piirdu üksnes otsingusõna esinemisega, vaid keskendub sellele, kuidas radikaliseerumist tekstides sisuliselt käsitletakse ja tähenduslikuks muudetakse. Nende kriteeriumide abil eraldasin tekstid, kus radikaliseerumine oli analüütiliselt keskne, tekstidest, kus mõiste esines üksnes kõrvalise viitena. Nii moodustus teise etapi kitsendatud valim, kuhu kuulus 155 artiklit: ERR 13, Delfi 46, Õhtuleht 16 ja Postimees 80. Täpsem ülevaade artiklite jaotusest väljaannete ja aastate lõikes on esitatud tulemuste peatükis 3.1.

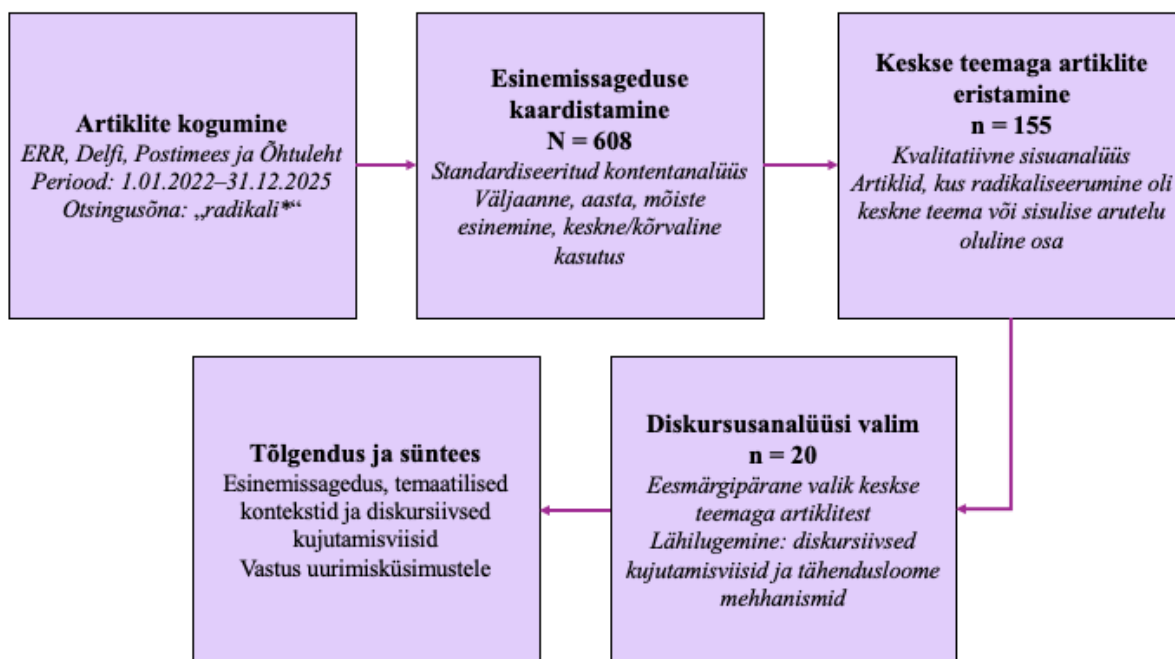
Uurimuse kolmandas etapis, milles kasutasin diskursusanalüüsi, kitsendasin valimit uuesti. Kuna diskursusanalüüs eeldab tekstide lähilugemist (Gee ja Handford, 2012) ning kvalitatiivse valimi puhul on oluline eelkõige materjali analüütiline asjakohasus, mitte statistiline esinduslikkus (Kalmus jt, 2015), ei olnud otstarbekas hoida valimit arvuliselt suurena. Diskursusanalüüsi valim ($n = 20$) moodustus eesmärgipärase valiku alusel keskse temaga artiklite valimist ($n = 155$). Valiku tegemisel lähtusin sellest, et tekstid oleksid uurimisküsimuste seisukohalt analüütiliselt kõnekad, radikaliseerumise mõiste kasutus oleks neis sisuliselt oluline, iga väljaanne oleks valimis esindatud vähemalt kahe artikliga ning tekst oleks lähilugemiseks piisava mahuga. Kahekümnest artiklist koosnev valim võimaldas kaasata kõiki nelja väljaannet ning teha iga teksti kohta piisavalt põhjaliku lähilugemise. Diskursusanalüüsi valimisse kuulus 20 artiklit, mis jagunesid väljaannete kaupa järgmiselt: Postimees 8, ERR 3, Delfi 7 ja Õhtuleht 2.

Uurimuse andmestik koosnes avalikest või tellimuspõhiselt kättesaadavatest veebiajakirjanduse tekstidest. Andmed koondasin Google Drive'i keskkonnas asuvasse Google Sheetsi analüüsitabelisse, millele oli ligipääs ainult minul kui töö autoril. Analüüsitabelisse salvestasin artiklite lingid, taustandmed, kodeerimistulemused ja analüüsimärkmed. Kuna uurimus ei sisaldanud intervjuusid ega küsitlusi ning põhines juba avaldatud ajakirjanduslikel tekstidel, ei olnud vaja andmeid anonümiseerida. Töö käigus valminud töömaterjale säilitan magistritöö kaitsmiseni, misjärel kustutan need.

2.2 Andmeanalüüsi etapid

Andmeanalüüsi etapid lähtusid uurimisküsimuste loogikast. Esimesele uurimisküsimusele vastamiseks kasutasin standardiseeritud kontentanalüüsi, et kaardistada radikaliseerumise mõiste esinemissagedust kogu korpuses väljaannete ja aastate lõikes ($N = 608$). Teisele uurimisküsimusele ja selle alaküsimustele vastamiseks analüüsisin keskse temaga artikleid kvalitatiivse sisuanalüüsi abil ($n = 155$). Selle etapi eesmärk oli eristada radikaliseerumise temaatilised kontekstid, mõiste avalikku arutellu toojad, radikaliseerumise omistamise viisid ning

ennetus- ja sekkumisviisid. Kolmandale uurimisküsimusele vastamiseks tegin valitud artiklite diskursusanalüütilise lähilugemise ($n = 20$), et selgitada, milliste diskursiivsete kujutamiskiiside kaudu radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides konstrueeriti. Ehkki diskursusanalüüsi võib käsitleda kvalitatiivse sisuanalüüsi ühe erivormina (Kalmus jt, 2015), eristasin need analüüsietapid selles töös teineteisest, sest nende analüütiline fookus oli erinev. Valimi moodustumine ja andmeanalüüsi etapid on esitatud Joonisel 1.

Joonis 1. Uurimisprotsessi etapid ja valimi kujunemine

2.2.1 Standardiseeritud kontentanalüüs

Analüüsi esimeses etapis kasutasin standardiseeritud kontentanalüüsi kogu korpuse analüüsimiseks ($N = 608$), et kaardistada radikaliseerumise mõiste esinemissagedust ja jaotust valitud väljaannetes aastatel 2022–2025. Kontentanalüüsi puhul on oluline analüüsiühikute, kodeeritavate tunnuste ja kodeerimisreeglite selge määratlemine, et tekstimaterjali oleks võimalik süstemaatiliselt võrrelda (Krippendorff, 2019; Neuendorf, 2017). Käesolevas uurimuses võimaldas standardiseeritud kontentanalüüs võrrelda artikleid väljaannete ja aastate lõikes ning luua aluse edasiseks kvalitatiivseks analüüsiks.

Esimeses etapis käsitlesin iga valimisse kuulunud artiklit eraldi analüüsiühikuna, sõltumata selle žanrist või vormist. Iga artikli kohta märkisin analüüsitabelisse väljaande, ilmumiskuupäeva, autori, lingi ja teised valimi kirjeldamiseks vajalikud taustatunnused (Neuendorf, 2017; Riffe jt,

2019). Lisaks kodeerisin, kas radikaliseerumine oli artiklis keskne teema või esines mõiste üksnes kõrvalise viitena. See eristus oli vajalik selleks, et esmalt kaardistada mõiste üldist esinemist ning seejärel moodustada kitsendatud valim artiklitest, kus radikaliseerumine oli keskne teema. Selles etapis märkisin esialgselt ka avalikku arutellu tooja ehk selle, kelle kaudu radikaliseerumise mõiste artiklis esile tuli. Seda tunnust täpsustasin hiljem kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus.

2.2.2 Kvalitatiivne sisuanalüüs

Analüüsi teises etapis kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi kitsendatud valimi (n = 155) analüüsimiseks. Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab uurida tekstide tähendusi, sümboolseid omadusi ja kommunikatiivseid rolle ning sobib materjali süstemaatiliseks käsitlemiseks juhul, kui eesmärk ei ole üksnes tunnuste loendamine, vaid tekstides korduvate tähendusmuutrite kaardistamine ja kirjeldamine (Krippendorff, 2019; Kalmus jt, 2015). Kasutasin kvalitatiivset sisuanalüüsi selleks, et selgitada, millistes temaatilistes kontekstides radikaliseerumise mõistet kasutati ning milliste osaliste, probleemide, põhjuste ja lahendustega seda seostati. Selle etapi tulemused olid aluseks diskursusanalüüsi valimi moodustamisele.

Kvalitatiivses sisuanalüüsis käsitlesin ajakirjanduslikke tekste representatsioonidena, mille kaudu radikaliseerumisele antakse kindlaid tähendusi, rõhuasetusi ja tõlgendusraame. Lähtusin arusaamast, et ajakirjanduslikud tekstid ei piirdu üksnes olemasoleva maailma kirjeldamisega, vaid osalevad ka ühiskondlike nähtuste tähendustamises ja sotsiaalse reaalsuse konstrueerimises (Hall, 2018[1997]; Couldry ja Hepp, 2017; Krippendorff, 2019). Seetõttu pöörasin tähelepanu eelkõige sellele, milliste probleemide ja osaliste kaudu radikaliseerumist kujutati, milliste seletuste ja lahendustega seda seostati ning milliste rõhuasetuste kaudu teemat raamistati.

Teises etapis täiendasin keskse teemaga artiklite analüüsi täpsemate märksõnade ja kirjeldavate tunnustega. Nende hulka kuulusid avalikku arutellu tooja ehk see, kes kasutas või vahendas radikaliseerumise mõistet, artikli teemaviited, temaatiline kontekst ning analüütilised märkmed radikaliseerumise kujutamise kohta. Geograafilist fookust ja artikli vormi olin märkinud juba esimeses etapis, kuid kasutasin neid teises etapis materjali korrastamiseks ja võrdlemiseks. Teemaviidete ehk märksõnade all mõistan artikli juures väljaande enda märgitud märksõnu või silte, näiteks „terrorism“, „julgeolek“, „sõda Ukrainas“ või „sotsiaalmeedia“. Ma ei käsitlenud teemaviitaid üksteist välistavate kategooriatena, vaid abistavate märgenditena, mis aitasid jälgida, milliste probleemide ja ühiskondlike kontekstidega radikaliseerumise mõiste artiklites seostus.

Kategooriate kujundamisel toetusin varasematele uuringutele, kus radikaliseerumise, ekstremismi või terrorismi meediakajastust on analüüsitud osaliste, probleemimääratluste, allikate, ohu, põhjuste, lahenduste ja nähtavuse kaudu (Larsen, 2019; Silva, 2017; De Coster jt, 2024). Silva (2017) uurimus aitas põhjendada kategooriaid, mille abil analüüsisin, kellele radikaliseerumist omistatakse, millise probleemina seda kujutatakse ning milliste ohtudega see seotakse. Larseni (2019) töö aitas täpsustada kategooriaid, mis puudutasid radikaliseerumise kajastamist ohu, ennetuse, põhjuste ja lahenduste kaudu (vt Lisa 1). Kuna radikaliseerumist on varasemates uuringutes sageli käsitletud terrorismi, vägivaldse ekstremismi ja julgeoleku kontekstis (Larsen, 2019; Silva, 2017), kujundasin kategooriad nii, et need võimaldaksid märgata ka laiemaid kasutusviise. Seetõttu pöörasin tähelepanu ka seostele noorte ja digikeskkonna, poliitilise vastandumise, sõja ning mõjutustegevusega. Materjali korduva lugemise ja varasemate uuringute põhjal (Larsen, 2019; Silva, 2017; Sedgwick, 2010) eristasin kuus temaatilist konteksti: julgeolek, noored ja sotsiaalmeedia, ennetamine ja sekkumine, poliitika ja polariseerumine, religioon ning sõda ja geopoliitika. Sellist avaramat lähenemist toetab Sedgwicki (2010) käsitlus, mis eristab radikaliseerumise mõiste kasutamisel kolme põhilist diskursiivset välja: julgeolek, integratsioon ja välispoliitika. Seetõttu lähtusin kategoriseerimisel põhimõttest, et radikaliseerumise mõiste sõltub paljuski sellest, millise probleemi, osalise ja ohuraamiga seda ajakirjanduslikes tekstides seotakse.

Temaatiliste kontekstide kodeerimisel eristasin iga artikli puhul esmase ja vajadusel teisese konteksti. Esmase kontekst tähistas artikli peamist probleemimääratlust ehk seda, mille kaudu radikaliseerumist tekstis kõige tugevamalt mõtestati. Teisene kontekst tähistas kõrvalist, kuid sisuliselt olulist seost, mis artiklis samuti esile tuli (Schreier, 2012). Näiteks võis artikkel käsitleda radikaliseerumist peamiselt julgeolekuohuna, kuid siduda seda samal ajal noorte ja sotsiaalmeedia mõjudega. Sellisel juhul märkisin esmaseks kontekstiks julgeoleku ning teiseseks kontekstiks noored ja sotsiaalmeedia.

Kvalitatiivne sisuanalüüs toimus selles töös kaardistava ja süstematiseeriva etapina. Selle abil sain ülevaate keskse teemaga artiklite temaatilistest kontekstidest, avalikku arutellu toojatest, radikaliseerumise omistamisest ning korduvatest tähenduslikest seostest. Need tulemused löid aluse diskursusanalüüsile, kus keskendusin sellele, kuidas radikaliseerumise mõistet valitud tekstides tähenduslikult konstrueeriti ning eri probleemide, osaliste ja tõlgendusraamidega seostati.

2.2.3 Diskursusanalüüs

Analüüsi kolmandas etapis kasutasin diskursusanalüüsi 20 artiklist koosneva valimi analüüsimiseks. Diskursusanalüüs sobis töö eesmärgiga, sest see võimaldab uurida, kuidas radikaliseerumise mõistet ajakirjanduslikes tekstides kasutatakse, milliseid tähendusi sellele omistatakse ning kuidas need tähendused suhestuvad laiemas sotsiaalse ja poliitilise kontekstiga. Selle etapi eesmärk oli selgitada, milliste keeleliste valikute, nimetamisviiside, vastanduste ja põhjendusloogikate kaudu radikaliseerumise mõiste tähendust kujundati, vaidlustati ja eri probleemidega seostati.

Nagu mitmed teised kvalitatiivsed uurimismeetodid, ei ole ka diskursusanalüüs n-ö valmismeetod, vaid see tuleb kujundada analüüsi eesmärkide, uurimisküsimuste ja empiirilise materjali eripära järgi (Kalmus, 2015). Diskursusanalüüsi teoreetilise lähtekohana ühendasin Fairclough' (2003) ja van Dijki (2008) kriitilise diskursusanalüüsi lähenemise ja van Leeuweni (2008) käsitluse. Fairclough' järgi on keel sotsiaalse elu osa ning diskursused on erinevad viisid maailma representeerida (Fairclough, 2003: 2, 124). Seetõttu käsitlesin ajakirjanduslikke tekste tähendusloome osana, mitte üksnes informatsiooni vahendajatena. Van Dijki (2008: 16–19) käsitlus aitas analüüsida, kuidas diskursuse tähendus sõltub kasutusolukorrast ja sotsiaalsete osalejate tõlgendustest. Van Leeuweni (2008: 23–54) sotsiaalsete osaliste kujutamise käsitlus võimaldas vaadelda, keda tekstides nimetatakse, kellele radikaliseerumist omistatakse, keda jäetakse kõrvale ning kas osalisi kujutatakse aktiivse tegutsejana või passiivses rollis.

Sellest johtuvalt mõistan ajakirjanduslikke tekste tähendusloome osana, mitte üksnes informatsiooni vahendajatena. Fairclough rõhutab, et tekstid ei ole neutraalsed, vaid neil võivad olla sotsiaalsed mõjud teadmiste, hoiakute, suhete ja tegevusele (Fairclough, 2003: 8). Samas ei ole tekstide mõju mehaaniline, vaid sõltub kontekstist, tõlgendajatest ja vastuvõtjatest. Seetõttu keskendusin diskursusanalüüsis sellele, kuidas ajakirjanduslikud tekstid aitavad kujundada arusaamu sellest, mida radikaliseerumine tähendab, keda sellega seostatakse ning millistes raamides seda avalikkuses mõtestatakse või vaidlustatakse.

Diskursusanalüüsis keskendusin kolmele põhitasandile. Esiteks analüüsisin, millise probleemina radikaliseerumist tekstides esitati ja kellele või millele seda omistati. Teiseks vaatlesin, milliste keeleliste valikute, nimetamisviiside ja vastanduste kaudu radikaliseerumise tähendust kujundati. Kolmandaks analüüsisin, milliseid põhjuseid, vastutussuhteid ja lahendusviise tekstides esile tõsteti. Analüüs ei hõlmanud lugejate vastuvõtu uurimist, toimetuslike otsustusprotsesside analüüsi ega artiklite visuaalse materjali süsteemset käsitlust. Seega keskendusin avaldatud

tekstides esile tulevatele tähendusloome viisidele, mille kaudu radikaliseerumise mõistet kujundati, vaidlustati ja eri ühiskondlike probleemidega seostati.

Diskursusanalüüsi läbiviimiseks koostas abistavad küsimused, mille abil sain artikleid süstemaatiliselt võrrelda. Küsimused lähtusid uurimisküsimustest, kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus esile tulnud tähelepanekutest ning eespool kirjeldatud diskursusanalüüsi lähtekohtadest. Töötasin tekstidega lähilugemise teel, mis tähendas artiklite korduvat lugemist, omavahelist võrdlemist ja analüütiliste märkmete tegemist. Lähilugemisel pöörasin tähelepanu sellele, kuidas tekstides määratleti probleemi, kujutati osalisi, omistati radikaliseerumist, selgitati põhjuseid ja lahendusi ning loodi vastandusi (Gee ja Handford, 2012; Kalmus jt, 2015). Abistavad küsimused on esitatud Lisas 2.

Kokkuvõttes lähtus diskursusanalüüsi mudel uurimiseesmärgist ja -küsimustest ning ühendas kolm peamist lähtekohta: Fairclough' arusaama tekstide seotusest sotsiaalsete praktikatega, van Dijki käsitluse diskursuse kontekstuaalsusest ning van Leeuweni sotsiaalsete osaliste kujutamise kategooriad. Analüüsi eesmärk ei olnud pakkuda tekstidele üht lõplikku tõlgendust, vaid kirjeldada ja tõlgendada korduvaid diskursiivseid mustreid, mille kaudu radikaliseerumise mõistet valitud Eesti ajakirjandusväljaannetes kasutatakse.

2.3 Meetodi piirangud

Uurimuse meetodi üks keskne piirang on kvalitatiivsete meetodite loomuldasena tõlgenduslik olemus. Kvalitatiivne sisuanalüüs ja diskursusanalüüs sisaldavad uurijapoolseid valikuid, mis puudutavad näiteks analüüsikategooriate moodustamist, tekstide lugemisviisi ning tulemuste esitamist ja tõlgendamist (Hammersley, 2013; Beilmann, 2025). Seetõttu ei pretendeeri käesolev uurimus ainsale võimalikule lugemisviisile, vaid pakub ühe põhjendatud ja uurimisküsimustest lähtuva tõlgenduse sellest, kuidas radikaliseerumise mõistet valitud Eesti ajakirjandusväljaannetes kasutati.

Kvalitatiivne uurimus ei taotle statistilist üldistatavust (Hammersley, 2013). Käesolev töö keskendub neljale väljaandele ja piiritletud ajavahemikule, mistõttu saab tulemuste põhjal teha järeldusi eelkõige ERRi, Postimehe, Delfi ja Õhtulehe kohta aastatel 2022–2025. Tulemused ei esinda kogu Eesti ajakirjandusvälja ega kõiki võimalikke viise, kuidas radikaliseerumisega seotud nähtusi avalikus arutelus käsitletakse. Samas võimaldab valim analüüsida nelja suure ja

ühiskondlikult nähtava väljaande põhjal seda, millistes kontekstides ja tähendusraamides radikaliseerumise mõiste uuritud perioodil ajakirjanduses esile tuli.

Uurimuse piire mõjutas ka otsingusõna valik. Töö keskendus radikaliseerumise mõiste ajakirjanduslikule kasutusele ning artiklite leidmiseks kasutasin otsingusõna „radikali*“. Seetõttu ei hõlma valim artikleid, kus sarnaseid nähtusi käsitleti üksnes teiste mõistete, näiteks „äärmusluse“ või „terrorismi“ kaudu.

Kvalitatiivse uurimuse puhul tuleb arvestada uurija rolliga analüüsi kujunemisel (Lim, 2025). Selle mõju vähendamiseks dokumenteerisin uurimisprotsessi võimalikult läbipaistvalt, kirjeldasin valimi moodustamise ja analüüsi loogikat, tegin sisuanalüüsi etapis proovikodeerimist ning täpsustasin selle põhjal kategooriaid ja kodeerimisotsuseid. Lähtusin sealjuures Limi (2025) ja Krippendorffi (2019) soovitustest uurimisprotsessi läbipaistvuse ja tulemuste usaldusväärsuse suurendamiseks.

Täiendava metodoloogilise asjaoluna tuleb märkida, et valimisse kuulus üks minu enda kirjutatud arvamuseartikkel (Eerik, 2025), mis vastas valimi moodustamise kriteeriumidele. Jätsin artikli valimisse, sest selle väljajätmine üksnes autorsuse tõttu oleks piiranud valimit teistsugusel alusel kui ülejäänud artiklite puhul. Analüüsis käsitlesin seda teksti samadel alustel nagu teisi artikleid ning eristasin teadlikult autorirolli uurijarollist ja jätsin kirjutamise ja analüüsimise vahele pikema ajalise perioodi (Berger, 2015; Hammersley, 2013).

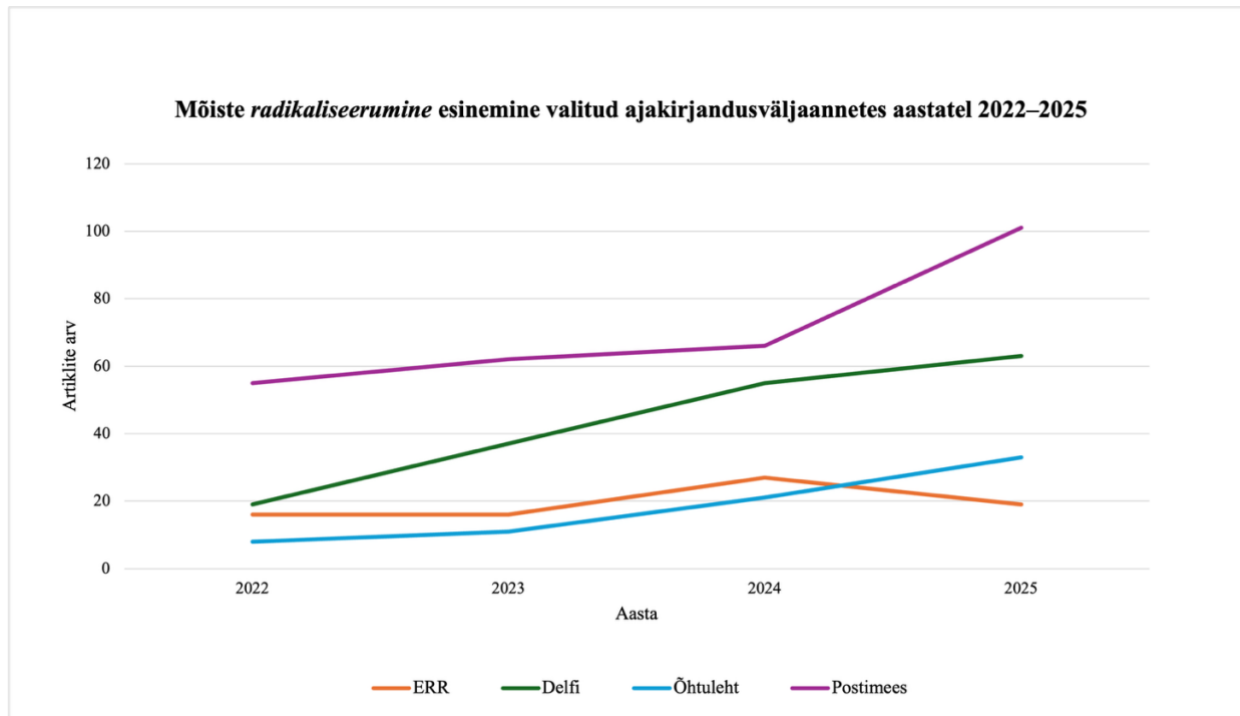
Uurimistöö käigus kasutasin tehisintellekti tööriista ChatGPT järgmiste ülesannete toetamiseks: Google Sheetsi valemite koostamise ja andmete süstematiseerimise õppimiseks, keerukamate ingliskeelsete erialaste teoreetiliste tekstiosade mõistmise toetamiseks, teksti redigeerimise abistamiseks, ajaplaani kohandamiseks ning motivatsioonilauseste sõnastamiseks, mis aitasid mul tööprotsessis paremini järjel püsida. Tehisintellekti ei kasutanud ma analüüsitulemuste genereerimiseks ega järelduste tegemiseks, vaid abivahendina õppimisel ning keeleliste, tehniliste ja vormistuslike küsimuste lahendamisel.

3. TULEMUSED

Tulemuste peatükis alustan mõiste „radikaliseerumine“ kasutuse kaardistamisest ning liigun seejärel selle juurde, kuidas radikaliseerumist ajakirjanduslikes tekstides mõtestati. Esmalt käsitlen mõiste esinemist valitud ajakirjandusväljaannetes ning eristan artiklid, kus radikaliseerumine oli teksti keskne teema. Seejärel vaatlen, milliste temaatiliste kontekstidega mõiste seostus. Peatüki lõpuosas analüüsin valitud artiklite lähilugemise põhjal korduvaid diskursiivseid mustreid, mille kaudu radikaliseerumist kujutati.

3.1 Radikaliseerumise mõiste nähtavus Eesti ajakirjanduses

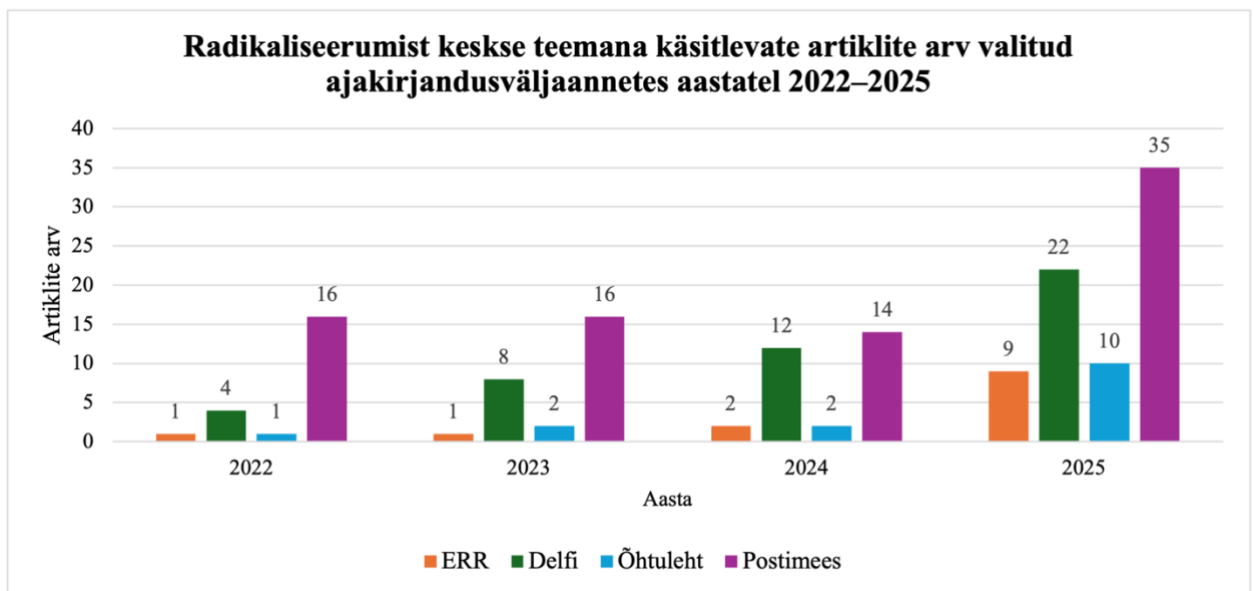
Esimese analüüsisammuna kaardistasin, kui sageli esines mõiste „radikaliseerumine“ valitud ajakirjandusväljaannetes aastatel 2022–2025. Arvesse läksid kõik artiklid, milles kasutati mõistet „radikaliseerumine“ või selle tuletisi, olenemata sellest, kas radikaliseerumine oli artikli keskne teema või üksnes kõrvaline viide. Kokku tuvastasin 608 sellist artiklit. Väljaannete lõikes jagunesid need järgmiselt: ERRis ilmus 78, Delfis 174, Õhtulehes 72 ja Postimehes 284 artiklit (vt Joonis 2).

Joonis 2. Mõiste „radikaliseerumine“ esinemine valitud ajakirjandusväljaannetes aastatel 2022–2025.

Jooniselt 2 ilmneb, et kõigil aastatel kasutati mõistet kõige rohkem Postimehes, kus artiklite arv kasvas 55 artiklilt 2022. aastal 101 artiklini 2025. aastal. Delfis ja Õhtulehes kasvas mõiste kasutus samuti kogu perioodi vältel, ERR-i puhul oli muutus ebaühtlasem: 2024. aastal esines mõiste 27 artiklis, kuid 2025. aastal 19 artiklis. Mõiste esinemissagedus ei näita siiski, kas radikaliseerumist käsitleti artiklis sisulise probleemina või kasutati üksnes kõrvalise viitena. Seetõttu eristasin järgmises analüüsi etapis artiklid, kus radikaliseerumine oli teksti keskne teema.

Keskse teemana käsitlesin artikleid, kus radikaliseerumine ei olnud üksnes kõrvaline mainimine, vaid artikli põhifookus või sisulise arutelu oluline osa. Aastatel 2022–2025 tuvastasin 155 artiklit, kus radikaliseerumine oli teksti keskne teema. Neist 13 ilmus ERR-is, 46 Delfis ja selle alalehtedes, 16 Õhtulehes ning 80 Postimehes ja selle alalehtedes. Artiklite jaotus aastate ja väljaannete lõikes on esitatud Joonisel 3.

Joonis 3. Radikaliseerumist keskse teemana käsitlevate artiklite arv valitud ajakirjandusväljaannetes aastatel 2022–2025.

Jooniselt 3 ilmneb, et radikaliseerumist keskse teemana käsitlevate artiklite arv kasvas kõige selgemalt 2025. aastal. Suurim maht oli Postimehes, kus ilmus 35 sellist artiklit, Delfis jõudis arv 22-ni. ERR-is ja Õhtulehes jäi maht väiksemaks, kuid ka neis muutus radikaliseerumine sagedamini omaette käsitlustemaks. Valimis seostus 2025. aasta kasv mitme korduva aruteluga, sealhulgas Feuerkrieg Divisioni juhtumi, KAPO aastaraamatu kajastuste, ennetuse ja sekkumismudeli ning noorte ja digikeskkonna teemadega.

Koguvalimi ja keskse teemaga artiklite eristus näitab, et perioodi lõpus muutus radikaliseerumine sagedamini artiklite põhiteemaks. Need arvud ei näita veel, millistes tähendustes mõistet kasutati,

kuid loovad aluse järgmisele analüüsi etapile, kus vaatlen keskse teemaga artiklite temaatilisi kontekste.

3.2 Radikaliseerumise temaatilised kontekstid ajakirjanduses

Selles alapeatükis vaatlen, milliste probleemiväljade kaudu radikaliseerumist mõtestati artiklites, kus see oli keskne teema (n = 155). Temaatilise konteksti all pean silmas laiemat probleemivälja, mille kaudu artiklis radikaliseerumist käsitleti. Kontekstide eristamisel lähtusin varasemast radikaliseerumist, ekstremismi ja terrorismi käsitlevast kirjandusest, meediakajastuse uuringutest ning meetodipeatükis kirjeldatud analüüsikategooriatest. Kontekste täpsustasin artiklite esmase lugemise käigus esile tulnud korduvate mustrite põhjal. Analüüsis eristasin kuut peamist konteksti: julgeolek, noored ja sotsiaalmeedia, ennetus ja sekkumine, poliitika ja polariseerumine, religioon ning sõda ja geopoliitika. Mõnes artiklis seostus radikaliseerumine rohkem kui ühe probleemiväljaga. Sellisel juhul märkisin lisaks esmasele kontekstile ka teisese konteksti. Esmane kontekst tähistas artikli põhilist käsitlusraami, teisene aga täiendavat seost.

Tabel 1. Esmaste ja teiseste temaatiliste kontekstide jaotus radikaliseerumist keskse teemana käsitlevates artiklites (n = 155)		
Kontekst	Esmane	Teisene
Julgeolek	62	30
Noored ja sotsiaalmeedia	29	39
Ennetamine ja sekkumine	24	21
Poliitika ja polariseerumine	31	13
Religioon	4	22
Sõda ja geopoliitika	4	13

Tabelist 1 ilmneb, et esmase kontekstina seostus radikaliseerumine kõige sagedamini julgeolekuga. Seda esines 62 artiklis, mis osutab, et mõistet kasutati valimis sageli terrorismi, äärmusluse, julgeolekuasutuste tegevuse ja võimaliku vägivallohu kirjeldamiseks. Teiseste

kontekstide jaotus näitab, et artiklid ei piirdunud sageli ühe probleemiväljaga. Kõige sagedamini (39 artiklis) lisandus teisese kontekstina noorte ja sotsiaalmeedia kontekst. See osutab, et noored ja digikeskkond ei olnud alati artikli põhifookus, kuid tulid sageli esile mõne muu käsitlusraami kõrval.

Järgnevalt vaatlen esmaste ja teiseste kontekstide ajalist jaotust. Joonis 4 ei näita artiklite koguarvu, vaid seda, mitu korda eri kontekstid aastate lõikes esile tulid. Ühes artiklis võis esineda mitu temaatilist konteksti. Ülemisel real on märgitud valimis kordunud sündmused ja arutelud, mis aitavad näidata, millisel ajakirjanduslikul ja ühiskondlikul taustal kontekstid esile kerkisid.

Aasta	2022	2023	2024	2025
Valimis esile tõusnud sündmused/arutelud	COVID-19 tingitud piirangud ja protestid; KAPO aastaraamat; paremäärmusluse ja poliitilise äärmusluse arutelud	Brüsseli terrorirünnak; Hamasi-Iisraeli sõja ja Gaza konfliktiga seotud terroriohu arutelud; Andrew Tate'i ja noorte meeste radikaliseerumise arutelud	KAPO aastaraamat; avalike ürituste terrorioht; islamiäärmusluse ohu arutelud	noorte radikaliseerumise arutelud; ennetuskava; terroristliku propaganda kriminaliseerimise debatt; manosfäär ja Netflix'i sari „Adolescence“
Julgeolek	14	20	23	35
Noored ja sotsiaalmeedia	6	4	14	44
Ennetus ja sekkumine	3	4	2	36
Politiika ja polariseerumine	10	4	6	24
Religioon	8	9	4	5
Sõda ja geopoliitika	1	8	5	3

Joonis 4. Radikaliseerumise temaatiliste kontekstide ajaline jaotus ning valimis esile tulnud sündmused ja arutelud aastatel 2022–2025.¹

Ajalises vaates oli kõige püsivam julgeoleku kontekst, mis oli nähtav kõigil vaadeldud aastatel. Selle esinemine suurenes 14 korralt 2022. aastal 35 korrani 2025. aastal. Kõige selgem muutus ilmnes siiski 2025. aastal, mil noorte ja sotsiaalmeedia kontekst kasvas 14 korralt 44 korrani ning ennetuse ja sekkumise kontekst 2 korralt 36 korrani. See osutab, et perioodi lõpus seostati radikaliseerumist varasemast enam ka noorte, digikeskkonna, märkamise ja sekkumisega.

Kontekstide ajaline muutumine seostus mitme valimis kordunud sündmuse, institutsionaalse teksti ja avaliku aruteluga. Julgeoleku kontekst tuli esile rahvusvahelisi terrorirünnakuid ja nende järelmõju käsitlevates artiklites, näiteks 2023. aasta Brüsseli terrorirünnaku kajastustes ning 2015. aasta Pariisi terrorirünnakute järelkajastustes ja nendega seotud kohtumenetlusi käsitlevates

¹ Autori märkus. Tumedam lahter tähistab konteksti sagedasemat esinemist vastava aasta artiklites. Ühes artiklis võis esineda nii esmane kui ka teisene temaatiline kontekst, mistõttu kontekstiesinemiste arv on suurem kui artiklite arv. Joonis ei näita põhjuslikku seost sündmuste ja artiklite arvu vahel, vaid aitab koondada, milliste arutelude taustal temaatilised kontekstid valimis esile tulid.

tekstides. Samuti kordus julgeoleku kontekst Kaitsepolitsei ameti aastaraamatuid vahendanud artiklites. Nendes tekstides seostati radikaliseerumist eeskätt terrorismi, äärmusluse ja julgeolekuohuga. Perioodi lõpus muutusid nähtavamaks ka noorte ja sotsiaalmeedia ning ennetamise ja sekkumisega seotud arutelud. Noorte ja sotsiaalmeedia kontekstis seostati radikaliseerumist digikeskkonna, manosfääri, incel-kogukondade, misogüünia ja noorte meeste hoiakute äärmuslikumaks muutumisega. Samasse probleemivälja paigutus ka Netflix'i sarja „Adolescence“ ümber kujunenud arutelu noorte poiste, veebikogukondade ja misogüünse ideoloogia mõjust. Ennetamise ja sekkumise konteksti nähtavamaks muutumine seostus omakorda Siseministeeriumi algatatud deradikaliseerumise ja ennetuse tegevuskava, sekkumismudeli ning terroristliku propaganda kriminaliseerimise debatiga.

Poliitika ja polariseerumise, sõja ja geopoliitika ning religiooni kontekstides seostati radikaliseerumist eeskätt ühiskondlike ja rahvusvaheliste konfliktidega. Mõnel juhul toimus radikaliseerumise mõiste ka poliitilise sildistamise vahendina, mille kaudu seati kahtluse alla vastaspoole seisukohtade legitiimsus. Seda ilmestab näiteks Teramäe (2024) artikkel „Radikaliseerunud peavoolul on aeg tunnistada, et algab eestlaste ajastu“, kus mõiste paiknes juba pealkirjas poliitilise vastanduse keskmes. Sõja ja geopoliitika kontekstis seostus radikaliseerumine Venemaa täiemahulise agressioonisõjaga Ukraina vastu, 2023. aasta 7. oktoobri Hamasi rünnaku ja sellele järgnenud Gaza sõjaga ning nende konfliktidega seotud protestide, propaganda ja terroriohu käsitlustega. Religiooni kontekst oli esmase kontekstina harv, kuid teisese kontekstina korduv, eriti islamiäärmuslust ja terrorismiohtu markeerivates artiklites.

Esmase ja teisese konteksti võrdlus näitab, et radikaliseerumine seostus paljudes artiklites korraka mitme probleemiväljaga. Kõige selgemalt tulid esile seosed, kus julgeolek põimus religiooni, noorte või poliitikaga ning noorte ja sotsiaalmeedia kontekst ennetamise ja sekkumisega. See osutab, et mõiste paiknes mitmes artiklis eri probleemiväljade piiril: seda kasutati nii julgeolekuohu, noorte mõjutatavuse, poliitilise vastandumise kui ka ennetusvajaduse kirjeldamiseks. Noorte ja ennetamise koosesinemine näitab ühtlasi, et noori ei kujutatud ainult riskirühmana, vaid ka rühmana, kelle puhul rõhutati märkamise ja toetava sekkumise vajadust. Kontekstipaaride täpsem jaotus on esitatud Lisas 5.

Väljaannete lõikes ei jaotunud temaatilised kontekstid ühtlaselt. Esmase konteksti põhjal oli julgeolek kõige sagedasem Delfis, Õhtulehes ja Postimehes. Postimehes tõusid selle kõrval esile ka poliitika ja polariseerumine ning noored ja sotsiaalmeedia. ERR-is eristus 2025. aastal ennetamise ja sekkumise kontekst, mille kaudu seostati radikaliseerumist märkamise ja

ennetustööga. See näitab, et radikaliseerumise tähendusväli ei erinenud ainult ajas, vaid ka väljaannete lõikes: osa väljaandeid vahendas mõistet peamiselt julgeolekuohu kaudu, samas kui mõnes tekstikogumis tulid nähtavamalt esile poliitilised, noorte ja ennetusega seotud rõhuasetused. Esmase temaatilise konteksti täpsem jaotus väljaannete lõikes on esitatud Lisas 5.

Lisaks kodeeritud temaatilistele kontekstidele aitavad radikaliseerumise tähendusvälja avada artiklite juures kasutatud märksõnad. Neid ei saa käsitleda samal alusel kui sisuanalüüsi kategooriaid, sest väljaanded kasutasid märksõnu erinevalt ning Delfis neid sel moel ei kasutatud. Siiski täiendan analüüs, milliste märksõnade kaudu osa väljaandeid radikaliseerumisega seotud artikleid lugejale raamis.

Sõnapilves (Joonis 5) tulid kõige selgemalt esile julgeoleku, terrorismi ja rahvusvaheliste konfliktidega seotud märksõnad, näiteks „terrorism“ (24), „radikaliseerumine“ (10), „äärmuslus“ (8), „KAPO“ (6), „Hamasi“ (7) ja „islamiterrorism“ (5). Samal ajal olid nähtavad ka noorte ja digikeskkonnaga seotud märksõnad, näiteks „noored“ (4) või „teismeline“ (2), kuid need jäid märksõnade tasandil tagasihoidlikumaks. Poliitilise ja polariseerumisega seotud märksõnad, näiteks „paremäärmuslased“ (5) esindavad samuti aspekti, et radikaliseerumist raamiti temaatiliselt erinevalt. Paljud märksõnad esinesid ka n-ö sündmuspõhiselt ega esinda kindlat konteksti, samuti mitmed markeerivad geograafilist asukohta. Seega toetasid teemaviited üldjoontes sisuanalüüsis ilmnenud mustrit: radikaliseerumine paigutati ajakirjanduslikes tekstides peamiselt julgeoleku ja terrorismi tähendusvälja, kuid perioodi lõpus lisandusid sellele ka noorte, sotsiaalmeedia ja ennetusega seotud rõhuasetused.

3.3 Radikaliseerumise kujutamine: allikad, osalised ja sekkumisviisid

Eelmises alapeatükis kaardistasin radikaliseerumise mõiste temaatilised kontekstid. Järgnevalt vaatlen, kes tõid mõiste avalikku arutellu, kelle või millega radikaliseerumist seostati ning milliseid sekkumisviise tekstides esile tõsteti.

3.3.1 Kes toovad radikaliseerumise mõiste ajakirjanduslikku arutellu?

Selles alapeatükis vaatlen, milliste osaliste ja allikate kaudu radikaliseerumise mõiste ning sellega seotud probleemipüstitus tekstides esile tuli. Ajakirjanduslikku arutellu toojana mõistan siin osalist või allikat, kelle seisukoht, hinnang, raport, uuring või kommentaar avas artiklis radikaliseerumise teema. Selleks võis olla näiteks artikli autor, tsiteeritud või refereeritud allikas, institutsioon, raport, uuring või mõni muu tekstis kasutatud allikas.

Analüüsis eristasin artikli autorit ja arutellu toojat. Uudislugudes jõudis mõiste artiklisse sageli mõne institutsiooni, raporti, ametniku või eksperdi kaudu ning ajakirjaniku roll oli eeskätt nende seisukohtade vahendamine ja raamimine. Arvamuslugudes, juhtkirjades ja pikemates analüüsilugudes võis aga autor ise olla radikaliseerumise teema arutellu tooja, sest mõistet kasutati tema enda probleemipüstituse või tõlgenduse osana.

Analüüsitud artiklites kordusid kõige selgemalt institutsionaalsed allikad: Kaitsepolitseiamet, KAPO aastaraamatud, Siseministerium, Politsei- ja Piirivalveamet, prokuratuur ja kohtud. Rahvusvaheliste juhtumite puhul jõudis mõiste tekstidesse sageli ka välisriikide politsei-, prokuratuuri-, luure- ja julgeolekuasutuste kaudu. Nende kõrval olid allikatena nähtavad poliitikud, eksperdid, teadlased, noorsootöö ja vaimse tervise spetsialistid, uuringud ja raportid ning ajakirjanikud ise. Seega sõltus radikaliseerumise mõiste avalikku arutellu jõudmine suuresti sellest, millises temaatilises kontekstis seda kasutati.

Julgeolekukontekstis domineerisid institutsionaalsed allikad. Eesti-siseste juhtumite ja ohuhinnangute puhul olid nähtavad eeskätt Kaitsepolitseiamet, KAPO aastaraamatud, Siseministerium, Politsei- ja Piirivalveamet, prokuratuur ning kohtud. Rahvusvaheliste juhtumite puhul tuginesid tekstid sageli välisriikide ametkondadele, näiteks Rootsi, Saksamaa, Belgia, Prantsusmaa, Soome ja Ühendkuningriigi politseile, prokuratuuridele, luureteenistustele ja terrorismivastastele üksustele. Selliste allikate kaudu jõudis radikaliseerumise mõiste arutellu eeskätt ametlike ohuhinnangute, uurimiste, kriminaalmenetluste ja terrorismivastase tööga seotult.

Ennetamise ja sekkumise ning noorte ja sotsiaalmeedia kontekstides muutus allikate ring mitmekesisemaks. Siseministeeriumi kaudu jõudsid tekstidesse riiklik tegevuskava, ennetusmeetmed ja õigusliku reguleerimise küsimused, kuid nende kõrval kaasati ka Politsei- ja Piirivalveametit, Haridus- ja Noorteametit, Haridus- ja Teadusministeeriumi, teadlasi, noorsootöötajaid, psühholooge ja haridusvaldkonna eksperte. Noorte ja sotsiaalmeedia puhul olid eriti nähtavad radikaliseerumist selgitavad allikad, uuringud ning ajakirjanikud ise. Pikemates analüütilistes lugudes avati nähtust intervjuude, juhtumite, ekspertihinnangute ja taustaselgituste kaudu.

Poliitika ja polariseerumise kontekstis tõid radikaliseerumise mõiste arutellu eeskätt poliitikud, arvamuslimidrid, õiguseksperdid ja ajakirjanikud ise. Erinevalt julgeolekukontekstist ei jõudnud mõiste siin tekstidesse niivõrd ametlike ohuhinnangute, raportite või kohtuasjade kaudu, vaid poliitiliste kommentaaride, arvamusaluste ja tõlgenduste osana. Radikaliseerumist seostati sealjuures ühiskondliku lõhenemise, sõnavabaduse piiride, poliitilise vastandumise ja hoiakute äärmuslikumaks muutumisega.

Religiooni, sõja ja geopoliitika kontekstides sõltus allikate ring sellest, kas radikaliseerumist seostati terrorismiohu, religioosse äärmusluse, rahvusvahelise konfliktide või laiemalt kultuurilise taustaga. Terrorismi ja islamiäärmusluse puhul jõudis mõiste tekstidesse sageli KAPO, välisriikide julgeolekuasutuste, prokuratuuride ning valitsusallikate kaudu. Religioosse või kultuurilise tausta avamisel olid olulisemad teadlased ja eksperdid, sõja ja geopoliitika puhul aga rahvusvahelised uudisteagentuurid, välismeedia, ametlikud allikad ja julgeolekueksperdid.

Ajalises vaates muutusid allikad mitmekesisemaks just perioodi lõpus. Varasematel aastatel jõudis radikaliseerumise mõiste tekstidesse sagedamini julgeolekuasutuste, välisriikide politsei- ja õiguskaitseasutuste, KAPO aastaraamatute ning poliitiliste allikate kaudu. 2025. aastal, kui nähtavamaks muutusid noorte ja sotsiaalmeedia ning ennetamise ja sekkumise teemad, lisandusid nende kõrvale rohkem selgitavad ja ennetusega seotud allikad, näiteks Siseministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet, noorsootöö spetsialistid, psühholoogid, teadlased ja ajakirjanikud ise. See osutab, et mõiste kasutusvälja laienemine tõi ajakirjanduslikku arutellu varasemast rohkem radikaliseerumist eri tahkudest selgitavaid ja ennetusega seotud häälid.

Väljaannete lõikes ilmnes, et ERR-is jõudis radikaliseerumise mõiste tekstidesse sagedamini institutsionaalsete allikate kaudu, eriti KAPO aastaraamatute, Siseministeeriumi ja ametnike kommentaaride vahendusel. Delfis ja Postimehes oli kaasatud allikaid laiemalt: julgeoleku- ja

õiguskaitseasutuste kõrval tulid esile eksperdid, teadlased, spetsialistid, ajakirjanikud ise ja rahvusvahelised meediaväljaanded. Õhtulehes põimusi julgeolekuasutustega seotud lood noorte ja ennetamisega seotud spetsialistide kommentaaridega.

Alapeatükk näitab, et oluline ei olnud ainult see, kui sageli radikaliseerumisest kirjutati, vaid ka see, kelle kaudu mõiste ajakirjanduslikku arutellu jõudis. See on oluline, sest allikad ei vahendanud üksnes infot, vaid aitasid kujundada ka seda, millise probleemina radikaliseerumist tekstides mõisteti. Kui radikaliseerumisest räägiti KAPO, politsei, prokuratuuri, kohtute või välisriikide julgeolekuasutuste kaudu, paigutus teema sagedamini ohu, terrorismi ja ametlike hinnangute raamidesse. Kui tekstidesse kaasati teadlasi, psühholooge, noorsootöö spetsialiste, haridusvaldkonna esindajaid või ajakirjanikke endid, nihkus rõhk rohkem selgitamisele, ennetamisele, noortele ja digikeskkonnale. Allikate ja osaliste valik aitas kujundada seda, kas radikaliseerumist mõisteti eelkõige julgeolekuprobleemina, ennetamist vajava protsessina või laiema ühiskondliku nähtusena.

3.3.2 Kelle või millega radikaliseerumist seostatakse?

Selles alapeatükis vaatlen, kelle või millega radikaliseerumist ajakirjanduslikes tekstides seostati. Analüüs näitas, et mõiste kasutus ei koondunud ühe kindla osalise ümber. Radikaliseerumist seostati nii terroristide ja vägivaldsete äärmusrühmitustega kui ka noorte, äärmusliku sotsiaalmeediasisu mõjuväljas olevate inimeste, protestiliikumiste, avaliku diskursuse ja poliitiliste konkurentidega. Seetõttu kasutati radikaliseerumist artiklites eri tasanditel: konkreetse julgeolekuohu, haavatavate rühmade hoiakute muutumise, digikeskkonnas võimenduva mõjutamise või poliitilise arutelu teravnemise kirjeldamiseks.

Kõige konkreetsemalt seostati radikaliseerumist juhtumitega, kus fookuses oli kindel isik, rühmitus või vägivallajuhtum. Sellistes artiklites räägiti näiteks terrorirünnakute toimepanijatest, rünnakuid kavandanud inimestest, paremäärmuslikest rühmitustest, islamistliku ideoloogia mõjuväljas olnud inimestest või terroristlike organisatsioonidega sidemeid otsinutest. Radikaliseerumine oli neis tekstides enamasti seotud juba konkreetseks muutunud ohuga: kokkupuutega äärmusliku propagandaga, vägivaldsete plaanidega, relvade hankimisega või rünnaku toimepanemisega. Nii kujutati radikaliseerunud inimest eeskätt inimesena, kelle tegevust seostati terrorismi, vägivaldse äärmusluse ja julgeolekuasutuste ohuhinnangutega.

Selle kõrval kasutati radikaliseerumise mõistet ka juhtudel, kus oht ei olnud veel realiseerunud, vaid oli seotud haavatavuse ja võimaliku mõjutamisega. Eriti sageli puudutas see eelkõige noori

mehi. Neid ei kujutatud alati grupina, kes on juba radikaliseerunud või vägivaldselt tegutsenud, vaid rühmana, kelle äärmuslikku maailmapilti ja võimalikku radikaliseerumist võivad mõjutada üksildus, kõrvalejätuse tunne, vaimse tervise probleemid, nõrk tugivõrgustik, kuuluvusvajadus või digikeskkonnas leviv äärmuslik sisu. Noorte puhul seostati radikaliseerumist paremäärmuslike veebikogukondade, islamistliku propaganda, misogüünsete mõjuisikute ja manosfääri sisuga. Eriti noorte meeste puhul nihkus mõiste tähendus sageli julgeolekuohust laiema sotsiaalse ja ennetusalase küsimuseni, kus keskmes olid hoiakute järkjärguline äärmuslikumaks muutumine, naiste halvustamine, vähemuste vastu suunatud vaen ja mustvalge maailmapildi kujunemine.

Radikaliseerumist seostati ka konkreetsete digikeskkondade ja platvormidega. Sotsiaalmeediaplatvorme, näiteks TikToki ja YouTube'i, ning suletumaid suhtluskeskkondi, näiteks Telegrami ja Discordi, kujutati keskkondadena, kus äärmuslikud hoiakud võivad kiiremini levida ja võimenduda. Samuti seostati radikaliseerumise riski algoritmidega, mis võivad muuta äärmusliku sisu kasutajatele nähtavamaks ja kättesaadavamaks. Digikeskkonda ei kujutatud küll iseseisva osalisena, vaid pigem vahendava mehhanismina, mille kaudu inimesed jõuavad äärmusliku sisu, vägivaldsete eeskujude, vandenõuteooriate, terroristliku propaganda või misogüünsete mõjuisikuteni. Oluline oli ka see, et radikaliseerumist ei kujutatud alati inimese teadliku valikuna otsida äärmuslikku sisu. Artiklite põhjal võisid selleni viia ka platvormisoovitused, kõlakojad, suunamudijad või juhuslik kokkupuude.

Mõnes tekstis seostati radikaliseerumist kogukondade, rände ja religiooniga. Eriti islamistliku radikaliseerumise käsitlustes nimetati võimalike riskiteguritena sisserännet, kinniste kogukondade teket, lõimumisraskusi, religioosset eraldumist ja rahvusvaheliste konfliktide mõju. Samas ei kujutatud moslemikogukonda nendes tekstides üheselt ohuna. Mitmes artiklis rõhutati vajadust eristada kogukonda tervikuna ja väikest hulka võimalikke ohuisikuid. Seetõttu seostati radikaliseerumist neis tekstides kord konkreetsete ohuisikutega, kord laiemate kogukondlike või rändepoliitiliste riskidega. Mõnikord oli fookuses näiteks jutlustaja või terrorismiga seotud inimene, teistel juhtudel aga lõimumisraskused, kinniste kogukondade teke või rahvusvaheliste konfliktide mõju.

Poliitilise polariseerumise kontekstis muutus radikaliseerumise seos kõige abstraktsemaks. Sellistes artiklites ei olnud fookuses konkreetne terrorist, äärmuslane ega vägivaldne rühmitus, vaid protestiliikumised, avalik diskursus, erakonnad või poliitilised pooled. Radikaliseerumine tähistas neis tekstides poliitiliste sõnumite teravnemist, protestidega seotud vastandumise süvenemist, ühiskondliku rahulolematuse kasvu või poliitilise oponendi kujutamist radikaalsena.

Kui julgeolekukontekstis viitas mõiste selgemalt vägivallale, terrorismile või äärmuslikule ideoloogiale, siis poliitilises aramusloos võis see muutuda retooriliseks süüdistuseks. Sellisel juhul ei kirjeldanud mõiste ainult radikaliseerumise protsessi, vaid võis toimida ka vastaspoole sildistamise või delegitimeerimise võttena. Kuidas selline tähendus tekstides täpsemalt kujunes, käsitlem hiljem diskursiivsete kujutamiskiiside peatükis.

Seega liikus radikaliseerumise mõiste analüüsitud tekstides konkreetsest ohuiskust laiema keskkonna ja ühiskondlike protsessideni. Mõiste abil kirjeldati nii terrori- ja äärmuslusjuhtumeid kui ka noorte haavatavust, digiplatvormide rolli, kogukondlike riskitõlgendusi ja poliitilist vastandumist. See näitab, et radikaliseerumine toimis ajakirjanduslikes tekstides paindliku ohumõistena, mille kaudu tõlgendati eri tüüpi ühiskondlike pingeid ja riske.

3.3.3 Milliseid ennetus- ja sekkumiskiiside esile tõstetakse?

Kui eelmine alapeatükk näitas, kelle või millega radikaliseerumist artiklites seostati, siis siinses alapeatükis vaatlen, milliseid ennetus- ja sekkumiskiiside radikaliseerumise seoses esile tõsteti. Ennetus- ja sekkumiskiisid on olulised, sest need näitavad, millise probleemina radikaliseerumist tekstides mõistetakse. Artiklite põhjal võis radikaliseerumine vajada reageerimist julgeolekuasutuste, õigusliku reguleerimise, hariduse, kogukondliku toe, digiplatvormide vastutuse või avaliku kommunikatsiooni tasandil.

Kõige selgemalt joonistus välja julgeoleku- ja õiguskaitsekeskne sekkumiskiiside. See kordus artiklites, kus radikaliseerumist seostati terrorismi, rünnakuplaanide, üksikründajate, relvade hankimise või äärmuslike rühmitustega. Sellistes tekstides esitati sekkumiskiisena politsei- ja julgeolekuasutuste operatiivset tegevust: jälgimist, riskihinnangute koostamist, isikute kinnipidamist, läbiotsimist, relvade ja andmekandjate konfiskeerimist, kohtumenetlust, vangistust, riigist väljasaatmist või sissesõidukeeldu. Radikaliseerumist käsitleti siin vahetu ohuna, mille puhul on esmane eesmärk füüsilise vägivalla ärahoidmine ja turvalisuse tagamine.

Taoline kontrolliloogika kordus nii islamistliku kui ka paremäärmusliku radikaliseerumise käsitleustes. Islamistliku terrorismi puhul seostati sekkumist KAPO ja politsei tegevuse, rahvusvahelise infovahetuse, ametlike ohuhinnangute ning terrorismivastase tööga. Paremäärmuslike rühmituste puhul tõusid esile monitoorimine, kriminaalmenetlused, relvade konfiskeerimine ja rühmituste tegevuse tõkestamine. Nendes artiklites ei olnud fookus niivõrd radikaliseerunud inimese toetamisel või tema ühiskonda rehabiliteerimisel, vaid eelkõige tema võimaliku vägivallaohu piiramisel.

Kontrollilooikaga haakusid ka õiguslikud ja regulatiivsed sekkumisviisid. Need puudutasid eeskätt terroristliku veebisisu eemaldamist, terroristliku propaganda jälgimise või omandamise kriminaliseerimise arutelu, vihakõne ja vaenu õhutamise reguleerimist ning sotsiaalmeediaplattformide juriidilist vastutust. Sellistes tekstides ei käsitletud radikaliseerumist ainult üksikjuhtumina, vaid nähtusena, mille puhul tuleb reguleerida ka keskkonda, kus äärmuslik sisu levib.

Õiguslike sekkumiste puhul ei olnud artiklite fookuses ainult ennetamise vajadus, vaid ka selle piirid. Eriti selgelt ilmes see terroristliku propaganda jälgimise kriminaliseerimist käsitlevates tekstides. Ühelt poolt põhjendati sellist sekkumist vajadusega tegutseda enne, kui radikaliseerunud inimene jõuab terrorikuriteoni. Teisalt tõid kriitikud esile võimaliku meelsuskontrolli ning mõtte- ja sõnavabaduse piiramise riski. Seetõttu ei olnud arutelu ainult radikaliseerumise ennetamises, vaid ka selles, kui kaugemale võib riik kontrollimeetmetega minna enne konkreetset õigusrikkumist.

Julgeoleku- ja kontrollilooika kõrval tõusid esile varajase märkamise, hariduse ja sotsiaalse toe kaudu kirjeldatud sekkumisviisid. Need kordusid eriti artiklites, mis käsitlesid noori, koolikeskkonda, manosfääri, Andrew Tate'i mõju või misogüünseid hoiakuid. Lahendusena ei nähtud siin ainult keelamist või karistamist, vaid varajast märkamist, usalduslikku suhtlust, noore kuulamist ja veebimaailma mõtestamist. Oluliseks peeti seda, et lapsevanemad, õpetajad, noorsootöötajad, psühholoogid ja teised täiskasvanud oskaksid tähele panna muutusi noore käitumises, keelekasutuses, veebikäitumises või suhtumises teistesse inimestesse.

Noortega seotud tekstides rõhutati ka kooli ja hariduse rolli radikaliseerumise ennetamisel. Artiklid tõid esile meediapädevuse, kriitilise mõtlemise, seksuaalhariduse, väärtuskasvatuse, tunnetega toimetuleku õpetamise ja digikeskkonna toimemehhanismide selgitamise. Eriti noorte meeste ja misogüünia käsitlustes rõhutati vajadust pakkuda vastukaalu naisi halvustavatele või vägivalda õigustavatele hoiakutele ning kujundada tervemaid mehelikkuse eeskujusid. Sellistes tekstides ei piirdunud ennetus ohtliku sisu eemaldamisega, vaid puudutas ka seda, milliseid toetavaid suhteid, kogukondi ja eeskujusid noortele ühiskonnas pakutakse.

Digikeskkonnaga seotud artiklites jagunes vastutus samuti mitme tasandi vahel. Ühelt poolt rõhutati lapsevanemate ja õpetajate teadlikkust, noorte veebikäitumise mõistmist, algoritmide mõju selgitamist, infoallikate kontrollimist ja kriitilist meediapädevust. Teisalt räägiti veebisisu eemaldamisest, terroristliku propaganda tõkestamisest, platvormide vastutusest ja õiguskaitseasutuste võimest äärmuslikku veebitegevust jälgida. Seega ei asetatud vastutust ainult

noorele või üksikisikule, vaid see laienes ka platvormidele, haridusasutustele ja riiklikele institutsioonidele.

Kogukondade, rände ja religiooniga seotud tekstides seostati ennetust peamiselt lõimumise toetamise ja kogukonna ning riigi koostööga. Mõnes artiklis rõhutati ka vajadust vältida selliste suletud keskkondade teket, kus äärmuslikud mõttemustrid võivad kergemini kinnistuda. Samal ajal oli selles käsitluses nähtav üldistamise risk: lõimumist ja kogukondade avatust esitati radikaliseerumise ennetusena, kuid selline lähenemine võis nihutada tähelepanu üksikutelt ohuisikutelt laiemale kogukonnale. Seetõttu oli nendes artiklites oluline eristada konkreetseid ohtlikke isikuid kogukonnast tervikuna, et vältida liiga laiu üldistusi ja diskrimineerimist.

Poliitilise polariseerumise ja avaliku diskursuse kontekstis ei nähtud ennetust ainult institutsionaalse sekkumisena, vaid ka avaliku kommunikatsiooni küsimusena. Artiklid, mis sidusid radikaliseerumist protestide, vihakõne, vähemustevastase retoorika või poliitilise vastandumisega, rõhutasid poliitikute ja avaliku elu tegelaste sõnakasutuse mõju. Lahendusena nimetati vastutustundlikumat kommunikatsiooni, ühiskondlike pingete maandamist, vähemuste halvustamise vältimist, vihakõne hukkamõistmist ja avaliku arutelu tasakaalustamist. Probleemina ei nähtud siin ainult konkreetset radikaliseerunud inimest, vaid ka avalikku arutelukeskkonda, kus vaenulikud või tõrjuvad hoiakud võivad normaliseeruda.

Kokkuvõttes jagunesid radikaliseerumisega seotud ennetus- ja sekkumisviisid artiklites kaheks suuremaks loogikaks. Esimene oli kontrolli- ja julgeolekuloogika, kus radikaliseerumist käsitleti ohuna, millele tuleb reageerida seire, menetluse, kinnipidamise, väljasaatmise või õigusliku reguleerimisega. Teine oli ennetuse ja toe loogika, kus radikaliseerumist käsitleti protsessina, mida võivad mõjutada noore sotsiaalne olukord, digikeskkond, kuuluvusvajadus, vaimne tervis, hoiakud ja tugivõrgustiku puudumine. Selles raamistikus tõusid esile märkamise, suhtlus, haridus, meediapädevus ja kogukondlik tugi.

Nende kahe kõrval oli nähtav ka vaidlustav mõõde. Mõnes tekstis ei olnud küsimus ainult selles, kuidas radikaliseerumist ennetada, vaid ka selles, millised ennetusmeetmed sobivad demokraatlikku ühiskonda. Eriti selgelt tuli see esile õiguslike sekkumiste puhul, kus julgeoleku suurendamise vajadus põrkus mõtte- ja sõnavabaduse kaitsega. Seega näitavad artiklid, et radikaliseerumise ennetus ei ole ajakirjanduslikus käsitluses üheselt tehniline küsimus, vaid ka põhimõtteline väärtuskonflikt: kuidas ennetada vägivalda nii, et samal ajal ei kahjustataks demokraatlikke õigusi ja avalikku usaldust.

3.3 alapeatüki põhjal kujunes radikaliseerumise tähendus ajakirjanduslikes tekstides kolme omavahel seotud tasandi kaudu: kes mõiste avalikku arutellu tõi, kelle või millega seda seostati ning milliseid reageerimisviise selle kõrval esile tõsteti. Mõiste ei esinenud üheselt määratletud kategooriana, vaid selle tähendus sõltus temaatilisest kontekstist, allikatest ja sellest, kelle või millega radikaliseerumist tekstides seostati.

Tabel 2. Radikaliseerumise mõistega seotud allikad, omistamised ja ennetus- või sekkumisviisid temaatiliste kontekstide lõikes			
Temaatiline rõhuasetus	Peamised arutellu toojad	Kelle või millega radikaliseerumist seostati	Esile tõusnud ennetus- ja sekkumisviisid
Julgeolek	KAPO, PPA, prokuratuur, kohtud, Siseministeerium, välisriikide politsei-, prokuratuuri-, luure- ja julgeolekuasutused	Ohuisikud, terrorirünnakute toimepanijad, rünnakuplaane kavandanud inimesed, äärmusrühmitused, terroristlik propaganda	Jälgimine, riskihinnangud, kriminaalmenetlused, kinnipidamine, relvade konfiskeerimine, väljasaatmine, õiguslik reguleerimine
Noored ja digikeskkond	Teadlased, psühholoogid, noorsootöötajad, haridusvaldkonna esindajad, ajakirjanikud, uuringud ja raportid	Poisid ja noored mehed, sotsiaalmeedia kasutajad, manosfääri ja misogynünse sisu mõjuväljas olevad noored, veebikogukonnad	Varajane märkamine, usalduslik suhtlus, haridus, meediapädevus, vaimse tervise tugi, lapsevanemate ja õpetajate teadlikkus
Ennetamine ja sekkumine	Siseministeerium, PPA, HARNO, HTM, spetsialistid, eksperdid, ajakirjanikud	Radikaliseerumisriskiga inimesed, noored, koolikeskkond, kogukonnad, digikeskkonnas mõjutatavad kasutajad	Sekkumismudelid, spetsialistide kaasamine, märkamise ja teavitamise süsteemid, koolitused, kogukondlik tugi, ennetustöö
	Poliitikud, arvamused, ajakirjanikud, õiguseksperdid	Poliitilised oponendid, protestiliikumised, avalik diskursus, erakonnad,	Vastutustundlik kommunikatsioon, vihakõne ja vaenuliku retoorika

Poliitika ja polariseerumine			vältimine, avaliku arutelu tasakaalustamine, sõnavabaduse ja julgeoleku piiride arutelu
Religioon	KAPO, eksperdid, kogukondade esindajad, ajakirjanikud, välisriikide ametkonnad	Moslemikogukonnad, islamistliku ideoloogia mõjuväljas olevad isikud, jutlustajad, sisserändajad, lõimumisega seotud riskid	Lõimumise toetamine, kogukonna ja riigi koostöö, konkreetsete ohuisikute eristamine laiemast kogukonnast, üldistamise vältimine
Sõda ja geopoliitika	Välismeedia, uudisteagentuurid, julgeolekueksperdid, ametlikud allikad, poliitikud	Rahvusvahelised konfliktid, propaganda, mõjutustegevus, sõjaga seotud protestid ja terroriohu käsitlused	Propaganda tõkestamine, strateegiline kommunikatsioon, rahvusvaheline koostöö, julgeolekuriskide jälgimine

Tabelist 2 ilmneb, et radikaliseerumise mõiste ajakirjanduslik tähendus sõltus sellest, millise probleemina seda eri kontekstides määratleti. Julgeoleku- ja terrorismikontekstis koondus mõiste konkreetsete ohuisikute, äärmusrühmituste ja institutsionaalse kontrolli ümber. Noorte, digikeskkonna ja misogüünia kontekstis nihkus rõhk mõjutatavusele, hoiakute muutumisele, haridusele ja tugivõrgustikele. Poliitilise vastandumise puhul muutus mõiste abstraktsemaks ning võis toimida ka avaliku arutelu teravnemise või vastaspoole hinnangulise määratlemise vahendina.

3.4 Radikaliseerumise diskursiivsed kujutamisiivid

Siinne alapeatükk vastab kolmandale uurimisküsimusele ja vaatleb, milliste diskursiivsete võtete kaudu konstrueeriti radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides. Kui eelnev analüüs kaardistas temaatilisi seoseid, osalisi ja sekkumisviise, siis siin on fookus keelelistel ja diskursiivsetel mustritel, mille kaudu radikaliseerumist kujutati. Eristatud kujutamisiivid ei ole üksteist välistavad, sest sama artikkel võis kasutada mitut võtet.

3.4.1 Radikaliseerumise kujutamine julgeolekuohuna

Julgeoleku- ja terrorismiohu kujutamise viisid määratletakse radikaliseerumise protsessina, mis võib viia vägivalda, terrorirünnaku või avaliku korra ohustamiseni. Seda tähendust loovad sõnastused, mis seovad radikaliseerumise terrorismiohu, jälgimise, riskihinnangute ja ennetava sekkumisega. Nii kujuneb radikaliseerumine nähtuseks, millele omistatakse julgeolekupoliitiline mõõde ning mille puhul muutub institutsionaalne reageerimine enesestmõistetavaks.

Üks selle raami keskseid jooni on see, et ohustajat kujutatakse julgeolekuasutuste hinnangute kaudu. Radikaliseerujat ei nimetata alati konkreetse isikuna, kuid teda kirjeldatakse inimesena, kelle hoiakud või tegevus kuuluvad julgeolekuasutuste tähelepanu alla.

Nimetamata konkreetseid isikuid, saan öelda, et oleme (Kaitsepolitseiameti juht, autori märged) näinud juhtumeid, kus ise radikaliseerunud noored inimesed... (Väli, 2022).

Selle sõnastuse ei ava konkreetseid juhtumeid ega isikuid, kuid kinnitab, et julgeolekuasutused on radikaliseerumise protsesse märganud. Nii seotakse radikaliseerumise tekstis ametliku ohuhinnanguga – see ei ole ainult üldine ühiskondlik küsimus, vaid probleem, mida julgeolekuasutused jälgivad.

Kui eelmises näites omandab radikaliseerumise ohutähenduse julgeolekuasutuse hinnangu kaudu, siis järgmises näites luuakse ohu tähendus veebi-propaganda ja haavatavuse rõhutamise kaudu:

Mitmel pool veebiavarustes leviv džihadistlik propaganda annab hoogu juurde sageli noortele ja ühiskonnast kõrvale jäetud inimestele, kes vaevlevad vaimse tervise probleemide käes. (Paaliste, 2025)

Selles sõnastuses ei kujutata radikaliseerumist ainult individuaalse valikuna. Väljend „annab hoogu juurde“ esitab džihadistlikku propagandat protsessi võimendajana: see ei tekita radikaliseerumist üksinda, kuid võib haavatavuse korral selle kujunemist kiirendada. Nii seotakse radikaliseerumise korraga ideoloogilise mõjutamise, sotsiaalse haavatavuse ja võimaliku julgeolekuohuga.

Julgeolekuraamis rõhutatakse sageli ka seda, et radikaliseerumine võib toimuda kiiresti ja jääda ametkondadele alguses märkamatuks. Seda väljendab Prantsusmaa terrorismitõrje esindaja kirjeldus:

Me seisame silmitsi inimestega, kes on luureteenistustele tundmata, kes radikaliseeruvad üsna kiiresti eriti sotsiaalmeedia kaudu ja kelle ideoloogiline alus on mõnevõrra nõrgem. (Paaliste, 2025)

Selles katkendis kujutatakse radikaliseerumist raskesti ennetatava ohuna. Väljend „luureteenistustele tundmata“ rõhutab, et oht võib kujuneda enne, kui ametkonnad seda märkavad. „Üsna kiiresti“ annab mõista, et radikaliseerumine võib areneda lühikese aja jooksul, samas kui

sotsiaalmeedia mainimine seob selle veebikeskkonnaga, kus mõjutamine saab toimida kiiresti ja osaliselt varjatult. Seega ei ole fookus ainult inimese hoiakute muutumisel, vaid ka sellel, kas ja kuidas sellist muutust on võimalik õigel ajal märgata.

Julgeolekudiskursuses toetub radikaliseerumise käsitlus tugevalt institutsionaalsetele allikatele. See ilmneb ka pealkirjades, kus KAPO, prokuratuuri, politsei või mõne muu julgeolekuasutuse esiletõstmine annab ohutõlgendusele ametliku kaalu juba enne artikli põhiteksti.

Kapo asejuht: Vabaduse väljaku meeleavaldusel osales spetsiaalselt selleks Eestisse saabunud Moslemi Vennaskonna liige (Anvelt, 2023).

Pealkirjas ei esitata teemat üksnes ajakirjandusliku tähelepanekuna, vaid julgeolekuasutuse hinnanguna. Kuna allikas on pealkirjas nähtavale toodud, suunatakse lugejat käsitlema järgnevat just KAPO alla kuuluva ohuküsimusena. Nii seotakse radikaliseerumise tähendus ametliku ohuhinnanguga ning tugevdatakse arusaama, et sellise ohu määratlemisel on keskne roll julgeolekuasutustel. Institutsionaalset raami tugevdavad ka viited ametlikele dokumentidele, näiteks KAPO aastaraamatule.

KAPO aastaraamat tõi samas esile, et islamiterroristide eesmärk on terroristliku propaganda kaudu inimesi Euroopas radikaliseerida (Palgi ja Eesmaa, 2023).

Selline viitamine muudab väite vähem vaieldavaks, sest radikaliseerumine ei esine ainult ajakirjaniku tõlgendusena, vaid julgeolekuasutuse dokumendi kaudu esitatud ohuhinnanguna. Kui dokument on artiklis vormiliselt eraldi esile tõstetud, näiteks infokastis, muutub see tavatekstist eristuvaks taustateadmiseks, mille kaudu lugejat suunatakse artikli teemat mõistma.

Julgeolekuraami üks keskseid keelelisi võtteid on kohustuslikkust väljendav modaalsus, mille kaudu jälgimist ja sekkumist esitatakse vajaliku tegevusena.

Radikaliseerumine ja terrorismi rahastamine on valdkond, kus tuleb olukorda tõhusalt jälgida ja vajaduse korral ennetavalt sekkuda. (Väli, 2022)

Sõna „tuleb“ annab lausele kohustava tooni: olukorda peab jälgima. Samal ajal pehmendab väljend „vajaduse korral“ sekkumise rangust, sest jätab mulje, et sekkutakse üksnes siis, kui olukord seda nõuab. Nii õigustab lause korraga jälgimist ja ennetavat sekkumist, kuid esitab neid mõõduka ja põhjendatud tegevusena.

Radikaliseerumise mõistet kasutatakse mõnes tekstis ka juba toimunud vägivallaakti tagantjärele selgitamiseks. Sellisel juhul ei määratleta radikaliseerumist ainult ennetatava ohuna, vaid protsessina, mille abil mõtestatakse inimese jõudmist terrorismivägivallani.

Pariisi terrorirünnaku peasüüdlane Salah Abdeslam armastas enne radikaliseerumist kanepit suitsetada ja pidutseda, kuid langes koos vanema venna Brahimiga islamiäärmusluse küüsi (Postimees, 2022).

Sõnastus loob selge enne-pärast vastanduse. Abdeslami kujutatakse esmalt argise ja pidutseva inimesena, seejärel aga inimesena, kes „langes“ islamiäärmusluse mõju alla. Väljend „langes küüsi“ annab radikaliseerumisele haarava ja ähvardava tähenduse. Nii ei kujutata radikaliseerumist ainult inimese enda valikuna, vaid ka protsessina, mis teda kaasa tõmbab ja muudab.

Julgeolekuraamis võib radikaliseerumise tähendus laieneda ka kogukondliku suletuse ja religioosse eraldumise kirjeldamisele. Seda on näha sõnastustes, kus kogukonna eraldumist seotakse radikaliseerumisriski suurenemisega.

Kogukonna kapseldumisel suureneb radikaliseerumise ja äärmusliku islami vastuvõtlikkus (Palgi ja Eesmaa, 2023).

Sõna „kapseldumine“ loob kujutluse suletud ja ühiskonnast eralduvast kogukonnast. „Vastuvõtlikkus“ kujutab kogukonda omakorda mõjutatavana. Tekst ei esita kogukondlikku eraldumist iseenesest radikaliseerumisena, kuid seob selle võimaliku radikaliseerumisriskiga. Selle kaudu liigub tähendusväli lõimumise ja kogukondliku avatuse küsimuselt julgeoleku ja ennetuse suunas.

Siiski ei kujundata julgeolekuraami ainult ametliku ja normatiivse keele kaudu. Ohutähendust võivad tugevdada ka tähelepanu püüdvad pealkirjad, vastandused ja emotsionaalselt laetud võrdlused. Näiteks Õhtulehe artikli pealkiri KAPO juht: kui kunagi olid moes punk ja hipid, siis nüüd on mõnele oma protestimeelsuse väljendamiseks islamism või paremäärmuslus (Väli, 2022) asetab tuttavamad protesti- ja noortekultuurid samale teljele islamismi ja paremäärmuslusega. Nii nihkub protestimeelsuse tähendus kultuurilise või põlvkondliku eneseväljenduse juurest võimaliku julgeolekuohu suunas.

Julgeolekuraamis muutub radikaliseerumine riskimõisteks, mille kaudu seotakse inimese hoiakute või maailmapildi muutumine võimaliku vägivallaohuga. Mõiste ei tähista siin ainult vaadete muutumist, vaid ohtu, mille puhul peetakse vajalikuks märkamist, hindamist ja ennetavat reageerimist. Selline kujutamiski viis annab radikaliseerumisele julgeolekupoliitilise kaalu ning aitab legitimeerida institutsionaalset jälgimist ja sekkumist.

3.4.2 Radikaliseerumine kui noorte ja digikeskkonna probleem

Noorte ja digikeskkonna kujutamises ei nähta radikaliseerumist eeskätt otsese vägivalga või terroriohuna, vaid järkjärgulise mõjutamisprotsessina. Analüüsitud tekstides suunatakse tähelepanu sellele, kuidas noorte vaated kujunevad sotsiaalmeedia algoritmide, mõjuisikute ning sotsiaalse ja emotsionaalse haavatavuse koosmõjus. Poisse ja noori mehi ei kujutata siin ainult võimaliku ohuna, vaid ka haavatavas positsioonis olijatena, kelle hoiakuid võivad vormida kuuluvusvajadus, ebakindlus, mehelikkuse normid, veebikogukonnad ja algoritmiline sisusoovitus.

Selle kujutamise viisi üks korduv võte on ajalise surve loomine. Radikaliseerumist ei esitata ainult nähtusena, mida tuleb kirjeldada või mõista, vaid probleemina, mille puhul viivitamine võib tähendada olukorra süvenemist.

Selleks, et ideoloogilisi kääre vähendada, tuleb tööd alustada kohe. Muidu võime samahästi pillid kokku pakkida (Avent, 2024).

Kahjuks võtab strateegia planeerimine ja väljatöötamine aega, kuid tegutseda tuleb kohe (Eerik, 2025).

Mõlemas näites loob sõna „kohe“ kiire tegutsemise vajaduse. Radikaliseerumist kujutatakse protsessina, mille puhul ootamine võib probleemi süvendada. Väljend „pillid kokku pakkida“ mõjub hoiatusena: kui tegutsemisega liiga kaua viivitada, võib hiljem olla keeruline olukorda muuta. Nii ei kujutata noorte radikaliseerumist ainult ühiskondliku probleemina, vaid ajakriitilise protsessina, mille puhul varane märkamine muutub keskseks.

Teine võte on radikaliseerumise sidumine avalikus arutelus tuntuks saanud popkultuurilise näitega. Netflix'i sarja „Adolescence“ kasutamine ei toimi ainult illustratsioonina, vaid loob silla fiktsionaalse loo, meedias kõneainet tekitanud probleemi ja võimaliku ühiskondliku ohu vahele.

Otseseid pealtnägijaid ei olnud, kuid tänavakaamera jäädvustas šokeeriva sündmuse – 13-aastane poiss pussitas oma klassiõde. /.../ Jutt ei käi küll päris noorest mõrvarist, vaid näitlejast Netflix'i palju kõneainet tekitanud sarjas „Adolescence“, ent selliseid poisse ja mehi leidub ka meie tänavatel – kas just sama äärmuslikke, aga kes teab. Radikaliseerumise alged võivad kelleski juba juurdunud olla ning pealtnäha süütu naabripoiss võib varjata võikaid mõtteid (Toomsalu, 2025).

Selles tsitaadis konstrueeritakse radikaliseerumist fiktsiooni ja tegelikkuse piiri hägustamise kaudu. Vägivaldne stseen esitatakse esmalt justkui pärisjuhtumina, seejärel seotakse see Netflix'i sarjaga, kuid väide „selliseid poisse ja mehi leidub ka meie tänavatel“ laiendab fiktsionaalse näite võimaliku päriselulise ohuni. Väljend „pealtnäha süütu naabripoiss“ muudab võimaliku radikaliseeruja tuttavaks ja tavapäraseks, samal ajal kui „võikad mõtted“ lisab sellele varjatud ohu

mõõtmel. Nii kujutatakse radikaliseerumist nähtusena, mis ei pruugi olla väliselt äratuntav, vaid võib jääda peitu näiliselt tavalise kuvandi taha.

Noori ei kujutata neis tekstides siiski ainult võimalike ohustajatena. Poiste ja noorte meeste puhul seotakse radikaliseerumist või äärmuslike hoiakute kujunemist sageli laiema sotsiaalse ja emotsionaalse taustaga.

Misogüünsete hoiakute ei teki noormeestele ainult sotsiaalmeedia sisu tarbimise tagajärjel. Tate'i karakter võib neile sümpaatne olla, kuid misogüünsete toetavate hoiakute on noormeeste seas reeglina juba varem olemas. On selle põhjuseks kas isata kasvamine ja meeseeskujude puudumine, vaesest perest pärit olemine või negatiivsed kogemused koolisüsteemis /.../. (Avent, 2024)

Täpsustus „ei teki ainult“ näitab, et misogüünsete hoiakute kujunemist ei seletata tekstis ühe teguriga. Tsitaadis seotakse neid hoiakuid kodu, kooli, meeseeskujude puudumise ja majandusliku olukorraga. Seetõttu ei ole noor tekstis ainult ohu allikas, vaid ka inimene, kelle hoiakute kujunemist püütakse seletada tema tausta ja kogemuste kaudu.

Noorte hoiakute kujunemist kirjeldades omistatakse tekstides aktiivne roll ka digikeskkonnale. Veebikeskkonda ei esitata ainult kohana, kus noored aega veedavad, vaid ruumina, mis võib hoiakuid suunata, kinnistada ja võimendada.

Meil on Eestiski sotsiaalmeedias mitmeid sisuloojaid, kes nügivad noormehi seksistlike ja misogynüünsete vaadete suunas. Näiteks keskendutakse oma sisuloomes sellele, kuidas „saada“ naisi, neid endale allutada. (Orav, 2024)

Väljend „nügivad“ kujutab mõjutamist järkjärgulise suunamisena. See ei viita otsesele sundimisele, vaid aeglasele nihutamisele teatud hoiakute poole. Sõnad „saada“ ja „allutada“ seovad mõjutamise misogynüünse, naisi kontrolliva ja objektitava kõnepruugiga. Nii ei ole noormeeste radikaliseerumine ainult nende enda vaadete muutumine, vaid protsess, milles veebis levivatel sõnumitel ja mõjuisikutel on aktiivne roll.

Sama loogikat laiendab algoritmide kirjeldamine. Kui mõjuisikud suunavad noori sõnumite kaudu, siis algoritmid kujundavad seda, millise sisuga noor üldse kokku puutub.

TikToki probleem seisneb algoritmides, mis suunavad kasutajatele kahjulikku sisu ja suurendavad vastavat infovoogu, olenemata kasutaja vanusest (Toomsalu, 2025).

Sõnad „suunavad“ ja „suurendavad“ annavad algoritmidele aktiivse rolli. Digikeskkond ei ole siin lihtsalt kanal, vaid mehhanism, mis võib teatud tüüpi sisu nähtavamaks teha ja selle mõju tugevdada. Seetõttu kujutatakse radikaliseerumist tehnoloogiliselt vahendatud protsessina, milles platvormide toimimisloogika võib äärmuslike hoiakute süvenemist soodustada.

Siinses kujutamisesviisis omandab radikaliseerumine tähenduse järkjärgulise ja keskkonnas võimenduva mõjutamisprotsessina. Seda ei esitata valmis ohuna ega üksnes noore isikliku valikuna, vaid nähtusena, mille kujunemisel mängivad rolli haavatavus, kuuluvusvajadus, veebikogukonnad, mõjuisikud ja algoritmid.

3.4.3 Radikaliseerumine kui poliitiline sildistamine

Selles diskursiivses kujutamisesviisis kasutatakse radikaliseerumise mõistet poliitilise vastandumise osana. Mõiste ei tähista siin alati selgelt piiritletud protsessi, julgeolekuohtu või vägivaldset äärmuslust, vaid toimib hinnangulise sildina, mille abil kujutatakse vastaspoole poliitikat, maailmavaadet või ühiskondlikku mõju äärmusliku ja ohtlikuna. Seetõttu ei ole keskne ainult see, keda nimetatakse radikaliseerunuks, vaid ka see, millise tähenduse selline nimetus vastaspoolele annab.

Poliitilise sildistamise puhul on keskne „meie–nemad“ vastanduse loomine. Oma gruppi kujutatakse mõistliku, ohustatud või kaitset vajava poolena, samas kui vastaspoolt kirjeldatakse äärmusliku või ühiskonda kahjustavana. Selline vastandus ei sünni ainult otsese süüdistamise kaudu, vaid ka nimetuste, hinnanguliste omadussõnade ja irooniliste väljendite abil.

X on täis trollidest «arvamusliidreid», kes igapäevaselt tegelevad nende vasakäärmuslikust maailmavaatest erineva vaate naeruvääristamise ja mõnitamisega kogu «parketikõlbuliku» ajakirjanduse ja «poliitilise eliidi» kaasabil (Teramäe, 2024).

Tsitaadis luuakse vastaspool mitme hinnangulise nimetuse kaudu. Väljendid „trollidest arvamusliidrid“, „vasakäärmuslik maailmavaade“, „parketikõlbulik ajakirjandus“ ja „poliitiline eliit“ ei kirjelda ainult poliitilisi osalisi, vaid annavad neile halvustava või usaldusväärset nõrgestava tähenduse. Väljendid „naeruvääristamise“ ja „mõnitamisega“ kujutavad vastaspoole tegevust agressiivse ja üleolevana. Nii tekib vastandus kaitset vajava „meie“ ja äärmuslikuna kujutatud „nende“ vahel. Radikaliseerumisega seotud sõnavara aitab seega poliitilist vastandust tugevdada ja vastaspoole legitiimsust nõrgestada.

Poliitilise sildistamise eripärana ilmneb ka radikaliseerumise mõiste „kaaperdamine“ ehk varasema kriitilise nimetuse ülevõtmine ja tagasisuunamine. See tuleb esile Mart Helme (2024) tekstis „Kes ajab Eestis radikaalset poliitikat?“, mis reageerib Raimond Kaljulaidi (2024) arvamusloole, kus EKRE poliitikat nimetatakse radikaliseerunuks. Helme ei lükka seda süüdistust üksnes tagasi, vaid kasutab radikaliseerumise mõistet tekstis 15 korral, suunates selle liberaalse

poliitika ja peavoolu vastu. Nii pööratakse vastase kriitiline nimetus ümber ja suunatakse tagasi vastaspoole enda vastu.

Mitte millekski muuks kui radikaliseerumiseks pole võimalik nimetada seda poliitikat, mida aetakse ideoloogilise rohepöörde egiidi all ja mis ähvardab Eestis nii energeetika, tööstuse kui põllumajanduse täieliku kollapsini viia (Helme, 2024).

Selles tsitaadis töötab lausekonstruktsioon „mitte millekski muuks kui radikaliseerumiseks“ rõhutava ja tõsikända sõnastusena. Radikaliseerumist ei esitata ühe võimaliku tõlgendusena, vaid ainsa sobiva nimetamisviisina. Sõna „nimetada“ on siin oluline, sest autor ei kirjelda üksnes vastaspoole poliitikat, vaid annab sellele kategoorilise nime. Rohepöoret ei kujutata poliitilise vaidluse objektina, vaid ühiskonda kahjustava ja äärmusliku ideoloogiana, mille tagajärjeks võib olla „täielik kollaps“. Selle kaudu muutub radikaliseerumine hinnanguliseks sildiks, millega vastaspoole poliitika paigutatakse ohtliku ja hävitava tegevuse hulka.

Sildistav tähendus võimendub ka pealkirjade tasandil. Pealkiri võib anda radikaliseerumise tõlgenduse lugejale ette juba enne artikli põhiosa, esitades poliitilise hinnangu kas kindla väitena või suunava küsimusena.

Radikaliseerunud peavoolul on aeg tunnustada, et algab eestlaste ajastu (Teramäe, 2024).

MART HELME) Kes ajab Eestis radikaalset poliitikat? (Helme, 2024)

Teramäe pealkiri ei küsi, kas peavool on radikaliseerunud, vaid esitab selle tõsiasjana. Väljend „radikaliseerunud peavool“ ühendab kaks vastandlikku tähendusvälja: „peavool“ viitab tavaliselt millelegi üldisele või domineerivale, samal ajal kui „radikaliseerunud“ märgib äärmuslikkust ja normist eemaldumist. Helme pealkiri töötab teisiti. Kuigi see on vormistatud küsimusena, eeldab sõnastus juba, et Eestis on olemas radikaalne poliitika. Lahtiseks jäetakse üksnes see, kellele see omistatakse. Mõlemas pealkirjas antakse poliitilisele olukorrale radikaliseerumise raam juba enne, kui lugeja artikli põhitekstini jõuab.

Poliitilise sildistamise tähendust tugevdab ka intertekstuaalsus ehk rahvusvaheliselt äratuntavate poliitiliste loosungite ja väljendite toomine Eesti poliitilisse vaidlusesse. Teramäe (2024) tekstis kasutatakse näiteks MAGA-liikumisele viitavat sõnastust „Make America Great Again“ ehk „Teeme Eesti Jälle Suureks“ ning hüüdlauseid „Eesti ja eestlased esimesena“. Need viited loovad seose Eesti poliitilise vastandumise ja rahvusvaheliselt äratuntava populistliku retoorika vahel, kus rahvast vastandatakse peavoolule ja poliitilisele eliidile. Sama loogikat toetab ka eri vastaste koondamine samasse loetellu: „radikaliseerunud peavool“, „neomarksistid“, „woke-aktivistid“ ja „Vene mõjuagentide armee“. Kuigi need nimetused viitavad erinevatele nähtustele, loob nende

lähestikku esitamine mulje ühisest vastasleerist. Nii ei paista vastaspool selles sõnastuses lihtsalt poliitilise eriarvamuse kandjana, vaid ühiskonda ja rahvuslikke huve ohustava jõuna.

Poliitilise sildistamise puhul muutub radikaliseerumine hinnanguliseks poliitiliseks mõisteks. Selle abil ei kirjeldata üksnes äärmuslike vaadete kujunemist, vaid antakse hinnang vastaspoole poliitikale, maailmavaatele või ühiskondlikule mõjule. Seda tehakse „meie–nemad“ vastanduse, halvustavate nimetuste, mõiste „kaaperdamise“, pealkirjades ette antud hinnangute ja rahvusvaheliste poliitiliste viidete kaudu. Nii ei ole radikaliseerumine poliitilises vaidluses neutraalne kirjeldus, vaid hinnanguline vahend, mille abil saab vastaspoolt kujutada ohtliku, äärmusliku või ühiskonda kahjustavana.

3.4.4 Radikaliseerumise ennetamise ja sekkumise kujutamise viis

Ennetamise ja sekkumise kujutamise viisis konstrueeritakse radikaliseerumist nähtusena, mille puhul muutub keskseks õigeaegne reageerimine. Seda tähendust loovad kohustavad ja hoiatavad sõnastused, mille kaudu rõhutatakse, et ohumärke tuleb märgata, info peab jõudma õigete inimesteni ning vale või hiline reageerimine võib olukorda süvendada. Seetõttu ei kujutata radikaliseerumist siin ainult ideoloogilise muutuse või võimaliku ohuna, vaid probleemina, mille puhul muutuvad oluliseks just märkamise, reageerimise viis ja spetsialistide kaasamine.

Radikaliseerumise märke ei esitata tekstis lihtsalt tähelepanekutena, vaid võimaliku ohuna, mille puhul tuleb info edasi anda ja vajadusel spetsialiste kaasata.

Ennetamise osas on oluline märkamise, teatamise ja sellele kohane reageerimine. Kui on vähegi kahtlus, et tegemist on juba radikaliseerunud noorega, kes on vaenulikult meelestatud, ülistab teiste vägivaldategusid, fännab massimõrvareid, siis see on info, mis peab jõudma politseisse. (Kiilberg, 2025)

Tsitaadis konstrueeritakse ennetust tegevuste loetelu kaudu: märkamise, teatamise ja reageerimine. Sõnastus „kui on vähegi kahtlus“ näitab, et reageerimist ei seota ainult kindla teadmise, vaid juba esmase kahtluse või ohutundega. Väljend „peab jõudma politseisse“ annab info edastamisele kohustava tähenduse. Esmane kahtlus ei jää seega isiklikuks tähelepanekuks, vaid muutub infoks, mis tuleb edastada ametkondadele.

Ennetuse tähendus ei piirdu siiski ainult ametkondliku sekkumisega. Mõnes tekstis laiendatakse sekkumise võimalust ka tavakodanikele ja avalikule arutelule.

Meie saame jagada sotsiaalmeedias seda sisu, mis on vastanud toksilisele manosfäärile (Kiilberg, 2025).

Selles näites on oluline kaasav „meie“. Väljend „meie saame“ annab lugejale aktiivse tegutseja positsiooni ning nihutab vastutuse piire: radikaliseerumise ennetamine ei ole ainult riiklike asutuste või spetsialistide ülesanne, vaid võib hõlmata ka tavakodanike igapäevast digikäitumist. Ennetusvõimalusena kerkivad siin esile mikrosekumised, mis võivad avalduda näiteks vastusisu jagamisena sotsiaalmeedias.

Kui eelmine näide laiendab ennetuse tavakodanike igapäevasele digikäitumisele, siis õigusliku sekkumise käsitlustes liigub fookus riigi võimekusele reageerida enne võimaliku vägivallaaktini jõudmist. Sellistes tekstides ei küsita ainult seda, kuidas radikaliseerumist märgata, vaid ka seda, kas olemasolev õigusraamistik võimaldab piisavalt varast sekkumist.

Järeldus? Karistusseadustiku §2372 „Terrorikuriteo ettevalmistamine ja üleskutse selle toimepanemisele“ ei ole alati iseradikaliseerunute puhul piisavalt ennetava sisuga säte. (Miilits, 2025)

Ühesõnaline küsimus „Järeldus?“ suunab lugeja kiiresti autori tõlgenduseni: iseradikaliseerumise puhul ei pruugi kehtiv karistusõigus olla ennetuse mõttes piisav. Väljend „ei ole alati piisavalt“ muudab väite vormilt ettevaatlikuks, kuid osutab siiski puudujäägile. Oluline on ka sõnastus „ennetava sisuga säte“, sest selle kaudu ei käsitleta õigusnormi ainult tagantjärele karistamise vahendina, vaid varase sekkumise tööriistana.

Õigusliku sekkumise vajalikkust tugevdatakse samas tekstis ka moraalselt laetud võrdluse kaudu. Radikaliseerumise ennetamist ei käsitleta siin ainult seaduse piisavuse küsimusena, vaid see asetatakse raskete kuritegude ärahoidmise loogikasse.

Radikaliseerumise ennetamine on üks esimestest sammudest terrorirünnakute ärahoidmiseks. Nii nagu lapsporno kogujate tabamine võib ära hoida füüsilisi jäledaid kuritegusid laste vastu. (Miilits, 2025)

Selles võrdluses ei selgitata radikaliseerumist niivõrd sisuliselt, vaid tugevdatakse sekkumise moraalset kaalu. Lapsporno kogujate mainimine loob ühemõtteliselt taunitava kuritegevuse tähendusvälja. Kuna laste kaitsmine ja selliste kuritegude ennetamine on ühiskonnas tugeva moraalset kaaluga, kandub see hinnang analoogia kaudu üle ka radikaliseerumise ennetamisele. Sõnastus „füüsilisi jäledaid kuritegusid“ lisab võrdlusele emotsionaalset intensiivsust ning seob varase sekkumise raske kahju ärahoidmisega.

Samal ajal ei kujutata sekkumist piiramatu või juhusliku tegevusena. Kuigi radikaliseerumise märkamine ja varane reageerimine on tekstides olulised, rõhutatakse ka seda, et läbimõttlemata sekkumisviis võib olukorda süvendada.

Taolise noorega vale käitumine võib tuua kaasa olukorra eskaleerumise. Meil on olemas eraldi väljaõppega politseinikud, kes radikaliseerunud inimesega suhtlema hakkavad. (Kiilberg, 2025)

Selles näites joonistub välja vastandus õige ja vale reageerimise vahel. Väljend „vale käitumine“ loob arusaama, et radikaliseerumisega seotud olukorras ei piisa üksnes heast tahtest või kiirest tegutsemisest, vaid oluline on kaalutletud sekkumise viis. Sõna „eskaleerumine“ näitab, et läbimõttlemata reaktsioon võib probleemi süvendada. Viide „eraldi väljaõppega politseinikele“ asetab sekkumise professionaalsesse ja ametkondlikku raami: märkaja roll ei ole olukorda ise lahendada, vaid suunata info pädevate spetsialistideni.

Ennetamise ja sekkumise kujutamise viisis omandab radikaliseerumine praktilise ja normatiivse tähenduse. Diskursiivsed võtted ei kirjelda ainult seda, mis radikaliseerumine on, vaid määravad ka selle, mida selle suhtes tuleb teha. Kohustavad sõnastused, hoiatavad tagajärjed, kaasav „meie“-vorm ja moraalselt laetud võrdlused kujutavad radikaliseerumist probleemina, mille puhul on vaja märgata, teavitada, reageerida ja vajadusel spetsialiste kaasata. Nii liigub mõiste kirjeldavalt tasandilt tegutsemise tasandile: radikaliseerumine ei paista ainult hoiakute muutumise või võimaliku ohuna, vaid olukorrana, mis nõuab vastutuse võtmist. Samal ajal ühendab see kujutamise viisi abi ja kontrolli loogika, sest varase märkamise ja vastusisu jagamise kõrval tõusevad esile ka politsei, regulatsiooni ja professionaalse sekkumise roll.

3.4.5 Radikaliseerumise mõiste vaidlustamine ja metatasand

Selles kujutamise viisis ei käsitleta radikaliseerumist enesestmõistetava kontseptsioonina, vaid mõistena, mille tähendus ja kasutuspiirid tekstides vaidluse alla seatakse. Keskseks muutub küsimus, millal on üldse põhjendatud mõnda hoiakut, liikumist, protesti või religioosset praktikat radikaliseerumisena mõista.

Mõiste piiritlemine tuleb kõige otsesemalt esile tekstides, kus radikaliseerumise mõistet on kasutatud aktivismi või ühiskondlike protestide kirjeldamiseks. Halliki Kreinini (2025) artiklis on see nähtav juba pealkirjas „Milleks see moraalipaania noorte naiste radikaliseerumise kohta?“, kus radikaliseerumisest rääkimine raamitakse moraalipaaniakana. Kreinin reageerib Mattias Jõesaare (2025) varem ilmunud arvamusele, kus noorte naiste progressiivset aktivismi kirjeldati ohtliku radikaliseerumisena. Seetõttu ei asu Kreinini tekst tõestama, kas noored naised on radikaliseerunud, vaid seab küsimuse alla selle, kas progressiivset aktivismi on üldse põhjendatud radikaliseerumisena käsitleda.

Radikaliseerumisest saab rääkida seal, kus tekib vägivalda õigustamine või demokraatia eitamine. Jõesaar nimetab radikalismiks kliima- ja sotsiaalse õigluse liikumisi, mis on terminoloogiline väärkasutus. (Kreinin, 2025)

Selle sõnastuse kaudu tõmbab Kreinin piiri aktivismi ja radikaliseerumise vahele. Väljend „saab rääkida seal, kus“ seob mõiste kasutamise kindlate tunnustega: vägivalda õigustamise ja demokraatia eitamisega. Radikaliseerumine ei tähista siin iga teravat, ebamugavat või ühiskonnakriitilist seisukohta, vaid nähtust, millel on seos vägivalda õigustamise või demokraatliku korra eitamisega. Eriti oluline on Kreinini hinnang „terminoloogiline väärkasutus“, sest selle kaudu ei vaidlustata ainult Jõesaare hinnangut noorte naiste aktivismile, vaid ka seda, kas radikaliseerumise mõistet kasutatakse analüütiliselt täpselt. Nii muutub vaidluse keskseks küsimus, milliseid tegevusi ja liikumisi on üldse põhjendatud radikaliseerumisena nimetada.

Sarnane piiritlemine ilmneb protesti ja rahulolematuse käsitluses. Doris Raudsepa (2022) artikli pealkiri „Kas meeleavaldajad on radikaliseerunud?“ ei väida otse, et meeleavaldajad oleksid radikaliseerunud, vaid avab küsimuse, kuidas protesti tõlgendada. Nii jääb lugejale korrakahe võimalust: näha meeleavaldust legitiimsena rahulolematuse väljendusena või märgina võimalikust radikaliseerumisest. Samas tekstis kirjeldatakse meeleavaldust „väga suure rahulolematuse väljendamisena“ ning „radikaalse eneseväljendusena“, mis „peaks olema üks viimastest sammudest“ oma rahulolematuse nähtavale toomiseks. Seega ei kujutata protesti keelatud tegevusena, kuid seda nähakse äärmuslikuma sammuna, milleni jõutakse siis, kui tavapärasemad väljendusviisid ei ole toimunud.

Radikaliseerumine on iseenesest täiesti normaalne sotsiaalne nähe. Oht tekib siis, kui see kasvab üle vägivaldseks äärmusluseks, mille kõige viimane etapp on terrorism. (Raudsepp, 2022)

Selles tsitaadis eristatakse radikaliseerumist otsesest vägivaldast ja terrorismist. Väljendid „iseenesest“ ja „täiesti normaalne sotsiaalne nähe“ pehmendavad mõiste oht tähendust, kuid väljend „kasvab üle“ jätab alles võimaluse, et radikaliseerumine võib teatud tingimustel liikuda vägivaldse äärmusluse ja terrorismini. Nii muutub radikaliseerumine piiripealseks mõisteks: see ei ole veel oht, kuid võib ohu kujunemisele viidata.

Religioosse ja kultuurilise erinevuse puhul muutub mõiste piir nähtavaks seal, kus usuvabaduse ja lõimumise küsimused seotakse võimaliku radikaliseerumisriskiga. Pealkiri „Halal-toit koolidesse? Piir moslemite usuvabaduse ja lõimumise vahel on hägune“ asetab juba alguses keskmesse piiri küsimuse: kuidas eristada religioosseid tavaid, lõimumisprobleeme ja julgeolekuriski?

Kogukonna kapseldumisel suureneb radikaliseerumise ja äärmusliku islami vastuvõtlikkus. (Palgi ja Eesmaa, 2023)

Sõna „kapseldumine“ kujutab kogukonda suletud ja ühiskonnast eralduva ruumina. „Vastuvõtlikkus“ viitab omakorda võimalusele, et selline suletus muudab inimesed mõjutustele altimaks. Nii liigub artikli tähendusväli religioosete tavade ja lõimumise käsitluselt julgeoleku ja ennetuse suunas: radikaliseerumist ei nimetata otseselt toimunud nähtusena, kuid see asetatakse võimaliku riskina usuvabaduse ja kogukondliku eraldumise arutelu kõrvale.

Samas ei jää see raam artiklis vaidlustamata. Moslemikogukonna liikme vastuhääl ei eita lõimumise olulisust, kuid seab kahtluse alla selle, kas tema käsitlemine radikaliseerumisohuna oli proportsionaalne, kritiseerides ka KAPO hinnangut.

RR ei nõustu KAPO kriitikaga. „Tunnen, et selline käsitlus oli ebavajalik ja ebaproportsionaalne,“ ütles jutlustaja Eesti Päevalehele. /.../ „Mõistan hästi, et Eestis on väga erinevate religioonide ja maailmavaadetega inimesi ning põhiseadus tagab meile kõigile usuvabaduse oma tavalisid järgida,“ sõnas ta. /.../ (Palgi ja Eesmaa, 2023)

RR-i vastus toob artiklisse nähtavale tõlgenduskonflikti. KAPO käsitluses seostub tema tegevus võimaliku radikaliseerumisohuga, kuid RR kirjeldab sama olukorda usuvabaduse ja proportsionaalsuse küsimusena. Väljend „ebavajalik ja ebaproportsionaalne“ seab kahtluse alla selle, kas religioosete tavade sidumine radikaliseerumisriskiga oli põhjendatud. Nii ei esine radikaliseerumine siin enesestmõistetava ohumõistena, vaid mõistena, mille kasutuspiiri artiklis vaidlustatakse.

Samas artiklis rõhutab religiooniuuringute valdkonna spetsialist Elo Süld, et radikaliseerumise eelduseks ei ole religioosne kuuluvus iseenesest, vaid pigem konflikt ja vastandumine.

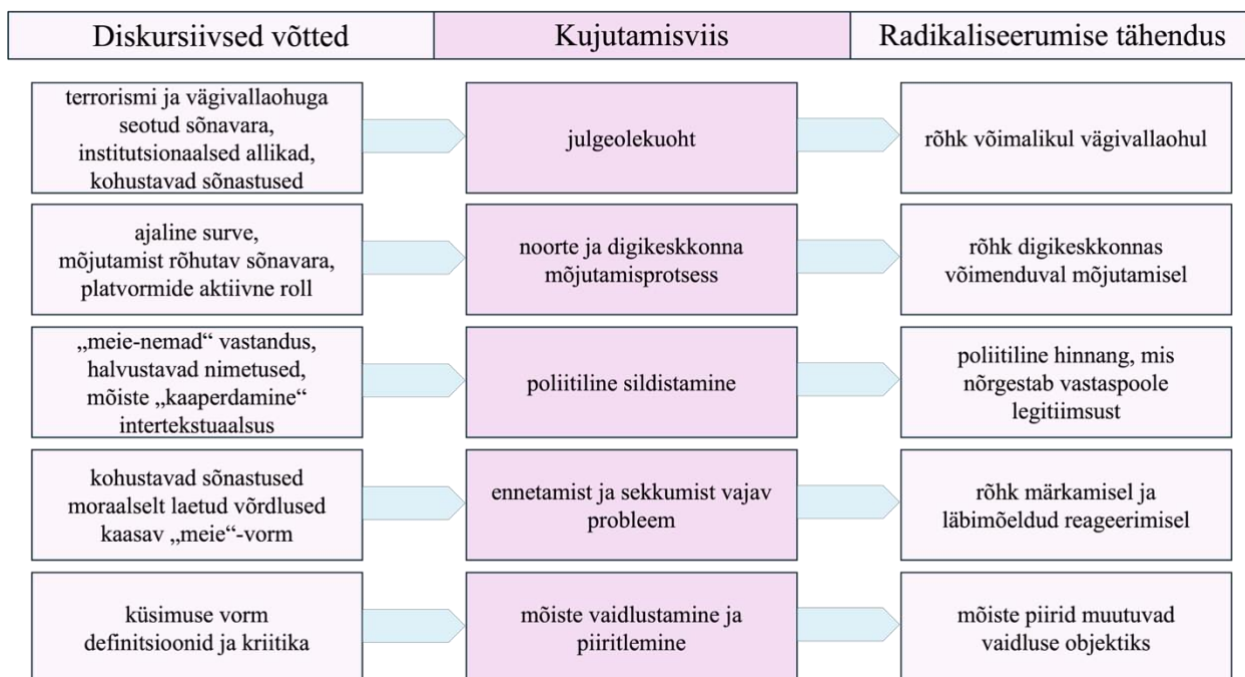
Suurema kogukondade radikaliseerumise alus peaks olema tugev konflikt. /.../ Pigem näeb Süld, et radikaliseerumisoht ähvardab hoopis siinset venekeelset elanikkonda, kes on vastuvõtlikum Vene propagandale. (Palgi ja Eesmaa, 2023)

Selles sõnastuses ei ole radikaliseerumise eelduseks religioosne kuuluvus iseenesest, vaid konflikt, vastandumine ja mõjutatavus. Süldi viide venekeelsele elanikkonnale ja Vene propagandale nihutab riski hoopis teise kohta: probleem ei paikne enam moslemikogukonnas kui sellises, vaid olukordades, kus poliitilised pinged ja propaganda võivad inimesi mõjutada. Nii näitab artikkel, et radikaliseerumise mõiste kasutuspiir ei ole püsiv, vaid muutub vastavalt sellele, millise seletuse kaudu riski mõtestatakse.

Nendes tekstides tuleb esile, et radikaliseerumise tähendus ei ole alati enesestmõistetav. Mõiste vaidlustamise ja piiritlemise kaudu muutub oluliseks küsimus, millal on tegemist aktivismi, protesti, usuvabaduse või religioosse eneseväljendusega ning millal saab rääkida

radikaliseerumisest. Kreinini tekstis seotakse mõiste kasutamine vägivalda õigustamise ja demokraatia eitamisega, Raudsepa tekstis eristatakse radikaliseerumist vägivaldsest äärmuslusest ja terrorismist ning halal-toidu artiklis vaieldakse religioossete tavade ja julgeolekuriski piiri üle. Seetõttu muutub nähtavaks radikaliseerumise mõiste enda vaieldavus: see ei kirjelda ainult selgelt piiritletud nähtust, vaid aitab määrata, milliseid hoiakuid, liikumisi või kogukondi tajutakse ohuna ning milliseid nähakse legitiimselt poliitilise, religioosse või kultuurilise eneseväljendusena. Nii sõltub radikaliseerumise tähendus mitte ainult nähtusest endast, vaid ka sellest, kes mõistet kasutab, kelle kohta seda kasutatakse ja milliste tunnuste kaudu selle kasutamist põhjendatakse.

Eelnev analüüs näitas, et radikaliseerumise mõiste tähendus kujunes valitud artiklites erinevate diskursiivsete võtete kaudu. Tekstides kasutati ohule ja vägivaldsele viitavat sõnavara, ametkondlikke ja eksperthääli, poliitilisi vastandusi, kohustavaid sõnastusi, küsimuse vormi ning mõiste piire määratlevaid väljendeid. Nende kaudu ei kujunenud radikaliseerumisest üks ja püsiv tähendus, vaid mõiste, mille tähendus sõltus kasutatud sõnavarast, allikatest, vastandustest ja seletusviisidest. Joonis 6 koondab alapeatükis eristatud kujutamisi viisiid ning näitab, millise tähenduse radikaliseerumine nende diskursiivsete võtete kaudu omandas.

Joonis 6. Radikaliseerumise diskursiivsed kujutamisiisid.

Sõnavara, allikate, vastanduste, kohustavate sõnastuste ja mõiste piiritlemise abil seostati radikaliseerumist kord vägivallohu, kord digikeskkonnas võimenduva mõjutamise, poliitilise hinnangu, kohase reageerimise vajaduse või mõiste enda vaidlustamisega. See vastab kolmandale uurimisküsimusele, näidates, et radikaliseerumise diskursiivne kujutamine ei sõltunud ainult artikli teemast, vaid ka sellest, milliste keeleliste ja tekstiliste võtete kaudu mõistet kasutati. Nii kujunes radikaliseerumine ajakirjanduslikes tekstides tähendust loovaks mõisteks, mille abil määratleti ohte, vastutust, poliitilisi vastasseise ja mõiste kasutamise piire.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Selles alapeatükis vastan uurimisküsimustele, lähtudes tulemuste peatükis esitatud kvantitatiivsest kaardistusest, kvalitatiivsest sisuanalüüsisist ja diskursusanalüütilisest lähilugemisest. Järeldused on esitatud uurimisküsimuste kaupa.

4.1 Järeldused

1. Kuidas on radikaliseerumise mõiste esinemissagedus ERR-is, Delfis, Postimehes ja Õhtulehes aastatel 2022–2025 muutunud?

Radikaliseerumise mõiste kasutus kasvas vaadeldud perioodil kõigis neljas analüüsitud väljaandes. Kokku tuvastasin 608 artiklit, milles kasutati mõistet „radikaliseerumine“ või selle tuletisi. Väljaannete lõikes oli mõiste kõige sagedamini esindatud Postimehes ja Delfis: Postimehes ilmus 284 ning Delfis 174 artiklit. ERR-is ja Õhtulehes oli artiklite arv väiksem, vastavalt 78 ja 72 artiklit.

Lisaks üldisele esinemissagedusele suurenes perioodi lõpus ka nende artiklite arv, kus radikaliseerumine oli käsitluse keskne teema. Selliseid artikleid oli kokku 155. Kõige selgemalt ilmnes kasv 2025. aastal, mil keskse teemaga artiklite arv suurenes kõigis neljas väljaandes. Tulemuste põhjal seostus kasv eeskätt sellega, et radikaliseerumist hakati sagedamini käsitlema mitte ainult julgeolekuohu, vaid ka noorte, digikeskkonna, poliitilise vastandumise ning ennetuse ja sekkumise kontekstis. See näitab, et radikaliseerumine ei esinenud ajakirjanduses üksnes kõrvalise märksõnana, vaid jõudis perioodi lõpus sagedamini artiklite põhifookusesse. Agendaseadmise käsitluse järgi on selline nähtavuse kasv oluline, sest meedia ei kujunda üksnes seda, millest avalikkus mõtleb, vaid ka seda, milliseid teemasid tajutakse avalikus arutelus olulisena (McCombs ja Shaw, 1972; McCombs, 2005).

Tõusu taustal võib näha mitme avalikku arutelu mõjutanud teema koondumist samasse perioodi. Julgeolekukontekstis tõid radikaliseerumise mõiste nähtavale Kaitsepolitseiameti aastaraamatud, strateegilise kommunikatsiooni ja mõjutustegevuse teemad ning laiemad arutelud terrorismi ja äärmusluse riskide üle. Samal ajal laienes mõiste kasutus noorte ja digikeskkonna käsitlustesse, kus seda seostati sotsiaalmeedia, algoritmide, noorte vägivaldsete juhtumite ning populaarsete kultuuritekstidega, näiteks sarjaga „Adolescence“. Seetõttu ei saa 2025. aasta kasvu seletada ühe

sündmuse või allikaga, vaid pigem eri arutelude koondumisega, mille kaudu radikaliseerumine muutus ajakirjanduses nähtavamaks ja mitmetähenduslikumaks mõisteks.

Aastatel 2022–2025 muutus radikaliseerumise mõiste ERR-is, Delfis, Postimehes ja Õhtulehes nähtavamaks ning jõudis perioodi lõpus sagedamini ka artiklite põhifookusesse. See näitab, et mõiste ei esinenud ainult kõrvalise märksõnana, vaid muutus osas artiklites iseseisvaks käsitlusteemaks. Esimene uurimisküsimus puudutas eeskätt mõiste esinemissagedust ja nähtavust. Järgmised järeldused täpsustavad, millistes tähendustes ja kontekstides mõistet kasutati.

2. Millistes temaatilistes kontekstides radikaliseerumise mõistet kasutatakse?

Radikaliseerumise mõistet kasutati analüüsitud artiklites kuues peamises temaatilises kontekstis: julgeolek; noored ja sotsiaalmeedia; ennetamine ja sekkumine; poliitika ja polariseerumine; religioon ning sõda ja geopoliitika. Kõige sagedamini ja püsivamalt seostus mõiste julgeolekukontekstiga, mis oli esmane kontekst 62 artiklis. Selles raamis käsitleti radikaliseerumist eeskätt terrorismi, äärmusluse, riikliku julgeoleku, julgeolekuasutuste tegevuse ja võimaliku vägivallohu kaudu.

Samas näitas esmaste ja teiseste kontekstide eristamine, et radikaliseerumine ei kinnitunud ainult ühte tähendusvälja. Religioon seostus sageli julgeoleku ja terrorismi käsitlustega, noorte ja sotsiaalmeedia kontekst põimus aga ennetamise ja sekkumisega. Seega ei kasutatud radikaliseerumise mõistet ainult ühe selge teemavälja sees, vaid see liikus eri kontekstide vahel ning sidus omavahel riske, konflikte, haavatavust ja ühiskondlikke probleeme. See haakub Sedgwicki (2010) käsitlusega, mille järgi radikaliseerumise mõiste ei kuulu ainult julgeolekuvaldkonda, vaid võib liikuda eri diskursiivsete väljade vahel. Käesolevas töös ilmnes sarnane liikumine julgeolekukontekstist noorte, digikeskkonna, ennetuse ja poliitilise polariseerumisega seotud käsitlustesse.

Perioodi lõpus, eriti 2025. aastal, muutusid nähtavamaks noorte ja sotsiaalmeedia ning ennetamise ja sekkumise kontekstid. Nendes artiklites ei käsitletud radikaliseerumist ainult julgeolekuohu või terrorismi kaudu, vaid ka digikeskkonna, algoritmide, kuuluvusvajaduse, noorte haavatavuse, misogynistsete mõjuisikute ning ennetustööga seotud protsessina. See näitab, et mõiste kasutus laienes uuritud perioodi jooksul julgeolekukesksest tähendusväljast ka sotsiaalsete, poliitiliste ja kultuuriliste riskide kirjeldamisse.

Varasemate uurimustega (Larsen, 2019; Silva, 2017; Sedgwick, 2010) võrreldes oli tähelepanuväärne, et kuigi radikaliseerumise mõiste jäi tugevalt seotuks julgeoleku, terrorismi ja vägivaldse äärmuslusega, laienes selle kasutus uuritud perioodi lõpus selgelt ka noorte, digikeskkonna, manosfääri, ennetuse ja poliitilise polariseerumise käsitlustesse. Seega ei toimunud radikaliseerumine analüüsitud Eesti ajakirjandustekstides üksnes julgeolekumõistena, vaid ka laiemas sotsiaalse ja kultuurilise probleemi kirjeldamise vahendina.

Kokkuvõttes näitab teine uurimisküsimus, et radikaliseerumise mõiste toimis analüüsitud ajakirjandustekstides mitme tähendusvälja ühendajana. Julgeolekukontekst jäi selle kasutuse keskseks ja kõige püsivamaks raamiks, kuid perioodi lõpuks kasutati mõistet üha enam ka noorte, digikeskkonna, ennetuse, poliitilise polariseerumise ja rahvusvaheliste konfliktidega seotud tekstides. Seetõttu ei kirjeldanud radikaliseerumine ainult terrorismi või vägivaldset äärmuslust, vaid ka laiemalt tajutud ühiskondlikke pingeid, ohte ja sekkumisvajadusi.

2.1 Kes on radikaliseerumise mõiste põhilised avalikku arutellu toojad?

Radikaliseerumise mõiste jõudis analüüsitud artiklites avalikku arutellu eri tüüpi allikate ja osaliste kaudu. Arutellu toojad varieerusid temaatilise konteksti järgi ning mõjutasid seda, millises raamistikus radikaliseerumist mõisteti. Eristusid kolm peamist allikarühma.

1. **Institutsionaalsed ja ametkondlikud allikad** domineerisid julgeoleku ja terrorismiga seotud käsitlustes. Eesti kontekstis kuulusid siia eeskätt KAPO, PPA, prokuratuur, kohtud ja ministriumid, rahvusvaheliste juhtumite puhul aga välisriikide politsei-, prokuratuuri-, luure- ja julgeolekuasutused. Nende kaudu seostati radikaliseerumist ametlike ohuhinnangute, kriminaalmenetluste, julgeolekupoliitika ja võimaliku vägivallaohuga.
2. **Valdkonna eksperdid, haridus- ja noorsootöö valdkonna esindajad ning ajakirjanikud ise** olid nähtavamad noorte, sotsiaalmeedia, ennetuse ja sekkumisega seotud käsitlustes. Eriti 2025. aasta artiklites tuli esile hääle mitmekesisus: radikaliseerumist ei mõtestatud ainult ametliku ohuna, vaid ka selgitamist, märkamist ja ennetamist vajava sotsiaalse protsessina. Osa ekspertidest ja ajakirjanikest aitas samal ajal täpsustada ka seda, millal on radikaliseerumise mõiste kasutamine põhjendatud.
3. **Poliitikud, arvamused, ajakirjanikud ja õiguseksperdid** tõid mõiste avalikku arutellu poliitika ja polariseerumise kontekstis. Sellistes tekstides toimis radikaliseerumine sageli poliitilise või ühiskondliku hinnanguna, mitte üksnes julgeolekuasutuste määratletud riskina. Samas võisid õiguseksperdid ja teised kommenteerijad mõiste kasutust ka

vaidlustada, eriti siis, kui radikaliseerumise mõiste seostus nt protesti, poliitilise aktivismi või sõnavabaduse piiridega.

Seega ei kujundanud radikaliseerumise mõiste tähendust üks kindel allikatüüp. Institutsionaalsed allikad kinnistasid eeskätt julgeoleku- ja ohuraami, samas kui eksperdid, haridus- ja noorsootöö valdkonna esindajad ning ajakirjanikud nihutasid rõhku nähtuse selgitamisele, ennetamisele ja sotsiaalsetele põhjustele. Poliitilise arutelu osalised tõid esile mõiste hinnangulise ja vaidlustatava kasutuse. Allikate erinevus mõjutas seega seda, kas radikaliseerumist mõisteti eeskätt ohuna, sotsiaalse protsessina, poliitilise hinnanguna või vaidlustatava kontseptsioonina. See kinnitab arusaama, et ajakirjanduslik tähendusloome sõltub suurel määral sellest, milliseid allikaid tekstides kasutatakse ja kelle kaudu probleem avalikkuse ette jõuab (Shoemaker ja Vos, 2009; Hall, 2018[1997]). Institutsionaalsete allikate domineerimine suunas radikaliseerumise tähendust eeskätt julgeoleku- ja ohuraami, samas kui ekspertide ja ajakirjanike kaudu avanes mõiste laiem sotsiaalne ja ennetav tähendusväli.

2.2 Kellele või millele radikaliseerumist ajakirjanduslikes tekstides omistatakse

Radikaliseerumist ei omistatud analüüsitud artiklites ühele kindlale osalisele või nähtusele. Mõiste kasutus liikus eri tasandite vahel: seda seostati konkreetsete isikute ja rühmitustega, noorte hoiakute kujunemisega, digikeskkonna mõjuga ning laiemate ühiskondlike ja poliitiliste pingetega. Eristusid neli peamist tasandit, millele radikaliseerumist omistati.

- 1. Terrorismi ja vägivaldse äärmuslusega seotud isikud, rühmitused ja juhtumid.** Julgeolekukesksetes tekstides omistati radikaliseerumist eeskätt terrorismi, vägivaldse äärmusluse, rünnakuplaanide või julgeolekuohuga seotud juhtumitele. Sellistes käsitlustes kujutati radikaliseerumist sageli protsessina, mis võib viia vägivalda, terrorirünnaku või avaliku turvalisuse ohustamiseni.
- 2. Noored, eriti poisid ja noored mehed.** Noori ei kujutatud neis tekstides ainult võimalike ohustajatena, vaid sageli ka mõjutatavate ja haavatavatena. Radikaliseerumist seostati nende puhul kuuluvusvajaduse, üksilduse, vaimse tervise murede, misogüünsete mõjuisikute, manosfääri ning digikeskkonnas leviva äärmusliku või vägivalda õigustava sisuga.
- 3. Digikeskkond ja selle toimemehhanismid.** Radikaliseerumist ei omistatud ainult inimese enda hoiakute muutumisele, vaid ka keskkonnale, kus need hoiakud kujunevad. Sotsiaalmeediaplatforme, algoritme, veebifoorumeid ja suletud vestlusgrupe kujutati

mehhanismidena, mis võivad äärmuslikke sõnumeid võimendada, nähtavamaks teha ja eeskätt noortele kättesaadavamaks muuta.

4. **Kogukonnad, protestid ja poliitiline vastandumine.** Lisaks seostati radikaliseerumist kogukondade, rände, religiooni, protestiliikumiste ja poliitilise vastandumisega. Nendes käsitlustes ei tähistanud radikaliseerumine alati otsest vägivallariski, vaid võis toimida ühiskondliku pinge, poliitilise konflikti või probleemseks kujutatud hoiakute kirjeldamise vahendina.

Radikaliseerumist omistati analüüsitud artiklites mitmel tasandil: konkreetsetele isikutele ja rühmitustele, noortele, digikeskkonnale ning laiematele kogukondlikele ja poliitilistele pingetele. Mõiste toimis seega mitmetasandiliselt, tähistades nii konkreetset julgeolekuohtu kui ka sotsiaalselt, keskkondlikku ja poliitilist riski. Omistamise tasandite eristumine haakub van Leeuweni (2008) käsitlusega sotsiaalsete osaliste kujutamisest, mille järgi tähendus kujuneb ka selle kaudu, keda tekstides nähtavaks tehakse, kellele tegevus omistatakse ning keda kujutatakse aktiivse või passiivse osalisena. Käesolevas töös ilmnes see eriti noorte ja digikeskkonna käsitlustes, kus noori kujutati korraka nii võimalike ohustajate kui ka mõjutatavate ja haavatavatena.

2.3 Milliseid ennetus- ja sekkumisviise seoses radikaliseerumisega ajakirjanduslikes tekstides esile tõstetakse?

Analüüsitud artiklites ei kujutatud radikaliseerumise ennetust ja sekkumist ühetaolise tegevusena. Lahendusviisid sõltusid sellest, millise probleemina radikaliseerumist tekstis mõisteti: kas vahetu julgeolekuohtu, noorte mõjutatavuse, digikeskkonna riski või laiema ühiskondliku probleemina. Eristusid kolm peamist ennetuse ja sekkumise loogikat.

1. **Julgeoleku- ja õiguslik sekkumine.** Julgeoleku- ja terrorismikontekstis seostati radikaliseerumisele reageerimist ametkondliku jälgimise, riskihinnangute, kriminaalmenetluste, kinnipidamiste, relvade konfiskeerimise, väljasaatmise, sissesõidukeeldude ja õigusliku reguleerimisega. Sellistes käsitlustes oli keskne eesmärk võimaliku vägivalla tõkestamine ja avaliku turvalisuse tagamine. Radikaliseerumist kujutati siin eeskätt riskina, millele tuleb reageerida institutsionaalse kontrolli, julgeolekumeetmete ja õiguslike vahenditega.
2. **Varajane märkamine ja toetav ennetus.** Noori, sotsiaalmeediat ja manosfääri käsitlevates artiklites seostati radikaliseerumise ennetust eeskätt varajase märkamise,

usaldusliku suhtluse ja noori ümbritsevate täiskasvanute rolliga. Oluliseks peeti lapsevanemate, õpetajate, noorsootöötajate, psühholoogide ja teiste spetsialistide tuge ning vajadust mõista paremini noorte veebikäitumist. Sellistes tekstides ei kujutatud ennetust üksnes kontrolli või piiramisena, vaid inimliku ja lähedase suhtlusena, mis eeldab noore märkamist, kuulamist ning tema sotsiaalse keskkonna, vaimse heaolu ja digipädevuste toetamist.

- 3. Digikeskkonna ja platvormidega seotud sekkumine.** Digikeskkonnaga seotud artiklites seostati ennetust nii kasutajate teadlikkuse, platvormide vastutuse kui ka veebisisu reguleerimisega. Ühelt poolt rõhutati vajadust mõista algoritmide, veebikogukondade ja suletud vestlusgruppide mõju noorte hoiakutele. Teisalt tõsteti esile terroristliku veebisisu eemaldamist, propaganda leviku piiramist, platvormide kohustust kahjuliku sisu levikut tõkestada ning ametiasutuste võimet äärmusliku veebitegevusega tegeleda. Digikeskkonna puhul põimuvad kaks sekkumisloogikat: toetav ennetus, mis eeldab noorte veebikäitumise mõistmist, ning kontrolliv reguleerimine, mis seostus platvormide vastutuse, veebisisu piiramise ja äärmusliku veebitegevuse jälgimisega.

Radikaliseerumise ennetust ja sekkumist kujutati analüüsitud artiklites mitme loogika kaudu. Ühel juhul tähendas sekkumine eeskätt riiklikku kontrolli, õiguslikke meetmeid ja vägivalda tõkestamist, teisel juhul varajast märkamist, inimlikku suhtlust ja tuge. Digikeskkonna käsitlustes põimuvad need lähenemised platvormide vastutuse, veebisisu piiramise ja noorte veebikäitumise mõistmise kaudu.

3. Kuidas konstrueeritakse radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides?

Analüüsitud artiklites konstrueeriti radikaliseerumise tähendust keeleliste ja diskursiivsete võtete kaudu. Tähendust loodi näiteks hoiatusliku ja normatiivse sõnakasutuse, institutsionaalsetele allikatele toetumise, põhjus-tagajärg seoste, metafooride, intertekstuaalsete seoste, pealkirjade kaudu antud hinnangute ning mõiste piiride vaidlustamise abil. Osa tekste kasutas kohati dramatiseerivat, sensatsioonilisusele kalduvat või üldistavat keelekasutust, mille kaudu konkreetseid juhtumeid, hoiakuid või veebikeskkondi laiendati suurema rühma probleemiks. Nende võtete kaudu ei toiminud radikaliseerumine üksnes kirjeldava terminina, vaid aitas määratleda, milliseid hoiakuid, käitumisviise, keskkondi või ühiskondlikke muutusi tekstides probleemseks ja reageerimist vajavaks peeti.

Julgeolekuohu kujutamise viisid loodi radikaliseerumise tähendust eeskätt ametlike allikate autoriteedi, hoiatusliku modaalsuse ja põhjus-tagajärg seoste kaudu. Sellistes tekstides ei esitatud radikaliseerumist ainult maailmavaate muutumisena, vaid protsessina, mille võimalikuks tagajärjeks võis olla vägivald, rünnakuplaan või avaliku turvalisuse ohustamine. Kogukonna „kapseldumise“ metafoori kaudu kujutati eraldumist nähtusena, mis võib ajakirjanduslikus käsitluses omandada võimaliku julgeolekuriski tähenduse. Nii kujundati radikaliseerumist nähtusena, mis ei vaja üksnes kirjeldamist, vaid ka jälgimist, hindamist ja sekkumist.

Noortele ja digikeskkonnale keskenduvates käsitlustes kujundati tähendust mõjutatavuse, haavatavuse ja järkjärgulise kujunemise kaudu. Osa tekste võimendas seda tähendust kohati dramatiseeriva, sensatsioonilisusele kalduva või üldistava keelekasutusega, mille kaudu üksikuid veebikäitumise, misogüünia või äärmusliku sisu näiteid seostati laiema murega noorte hoiakute ja mõjutatavuse pärast. Digikeskkonda ei kujutatud seejuures ainult taustana, vaid mehhanismina, mis võib äärmuslikke sõnumeid võimendada, nähtavamaks teha ja noorte hoiakuid mõjutada.

Poliitilise sildistamise puhul konstrueeriti radikaliseerumise tähendust hinnangulise sõnavara, vastanduste ja süü omistamise kaudu. Mõiste abil sai kujutada mõnd poliitilist osalist, maailmavaadet või protestivormi äärmusliku, ohtliku või ühiskonda lõhestavana. Sellistes käsitlustes ei olnud radikaliseerumine alati seotud otsese vägivaldlaohuga, vaid toimis sõnana, mille abil sai vastaspoole seisukohta või tegevust probleemseks muuta. Sekkumisvajadust rõhutavates tekstides loodi tähendust omakorda jõuliste võrdluste, moraalselt laetud näidete ja lahendusviiside esiletõstmise kaudu. Nii võis radikaliseerumine ühes tekstis muutuda riiklikku kontrolli ja õiguskaitset õigustavaks ohuks, teises aga varajast märkamist, haridust ja sotsiaalset tuge vajavaks protsessiks.

Seega konstrueeriti radikaliseerumist ajakirjanduslikes tekstides liikuva, kuid tugevalt normatiivse mõistena. Mõiste tähendus sõltus sellest, milliste allikate kaudu seda vahendati, milliseid põhjuslikke seoseid loodi, milliseid metafoore, võrdlusi ja intertekstuaalseid seoseid kasutati, kellele probleem omistati ning milliseid lahendusi tekstis võimalikuna esitati. Mõiste vaidlustamise käsitlused näitasid samas, et radikaliseerumise kasutamine ei olnud alati iseenesestmõistetav: tekstides tõusis esile ka küsimus, millal on mõiste kasutamine põhjendatud ning kus jookseb piir vägivaldse äärmusluse, poliitilise aktivismi, usulise identiteedi ja ühiskondliku protesti vahel.

See tulemus haakub representatsiooni ja raamimise käsitlustega, mille järgi ajakirjandus ei peegelda ühiskondlikke nähtusi neutraalselt, vaid kujundab nende tähendust valikute, rõhuasetuste ja tõlgendusraamide kaudu (Hall, 2018[1997]; Entman, 1993). Diskursusanalüüsi tulemused näitasid, et radikaliseerumise tähendus kujunes tekstides allikavalikute, põhjus-tagajärg seoste, vastanduste, metafooride ja sekkumisloogikate kaudu.

4.2 Diskussioon

Radikaliseerumise mõiste kasutus osutab selle paindlikule tähendusväljale: sama termin seostus eri teemadega, näiteks julgeoleku, noorte mõjutatavuse, digikeskkonna, poliitilise vastandumise ja ennetusega. Ajakirjanduses võib selline paindlikkus olla kasulik, sest mõiste aitab siduda erinevaid ühiskondlikke probleeme. Samal ajal võib liiga lai kasutus muuta tähenduse ebastabiilseks ning mõjutada seda, milliseid riske ja sekkumisviise avalikus arutelus põhjendatuks peetakse. See järelalus haakub varasemate käsitlustega, mille järgi ei ole radikaliseerumine üheselt piiritletud termin, vaid kontekstitundlik ja poliitiliselt laetud kontseptsioon (Neumann, 2013; PISOIU, 2012; Sedgwick, 2010). Abbas (2024) rõhutab lisaks, et radikaliseerumisest on avalikus ja poliitilises diskursuses kujunenud katus- või konteinertermin, mille abil eristatakse normaalseks ja äärmuslikuks peetavaid inimesi.

Radikaliseerumise tähendus ei kujune ajakirjanduslikes tekstides ainult mõiste kasutamise kaudu. Tähendust loovad ka allikate valik, pealkirjad, sõnavara, metafoorid, põhjus-tagajärg seosed, omistamised ja lahendusviisid. See seostub representatsiooni ja raamimise käsitlustega, mille järgi ajakirjandus ei peegelda ühiskondlikke probleeme neutraalselt, vaid loob neile tähendusi valiku, rõhuasetuse ja tõlgendusraamide kaudu (Hall, 2018[1997]; Entman, 1993). Samuti aitab agendaseadmise teooria mõista, miks mõiste nähtavuse kasv on oluline: korduv kasutus võib muuta radikaliseerumise avalikus arutelus märgatavamaks, kuid ei määra veel seda, kuidas mõistet mõistetakse (McCombs ja Shaw, 1972). Käesoleva töö puhul ilmneski, et oluline ei olnud üksnes radikaliseerumise mõiste esinemissagedus, vaid ka see, milliste osaliste, probleemide ja sekkumisviisidega mõiste tekstides seoti.

Süvameediastumise ja veebiajakirjanduse muutunud toimimisloogika aitavad selgitada, miks radikaliseerumise mõiste võib avalikus arutelus jõuliselt esile tõusta. Kiirenenud uudistsükkel, tähelepanumajandus, platvormiloojate ja mõõdikute mõju soosivad teemasid, mis on konfliktid, emotsionaalsed või terava ühiskondliku ohuga seotud (Couldry ja Hepp, 2017; Conyers, 2025; Ivask ja Pruulmann-Vengerfeldt, 2024). Radikaliseerumine on sellises mediakeskkonnas mõjus

mõiste, sest see kannab endas korraga ohu, muutuse ja sekkumisvajaduse tähendust. Süvameediastunud ajakirjanduskeskkonnas ei kujune tähendus ainult artikli põhitekstis, vaid ka selle kaudu, kuidas tekst seotakse teiste lugude, märksõnade, teemaviidete ja hüperlinkidega. Seetõttu võivad ka toimetuslikud märksõnad ja hüperlingitud teemaviited tugevdada seoseid, mille kaudu radikaliseerumist avalikus arutelus mõistetakse.

Ajakirjanduse sündmuspõhine loogika võib radikaliseerumise mõiste kasutust lihtsustada. Uudistekstides jõuab mõiste sageli avalikku arutellu konkreetse juhtumi, ohuhinnangu, kriminaalmenetluse, rünnaku või poliitilise konflikti kaudu. Analüüs haakub Tuchmani (1978) käsitlusega uudisajakirjandusest kui filtrist, mis muudab osa sündmusi avalikult nähtavaks ja jätab teised tagaplaanile. Ajakirjanduslik valik aitab radikaliseerumise teemat esile tõsta, kuid ei pruugi alati avada seda ajas kujunevat, mitmetegurilist ja kontekstitundliku protsessina. Nii võib radikaliseerumise mõiste saada ajakirjanduses rohkem tähelepanu kui selgitust. Sarnasele kitsendusele osutab Abbas (2024), kelle kriitika järgi käsitletakse radikaliseerumist sageli terrorismi eelastmena ning selle sotsiaalne ja poliitiline taust võib jääda vähe avatuks.

Radikaliseerumise mõiste kasutamisel on oluline ka see, kelle kohta mõistet kasutatakse ja milliseid piire selle kaudu luuakse. Analüüsis ilmnes, et mõiste võis mõnes käsitluses toetada „meie–nemad“ vastandust, kus üks osapool esitati mõistliku, ohustatud või kaitset vajavana ning teine pinge, ohu või kriisi kandjana. Halli representatsioonikäsitlus aitab seda mõista, sest meediatekstides ei kujutata rühmi neutraalselt, vaid seotakse neid kindlate tähenduste, hinnangute ja vastandustega (Hall, 2018[1997]). Radikaliseerumise puhul on see eriti tundlik, sest varasemad terrorismi ja ekstremismi kajastamise käsitlused on rõhutanud põhjendamatu üldistamise, hirmu võimendamise ja rühmade stigmatiseerimise riski (du Toit, 2020; White, 2020; Ritzmann ja Wichmann, 2021). Seetõttu peaks ajakirjandus eristama, kas tekst räägib konkreetsest vägivaldsest, hoiakute muutumisest, ideoloogilisest äärmuslusest, digikeskkonna mõjust või laiemast rühmast. Sellisel juhul võib radikaliseerumise mõiste toetada kahtlustatava kogukonna loogikat (ingl suspect community), kus konkreetse isiku, juhtumi või rühmitusega seotud risk kantakse üle laiemale kogukonnale või identiteedikategoriale (Ragazzi, 2016).

Radikaliseerumise käsitlemisel on oluline vältida liiga sirgjoonelist arusaama, mille järgi teatud hoiak, identiteet, maailmavaade või veebisisu viib paratamatult vägivaldse äärmusluseni. Teaduskirjanduses käsitletakse radikaliseerumist pigem ajas kujunevat ja mitmetegurilist protsessina, mille puhul ei saa üht põhjust, üht isikutüüpi ega üht arenguteed pidada piisavaks seletuseks (Bouhana, 2019; Cottee, 2024; Horgan, 2008). Samuti on oluline eristada hoiakute ja

käitumise tasandit: radikaalsed ideed ja vägivaldsed teod ei ole üks ja seesama (McCauley ja Moskalenko, 2009). Ajakirjanduses võib liiga lineaarne käsitus muuta radikaliseerumise lihtsustatud ohumärgiks: mõtteviis, kuuluvus, protest või kokkupuude teatud veebisisuga paigutatakse samale arengujoonele vägivaldse tegevusega. Sellisel juhul võib suurenda surve varaseks kontrollivaks sekkumiseks ka olukordades, kus täpsem oleks rääkida mõjutatavusest, haavatavusest, poliitilisest vastandumisest või ennetusvajadusest.

Oluline on eristada ajakirjandusliku kajastuse mõju ja ajakirjanduslikku tähendusloomet. Käesolev töö ei väida, et meediatekstit iseloomustavad, vaid näitab, kuidas radikaliseerumise mõiste saab avalikus arutelus tähenduse: kelle kohta seda kasutatakse, milliste riskidega seda seotakse ja milliseid lahendusi selle kõrval esile tõstetakse. Varasemad käsitlused rõhutavad samuti, et meedia mõju radikaliseerumise, ekstremismi ja terrorismi kontekstis ei ole lihtne põhjus-tagajärg seos, kuid kajastus võib nähtust selgitada, lihtsustada, võimendada või teatud rühmi stigmatiseerida (White, 2020; du Toit, 2020; Ritzmann ja Wichmann, 2021). Terrorismi ja vägivalda puhul lisandub ka jäljendamise oht (ingl cypycatting), mistõttu tuleb eriti ettevaatlik olla toimepanijakeskse, detailse ja sensatsioonilise kajastusega (White, 2020; Ritzmann ja Wichmann, 2021). Nii ei seisne ajakirjanduslik vastutus ainult selles, kas radikaliseerumisest kirjutada, vaid selles, kuidas seda teha.

Samal ajal ei osuta töö tulemused ainult ajakirjandusliku käsitluse riskidele. Analüüsitud materjalid leidsid ka käsitlusi, kus radikaliseerumise mõistet kasutati selgitavalt ja kontekstualiseerivalt. See ei puudutanud üksnes noorte, hariduse või ennetusega seotud artikleid, vaid ka julgeolekukeskseid käsitlusi, kus konkreetne oht eristati laiemast kogukonnast, allikate hinnanguid selgitati ning välditi põhjendamatu üldistamist. Selliseid käsitlusi saab seostada konstruktiivse või lahendustele suunatud ajakirjanduse põhimõtetega, mille keskmes on lisaks probleemi kirjeldamisele ka konteksti, võimalike lahenduste ja edasiste tegutsemisviiside avamine (McIntyre ja Gyldensted, 2017; Hermans ja Drok, 2018).

Seega ei tähenda töö tulemused, et radikaliseerumise mõistet tuleks ajakirjanduses vältida. Pigem osutavad tulemused vajadusele kasutada mõistet kooskõlas vastutustundliku kajastamise põhimõtetega: selgitada, millises tähenduses mõistet kasutatakse, avada selle konteksti ning vältida põhjendamatu üldistusi ja stigmatiseerivaid seoseid. See on eriti oluline olukordades, kus radikaliseerumisega seostatakse noori, eriti poisse ja noori mehi, religioosseid või poliitilisi rühmi, digikeskkondi või protestiliikumisi. Sellistes käsitlustes võib mõiste aidata nähtust selgitada, kuid konteksti avamata võib see muutuda üldistavaks või stigmatiseerivaks sildiks.

Töö tulemuste põhjal saab esile tuua viis põhimõtet, mis aitavad radikaliseerumise mõistet ajakirjanduses täpsemalt ja vastutustundlikumalt kasutada.

Joonis 7. Radikaliseerumise mõiste vastutustundliku ajakirjandusliku kasutamise põhimõtted

Need põhimõtted lähtuvad töö kesketest tulemustest: radikaliseerumise mõiste tähendus sõltub sellest, kelle kohta seda kasutatakse, milliste allikate kaudu seda vahendatakse, millise probleemina seda määratletakse ja milliseid lahendusviise selle kõrval esile tõstetakse. Seetõttu ei puuduta vastutustundlik kajastus ainult mõiste kasutamise sagedust, vaid ka selle täpsust, põhjendatust ja seotust konkreetse kontekstiga.

Kokkuvõttes näitab töö, et radikaliseerumise mõiste ajakirjanduslik kasutus ei ole üksnes terminoloogiline küsimus. Mõiste kaudu määratletakse, milliseid nähtusi nähakse ohuna, kellele või millele radikaliseerumist omistatakse ning milliseid reaktsioone või lahendusviise tekstides esile tõstetakse. Analüüsitud materjalis leidis käsitlusi, kus radikaliseerumist kasutati selgitavalt ja konteksti avavalt. Sellistes tekstides vahendati allikate hinnanguid, eristati konkreetseid riske laiematest rühmadest ning toodi esile ennetuse ja sekkumise võimalusi. Samal ajal näitas töö ka mõiste kasutamise riske. Liiga avar, sündmuspõhine või sildistav kasutus võib muuta radikaliseerumise hägusaks ohumärgiks, mis võimendab hirmu või laiendab üksikjuhtumiga seotud riski suuremale rühmale. Seetõttu ei seisne radikaliseerumise kajastamise ajakirjanduslik vastutus ainult mõiste täpses ja põhjendatud kasutuses, vaid ka selles, kuidas ajakirjanik ekspertide hinnanguid vahendab, kontekstualiseerib ja toimetab. Eksperdid võivad avada radikaliseerumisega

seotud riske oma valdkonna vaatenurgast, kuid nad ei pruugi alati arvestada sellega, milliseid representatsioone, üldistusi, hirmu võimendavaid või stigmatiseerivaid seoseid nende hinnangud võivad ajakirjanduslikus tekstis luua. Seetõttu peab ajakirjanik olema teadlik mitte ainult sellest, mida ekspert ütleb, vaid ka sellest, kuidas see väide avalikus tekstis raamistatakse. See tähendab, et ajakirjandus peaks võimalikult selgelt näitama, kelle kohta mõistet kasutatakse, milliste allikate toel väiteid esitatakse, millist probleemi kirjeldatakse ning kas tekst eristab kontrollitud infot oletustest ja üldistustest.

4.3 Töö piirangud ja edasised uurimissuunad

Töö piiranguna tuleb arvestada, et analüüs keskendus neljale väljaandele ja perioodile 2022–2025. Seetõttu võimaldavad tulemused teha järeldusi eelkõige ERR-i, Postimehe, Delfi ja Õhtulehe kohta, mitte kogu Eesti meediavälja kohta. Samuti põhines valim otsingusõnal „radikali*“, mistõttu jäid kõrvale tekstid, kus sarnaseid nähtusi käsitleti teiste mõistete, näiteks äärmusluse, ekstremismi või terrorismi kaudu.

Lisaks analüüsis töö ajakirjanduslikke tekste, mitte lugejate vastuvõttu, toimetuslikke otsustusprotsesse ega radikaliseerumise protsessi tegelikku kulgu. Seetõttu ei võimalda töö teha järeldusi selle kohta, kuidas lugejad neid käsitusi mõistavad, kuidas ajakirjanikud toimetuslikke valikuid teevad või kuidas radikaliseerumise ja ennetusega seotud protsessid tegelikult toimivad.

Edasistes uurimustes võiks võrrelda radikaliseerumise mõiste kasutust teiste meediakanalite ja sotsiaalmeedia aruteludega, kaasata lähedasi mõisteid nagu „äärmuslus“, „ekstremism“ ja „terrorism“ ning uurida lugejate tõlgendusi ja toimetuslikke otsustusprotsesse. Eraldi uurimissuund oleks analüüsida, kuidas radikaliseerumise mõiste liigub ajakirjanduslikust ja institutsionaalsest kontekstist sotsiaalmeedia aruteludesse. Selline lähenemine võimaldaks uurida, kuidas kasutajad mõistet kommentaarides, meemides ja platvormipõhistes vaidlustes ümber tõlgendavad. Lisaks oleks oluline vaadelda ka radikaliseerumise visuaalset kujutamist, sest fotod, videod, illustratsioonid ning pealkirjade ja visuaalide koosmõju võivad mõjutada seda, millise nähtusena radikaliseerumist avalikkusele representeeritakse.

Laiemalt osutab töö vajadusele rohkemate Eesti-kesksete empiiriliste uuringute järele radikaliseerumise ajakirjandusliku ja institutsionaalse käsitlemise kohta. Eesti meediakajastust võiks edaspidi võrrelda teiste riikide ajakirjandusega, et analüüsida, kuidas geopoliitiline ja kultuuriline kontekst mõjutab seda, milliseid nähtusi või rühmi radikaliseerumise mõiste kaudu

raamistatakse. Edaspidi võiks uurida ka radikaliseerumise, deradikaliseerumise või eemaldumise kogemusega inimeste vaateid ning ennetuse ja sekkumisega tegelevate spetsialistide kogemusi. Selline lähenemine võimaldaks võrrelda ajakirjanduslikku tähendusloomet sellega, kuidas radikaliseerumist, riski ja sekkumist mõtestavad inimesed, keda need protsessid otseselt puudutavad.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli selgitada, kuidas radikaliseerumise mõistet kasutati ja tähenduslikult kujundati Eesti valitud ajakirjandusväljaannetes aastatel 2022–2025. Töö keskendus mõiste esinemissageduse muutumisele väljaannete ja aastate lõikes, radikaliseerumise peamistele temaatilistele kontekstidele ning sellele, kuidas radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides konstrueeriti. Sellest lähtudes otsiti töös vastust kolmele uurimisküsimusele: kuidas muutus mõiste esinemissagedus ERR-is, Delfis, Postimehes ja Õhtulehes, millistes temaatilistes kontekstides mõistet kasutati ning kuidas konstrueeriti radikaliseerumise tähendust ajakirjanduslikes tekstides.

Radikaliseerumise mõiste on teaduskirjanduses vaieldav ja kontekstitundlik, sest selle tähendus võib sõltuda sellest, millises poliitilises, institutsionaalses või ühiskondlikus raamistikus seda kasutatakse (Sedgwick, 2010; Neumann, 2013; PISOIU, 2012). Ajakirjanduse uurimisel on see oluline, sest meediatekstid ei vahenda ühiskondlikke probleeme üksnes neutraalselt, vaid osalevad nende nähtavaks tegemises, raamimises ja tähenduslikus kujundamises (Hall, 2018[1997]; Entman, 1993; McCombs ja Shaw, 1972). Seetõttu ei piirdunud töö radikaliseerumise mõiste esinemissageduse kaardistamisega, vaid vaatles ka seda, milliste temaatiliste seoste, allikate, omistamiste ja diskursiivsete kujutamiskiiside kaudu mõiste ajakirjanduses tähenduse omandas.

Empiirilise materjali moodustasid ERR-i, Delfi, Postimehe ja Õhtulehe eestikeelsed artiklid, mis ilmusid ajavahemikus 1.01.2022–31.12.2025 ning leiti otsingutüve „radikali*“ abil. Esmase valimi moodustasid 608 artiklit, milles kasutati radikaliseerumise mõistet või sama sõnatüvega seotud vorme. Seejärel eristati artiklid, kus radikaliseerumine oli teksti keskne teema või sisulise arutelu oluline osa. Selle tulemusel moodustus 155 artiklist koosnev kitsendatud alavalim. Analüüs toimus kolmes etapis: standardiseeritud kontentanalüüsi abil kaardistati mõiste esinemissagedus ja jaotus väljaannete ning aastate lõikes, kvalitatiivse sisuanalüüsi abil eristati temaatilised kontekstid, osalised ja sekkumiskiisid ning diskursusanalüüsi abil tõlgendati 20 artikli lähilugemise põhjal korduvaid diskursiivseid kujutamiskiise.

Esimese uurimisküsimuse põhjal ilmnas, et radikaliseerumise mõiste kasutus muutus vaadeldud perioodil nähtavamaks. Kokku tuvastati 608 artiklit, milles kasutati radikaliseerumise mõistet või sama sõnatüvega seotud vorme. Väljaannete lõikes esines mõiste kõige sagedamini Postimehes ja Delfis, vastavalt 284 ja 174 artiklis. ERR-is ja Õhtulehes oli artiklite arv väiksem, vastavalt 78 ja

72. Lisaks üldisele esinemissagedusele suurenes perioodi lõpus ka nende artiklite arv, kus radikaliseerumine oli teksti keskne teema või sisulise arutelu oluline osa. Selliseid artikleid oli kokku 155 ning kõige selgem kasv ilmnes 2025. aastal. See näitab, et radikaliseerumine ei esinenud ajakirjanduses üksnes kõrvalise märksõnana, vaid muutus perioodi lõpus sagedamini iseseisvaks käsitlusteemaks.

Teise uurimisküsimuse põhjal selgus, et radikaliseerumise mõistet kasutati kuues peamises temaatilises kontekstis: julgeolek, noored ja sotsiaalmeedia, ennetamine ja sekkumine, poliitika ja polariseerumine, religioon ning sõda ja geopoliitika. Kõige sagedamini seostus mõiste julgeolekuga, kus radikaliseerumist käsitleti terrorismi, äärmusluse, riikliku julgeoleku, julgeolekuasutuste tegevuse ja võimaliku vägivaldlohu võtmes. Samas ei paiknenud radikaliseerumine ainult julgeolekukontekstis. Vaadeldud perioodi lõpus, eriti 2025. aastal, muutusid nähtavamaks noorte ja sotsiaalmeedia ning ennetamise ja sekkumisega seotud käsitlused, kus mõistet seostati digikeskkonna, algoritmide, manosfääri, noorte meeste hoiakute muutumise ning varajase märkamise ja toetava sekkumise vajadusega. Poliitika ja polariseerumise kontekstis toimus radikaliseerumise mõiste tihti hinnangulise sildina, mille abil raamiti vastaspoole seisukohti või ideoloogiat ühiskondlikult äärmuslikuna.

Temaatiliste kontekstide analüüs näitas, et mõiste tähendus sõltus ka sellest, milliste allikate kaudu radikaliseerumisest räägiti, kellele või millele seda omistati ning milliseid lahendusviise esile tõsteti. Julgeolekukontekstis tõid mõiste avalikku arutellu peamiselt institutsionaalsed osalised, näiteks KAPO, politsei, prokuratuur, kohtud ja Siseministerium. Noorte, digikeskkonna ja ennetuse käsitlustes lisandusid nende kõrvale teadlased, psühholoogid, noorsootöötajad, haridusvaldkonna esindajad ja ajakirjanikud ise. Ennetus- ja sekkumisviiside puhul eristus ajakirjanduslikes käsitlustes kaks põhilist suunda: kontrolli- ja julgeolekuloogika ning varajase märkamise, hariduse, meediapädevuse ja kogukondliku toe loogika.

Kolmandale uurimisküsimusele vastates ilmnes, et radikaliseerumise tähendust konstrueeriti ajakirjanduslikes tekstides viie domineeriva diskursiivse kujutamiseviisi kaudu. Julgeoleku- ja terrorismiohu kujutamiseviisis seostati radikaliseerumist võimaliku vägivaldloa ja institutsionaalse sekkumise vajadusega. Noorte ja digikeskkonna raamis esitati nähtust järkjärgulise, tehnoloogiliselt vahendatud mõjutamisprotsessina. Poliitilise sildistamise puhul toimus mõiste hinnangulise retoorilise vahendina, millega sai vastaspoole seisukohti või maailmavaadet delegitimeerida. Ennetamise ja sekkumise diskursuses omandas radikaliseerumine õigeaegset ja professionaalset reageerimist vajava probleemi tähenduse. Metatasandi käsitlustes vaidlustati aga

mõiste kasutamist ennast ning arutleti selle üle, millal on radikaliseerumisest rääkimine põhjendatud.

Kokkuvõttes näitas magistritöö, et radikaliseerumise mõiste ei toimi Eesti ajakirjanduses üksnes kitsalt julgeolekuvaldkonna terminina. Kuigi julgeoleku, terrorismi ja vägivaldaohu kontekst jäi kõige püsivamaks, laienes mõiste tähendusväli vaadeldud perioodi lõpuks ka noorte haavatavuse, digiplatvormide mõju, poliitilise polariseerumise, ennetustöö ja mõiste enda piiritlemisega seotud avalikesse aruteludesse. Töö osutab, et radikaliseerumise mõiste kasutusviisidel on ajakirjanduses oluline roll selles, kuidas avalikkuses mõistetakse ohtu, sotsiaalset vastutust ja võimalikke lahendusi. See järeldus haakub representatsiooni ja raamimise käsitlustega, mille järgi ajakirjandus ei peegelda ühiskondlikke nähtusi üksnes neutraalselt, vaid kujundab nende tähendust valikute ja rõhuasetuste kaudu (Hall, 2018[1997]; Entman, 1993). Kuna tegemist on normatiivselt laetud ja potentsiaalselt stigmatiseeriva mõistega, eeldab selle ajakirjanduslik kasutamine täpsust, konteksti avamist ning teadlikkust sellest, kelle kohta ja millises tähenduses seda kasutatakse.

SUMMARY

The aim of the master's thesis "The Construction of the Concept of Radicalisation in Estonian News Outlets: Usage Patterns and Discursive Representations in 2022–2025" was to explain how the concept of radicalisation was used and discursively constructed in selected Estonian news outlets between 2022 and 2025. The thesis focused on changes in the frequency of the concept across outlets and years, the main thematic contexts in which radicalisation was discussed, and the discursive modes of representation through which its meaning was constructed in journalistic texts. Based on this aim, the thesis addressed three research questions: how the frequency of the concept changed in ERR, Delfi, Postimees and Õhtuleht; in which thematic contexts the concept was used; and how the meaning of radicalisation was constructed in journalistic texts.

In the theoretical framework of the thesis, radicalisation is treated as a contested and context-sensitive concept. Sedgwick (2010) shows that the meaning of radicalisation depends on what is understood as "radical" in a particular political and social context. Neumann (2013) and Pisoiu (2012) similarly emphasise that the concept does not have a single stable definition and may refer to different processes, ranging from changes in attitudes and identity to the justification or use of violence. Cottee (2024) further highlights the conceptual ambiguity and terminological debates surrounding radicalisation research. This ambiguity is relevant for the study of journalism, because journalistic texts do not merely transmit social problems in a neutral way. They also participate in making certain issues visible (McCombs and Shaw, 1972), framing them as specific kinds of problems (Entman, 1993), and giving them meaning through representation (Hall, 2018[1997]). Since radicalisation is a socially sensitive and potentially stigmatising concept (du Toit, 2020), the thesis did not focus only on mapping its frequency in news outlets. It also examined the thematic connections, sources and discursive modes of representation through which the concept acquired meaning in Estonian journalism.

The empirical material consisted of Estonian-language articles published by ERR, Delfi, Postimees and Õhtuleht between 1 January 2022 and 31 December 2025. The sample was formed using the search stem "radikali*", which made it possible to include various grammatical forms and derivatives of the term. The initial sample included 608 articles in which the concept of radicalisation or related word forms appeared. From these, I identified 155 articles in which radicalisation was the central topic or an important part of the substantive discussion. The analysis

was conducted in three stages. First, standardised content analysis was used to map the frequency and distribution of the concept across outlets and years. Second, qualitative content analysis was used to identify the main thematic contexts, actors and intervention approaches. Finally, discourse analysis was used to examine recurring discursive modes of representation based on a close reading of 20 articles.

The analysis showed that the concept of radicalisation became increasingly visible in the selected Estonian news outlets during the period under study. It appeared most frequently in Postimees and Delfi, while the number of articles was lower in ERR and Õhtuleht. The number of articles in which radicalisation was the central topic also increased towards the end of the period, with the clearest growth occurring in 2025. The concept was used in six main thematic contexts: security, young people and social media, prevention and intervention, politics and polarisation, religion, and war and geopolitics. The most dominant context was security, where radicalisation was associated with terrorism, extremism, national security, security institutions and the possible threat of violence. However, the concept was not limited to security. Towards the end of the period, discussions related to young people, digital environments, prevention and intervention became increasingly visible. In the context of politics and polarisation, radicalisation often functioned as an evaluative label through which political opponents, ideologies or worldviews were framed as radical or extreme.

The findings also showed that the meaning of radicalisation depended on the sources through which the concept was introduced, the actors or phenomena to which it was attributed, and the solutions that were presented. In the security context, radicalisation was mainly discussed through institutional actors, such as the Estonian Internal Security Service, the police, the prosecutor's office, courts and the Ministry of the Interior. In discussions concerning young people, digital environments and prevention, these actors were joined by researchers, psychologists, youth workers, representatives of the education field and journalists themselves. Radicalisation was attributed both to specific threat actors and extremist groups, as well as to young people, the operating logic of digital platforms, political opponents, communities and broader social processes. The discourse analysis identified five dominant discursive modes of representation: radicalisation as a security and terrorism threat, as a problem of young people and social media, as political labelling, as an object of prevention and intervention, and as a contested concept. Across these modes, radicalisation was constructed mainly through problematisation, cause-and-effect reasoning, lexical attribution, emphasis on intervention and discursive boundary-making.

In conclusion, the thesis showed that the concept of radicalisation does not function in Estonian journalism solely as a narrow security term. Although the context of security, terrorism and the threat of violence remained the most persistent, by the end of the period the meaning of the concept had expanded into public discussions concerning the vulnerability of young people, the influence of digital platforms, political polarisation, prevention work and the boundaries of the concept itself. The thesis demonstrates that the journalistic use of the concept of radicalisation plays an important role in shaping how the public understands threat, social responsibility and possible solutions. Since radicalisation is a normatively loaded and potentially stigmatising concept, its journalistic use requires precision, contextualisation and awareness of whom the concept is applied to and in what meaning.

KASUTATUD ALLIKAD

Abbas, T. (2024). Radicalisation studies: An emerging interdisciplinary field. *The British Journal of Sociology*, 75(2), 232–238. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13068>

Altheide, D. L. (2002). *Creating fear: News and the construction of crisis*. New York: Aldine de Gruyter.

Awan, A. N., Hoskins, A., O'Loughlin, B. (2011). *Radicalisation and media: Connectivity and terrorism in the new media ecology*. London: Routledge.

Beilmann, M. (2025). Kvantitatiivne ja kvalitatiivne uurimisviis. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 22.04.2026, <https://samm.ut.ee/kvantitatiivne-ja-kvalitatiivne-uurimisviis/>

Berger, P. L., Luckmann, T. (2018)[1966/1968]. *Tegelikkuse sotsiaalne ülesehitus*. Teadmussotsioloogiline uurimus. Tartu: Ilmamaa.

Berger, R. (2015). Now I see it, now I don't: Researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative Research*, 15(2), 219–234. <https://doi.org/10.1177/1468794112468475>

Boltanski, L. (2011). *On Critique: A Sociology of Emancipation*. Cambridge: Polity Press.

Bosi, L., Demetriou, C., Malthaner, S. (toim). (2014). *Dynamics of Political Violence: A Process-Oriented Perspective on Radicalization and the Escalation of Political Conflict*. Farnham: Ashgate.

Bouhana, N. (2019). *The moral ecology of extremism: A systemic perspective*. UK Home Office. Kasutatud 20.05.2026, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5d8b7993ed915d036da0e677/Bouhana-The-moral-ecology-of-extremism.pdf>

Conyers, S. P. (2025). Risky business: How metrics obfuscate journalistic values with traffic volumes in digital news production. *Journalism*, 26(6), 1216–1232.

Cottee, S. (2024). Radicalization Discourse: Consensus Points, Evidence Base and Blind Spots. *Studies in Conflict & Terrorism*, 1–25. DOI: 10.1080/1057610X.2024.2361942

Couldry, N., Hepp, A. (2017). *The mediated construction of reality*. Cambridge: Polity Press.

- De Coster, S., Veilleux-Lepage, Y., Amarasingam, A., Abbas, T. (2024). Uncovering the bias and prejudice in reporting on Islamist and non-Islamist terrorist attacks in British and US newspapers. *Perspectives on Terrorism*, 18(3), 25–50. <https://doi.org/10.19165/2024.3034>
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6(4), 442–464.
- du Toit, P. (2020). Handbook: A Conflict Sensitive Approach to Reporting on Conflict and Violent Extremism. Kasutatud 08.03.2026, https://internews.org/wp-content/uploads/legacy/2020-01/Handbook_Reporting_Violent_Extremism_eng2020.pdf
- Eerik, A. (2025). TÜ magistrant: noor mõrvar jõuab külatänavale otse TikTokist. Delfi, 29.10.2025. Kasutatud 28.04.2026, <https://arvamus.delfi.ee/artikkel/120413468/tu-magistrant-noor-morvar-jouab-kulatanavale-otse-tiktokist>
- Eesti Meediaettevõtete Liit. Kasutatud 08.05.2026, <https://meedialiit.ee/statistika/>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- European Commission. (2024). Strategic orientations on a coordinated EU approach to prevention of radicalisation for 2024–2026. Directorate-General for Migration and Home Affairs. Kasutatud 24.05.2026, https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/a4bd65f1-4987-4213-851c-df5b2d071d49_en?filename=Strategic%20Orientations%202024-2025_en.pdf
- Europol. (2025). European Union terrorism situation and trend report 2025. Europol. Kasutatud 15.05.2026, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU_TE-SAT_2025.pdf
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Gerbner, G. (1964). Ideological Perspectives and Political Tendencies in News Reporting. *Journalism Quarterly*, 41, 495–509.
- Geršman, H., Karjatse, D. ja Saad, K. (2025). Tänapäevase radikaalse sunniitliku ideoloogia kujunemine. H. Haas ja H. Geršman (toim), *Islam, islamid ja Eesti*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

- Gottzén, L. (2025). Exploring the Link Between Masculinity and Violent Extremism: Remasculinization as Individual and Political Project. *Sociology Compass*, 19(8), 1–11. <https://doi.org/10.1111/soc4.70100>.
- Hall, S. (2018[1997]). Representatsioonitöö. N. Lopp (toim), *Representatsioon* (lk 20–75). Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia Kirjastus.
- Hammersley, M. (2013). *Defining qualitative research. What is qualitative research?* London, New Delhi. New York, Sydney: Bloomsbury, 1–23.
- Hennoste, T. (2025). Ajakirjandus hirmude ajal. *Vikerkaar* 10/11, 2025. Kasutatud 8.05.2026, <https://www.vikerkaar.ee/ajakirjandus-hirmude-ajal/>
- Hepp, A. (2018). *Meediakultuur. Meediastunud maailmade kultuur*. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Hermans, L., Drok, N. (2018). Placing constructive journalism in context. *Journalism Practice*, 12(6), 679–694. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1470900>
- Hjarvard, S. (2008). The mediatization of society: A theory of the media as an agent of social and cultural change. *Nordicom Review*, 29(2), 105–134. <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0181>
- Horgan, J. (2008). Deradicalization or Disengagement?: A Process in Need of Clarity and a Counterterrorism Initiative in Need of Evaluation. *Perspectives on Terrorism*, 2(4), 3–8. <http://www.jstor.org/stable/26298340>
- Ivask, S., Pruulmann-Vengerfeldt, P. (2024). Mirroring journalistic work in newsroom metrics: A longitudinal study of Estonian journalists' making sense of data. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 30(6), 1992–2007.
- Kaitsepolitseiamet. (2023). *Kaitsepolitsei Aastaraamat 2022–2023*. Kasutatud 23.04.2026, https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Aastaraamat%202022-23.pdf
- Kaitsepolitseiamet. (2024). *Kaitsepolitsei Aastaraamat 2023–2024*. Kasutatud 23.04.2026, https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/aastaraamat-2023-2024.pdf
- Kaitsepolitseiamet. (2026). *Kaitsepolitsei Aastaraamat 2025–2026*. Kasutatud 28.04.2026, https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/aastaraamat-2025-2026.pdf

- Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 16.03.2026, <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Koehler, D. (2017). *Understanding Deradicalization. Methods, tools and programs for countering violent extremism.* London: Routledge.
- Koehler, D. (2022). *From Traitor to Zealot. Exploring the Phenomenon of Side-Switching in Extremism and Terrorism.* Cambridge: Cambridge University Press.
- Knoblauch, H. (2013). Communicative Constructivism and Mediatization. *Communication Theory*, 23(3), 297–315. <https://doi.org/10.1111/comt.12018>
- Krippendorff, K. (2019). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology.* Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kõuts, R. Sotsiaalse reaalsuse konstrueerimine 2.0. (2018). *Sirp*, 6.VII. Kasutatud 7.03.2026, <https://www.sirp.ee/sotsiaalse-reaalsuse-konstrueerimine-2-0/>
- Kõuts-Klemm, R., Harro-Loit, H., Ibrus, I., Ivask, S., Juurik, M., Jõesaar, A., Järvekülg, M., Kauber, S., Koorberg, V., Lausser, S., Loit, U., Tafel-Viia., K. (2019). Meediapoliitika olukorra ja arengusuundade uuring. Kasutatud 8.05.2026, https://www.kul.ee/sites/default/files/documents/2020-10/2019_meediapoliitika_olukord_arengusuunad_aruanne.pdf
- Laht-Ventmann, J. (2025). Eesti noorte radikaliseerumise põhjused ja neile sobiva deradikaliseerumisprogrammi alused. Magistritöö. Tartu Ülikool, psühholoogia õppekava. Kasutatud 23.04.2026, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/583ed93c-996e-4203-b75e-75635281149f/content>
- Larsen, A. G. (2019). Threatening criminals and marginalized individuals: Frames and news conventions in reporting of radicalization and violent extremism. *Media, War & Conflict*, 12(3), 299–316. <https://doi.org/10.1177/1750635218769331>
- Lau, R. W. (2004). Critical Realism and News Production. *Media, Culture & Society*, 26(5): 693–711.
- Lim, W. M. (2025). What Is Qualitative Research? An Overview and Guidelines. *Australasian Marketing Journal*, 33(2), 199–229. <https://doi.org/10.1177/14413582241264619>

- Lott, K., Murumaa-Mengel, M., Marling, R. (2025). Mainstreaming the manosphere: discourses of contemporary masculinity among Estonian manfluencers. *Humanities and Social Sciences Communications*, 12, 602. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04903-y>
- Maasing, H., Salvet, S. (2018). Äärmuslik vägivald ja radikaliseerumine koolis – 10 vastust, mida õpetaja peab teadma. RITA-ränne projekt. Kasutatud 14.05.2026, https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/aarmuslik_vagivald_ja_radikaliseerumine_koolis_j_uhend_opetajatele.pdf
- Madisson, M., Ventsel, A. (2018). Paremäärmuslikud kajakambrid ja autokommunikatsioon. *Mäetagused*, 70, 149–175. http://doi.org/10.7592/MT2018.70.madisson_ventsel
- Maiberg, H. (2018). Islamistide deradikaliseerumist ja eemaldumist soodustavad meetodid ja teemad kuue Euroopa riigi näitel. Magistritöö. Tartu Ülikool, religiooniuuringute õppekava. Kasutatud 23.04.2026, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/56e658f3-a0ed-4839-a121-2a6caa783954/content>
- Maiberg, H., Belova-Dalton, O. (2025). Islam ja terrorism. H. Haas ja H. Geršman (toim), Islam, islamid ja Eesti (lk 108–130). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Matthes, J. ja Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.00384.x>
- McCauley, C., Moskaleiko, S. (2008). Mechanisms of political radicalization: Pathways toward terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 20(3), 415–433. <https://doi.org/10.1080/09546550802073367>
- McCombs, M. E., Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187. <https://doi.org/10.1086/267990>
- McCombs, M. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Cambridge: Polity Press.
- McCombs, M. (2005). A look at agenda-setting: Past, present and future. *Journalism Studies*, 6(4), 543–557. <https://doi.org/10.1080/14616700500250438>

McIntyre, K. E., Gyldensted, C. (2017). Constructive journalism: Applying positive psychology techniques to news production. *The Journal of Media Innovations*, 4(2), 20–34. <https://doi.org/10.5617/jomi.v4i2.2403>

Nahon-Serfaty, I. (2022). Understanding grotesque transparency as a strategy for fundamentalist radicalization: Implications for social marketing theory and practice. *Social Marketing Quarterly*, 28(4), 307–324. <https://doi.org/10.1177/15245004221136223>

Neumann, P. R. (2013). The trouble with radicalization. *International Affairs*, 89(4), 873–893. <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12049>

Norris, P., Kern, M. ja Just, M. (toim). (2003). *Framing terrorism: The news media, the government, and the public*. New York ja London: Routledge.

Pisoiu, D. (2012). *Islamist radicalisation in Europe: An occupational change process*. London: Routledge.

Ragazzi, F. (2016). Suspect community or suspect category? The impact of counter-terrorism as ‘policed multiculturalism.’ *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(5), 724–741. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2015.1121807>

Raud, R. (2002). REIN RAUD: Mitte meie nimel. Delfi, 24. oktoober. Kasutatud 11.03.2026, <https://arvamus.delfi.ee/artikkel/50937325/rein-raud-mitte-meie-nimel>

Reinares, F., Alonso, R., Bjørgo, T., Della Porta, D. Coolsaet, R., Khosrokhavar, F., De Vries, G. (2008). *Radicalisation processes leading to acts of terrorism*. Kasutatud 08.03.2026, <https://rikcoolsaet.be/files/2008/12/expert-group-report-violent-radicalisation-final.pdf>

Reporting on violent extremism and terrorism. Guidelines for journalists. Organization for Security and Co-operation in Europe. Kasutatud 08.03.2026, <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/9/2/442381.pdf>

Riffe, D., Lacy, S., Fico, F. G., Watson, B. R. (2019). *Analyzing media messages: Using quantitative content analysis in research* (4th ed.). New York ja London: Routledge.

Ritzmann, A., Wichmann, F. (2021). *Reporting about Violent Extremism and P/CVE. Challenges for Journalists – Recommendations from Practitioners*. European Commission. Kasutatud 08.03.2026, https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2021-10/ran_reporting_about_violent_extremism_p-cve_challenges_journalists_17082021_en.pdf

- Ritzmann, A., Wouterse, L., Verfegall, M. (2019). Effective Narratives: Updating the GAMMMA+ model. Radicalisation Awareness Network. Kasutatud 08.03.2026, https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2019-12/ran_cn_academy_creating_implementing_effective_campaigns_brussels_14-15112019_en.pdf
- Rose, H., Vale, G. (2023). Childhood Innocence?: Mapping Trends in Teenage Terrorism Offenders. ICSR. Kasutatud 08.03.2026, <https://icsr.info/wp-content/uploads/2023/11/ICSR-Report-Childhood-Innocence-Mapping-Trends-in-Teenage-Terrorism-Offenders.pdf>
- Räni, K. (2025). Varajase radikaliseerumise märkamise riikliku raamistiku ettepanekud haridustöötajatele. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Schmid, A. P. (2013). Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review. ICCT Research Paper. International Centre for Counter-Terrorism.
- Schreier, M. (2012). Qualitative content analysis in practice. Los Angeles: Sage.
- Sedgwick, M. (2010). The Concept of Radicalization as a Source of Confusion. *Terrorism and Political Violence*, 22:4, 479–494. DOI:10.1080/09546553.2010.491009
- Shoemaker, P. J., Vos, T. P. (2009). Gatekeeping theory. New York: Routledge.
- Silva, D. M. D. (2017). The Othering of Muslims: Discourses of Radicalization in the “New York Times”, 1969–2014. *Sociological Forum*, 32(1), 138–161. <http://www.jstor.org/stable/26626064>
- Silverstone, R. (2007). Media and morality: On the rise of the mediapolis. Cambridge ja Malden: Polity Press.
- Siseministeerium. (i.a.). Radikaliseerumise ennetamise tegevuskava. Kasutatud 28.04.2026, <https://www.siseministeerium.ee/>
- Tandoc, E. C. ja Takahashi, B. (2018). Journalists are humans, too: A phenomenology of covering the strongest storm on earth. *Journalism*, 19(7), 917–933. <https://doi.org/10.1177/1464884916657518>

- Treufeldt, I. (2012). Ajakirjanduslik faktiloome erinevates ühiskondlikes tingimustes. Doktoritöö. Kasutatud 28.04.2026, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/7ffa5956-33a0-467b-84a8-9d67ae77671d/content>
- Tuchman, G. (1978). Making news: A study in the construction of reality. New York: Free Press.
- van Dijck, J., Poell, T. ja de Waal, M. (2018). The platform society: Public values in a connective world. New York: Oxford University Press.
- van Dijk, T. A. (2008). Discourse and context: A sociocognitive approach. Cambridge: Cambridge University Press.
- van Leeuwen, T. (2008). Representing Social Actors. Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis. New York: Oxford University Press, 23–55.
- Vermeulen, F., Bovenkerk, F. (2012). Engaging with violent Islamic extremism: Local policies in Western European cities. The Hague: Eleven International Publishing.
- Vompa, M-J. (2024). Radikaliseerumisprotsesside ilmingud Eesti sotsiaalmeedias ning deradikaliseerumise võimalused ekspertide hinnangute põhjal. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni õppekava. Kasutatud 23.04.2026, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/a7d3f5c5-3747-4772-b667-d9c79f81efcd/content>
- White, J. (2020). Media and terrorism: Global perspectives. RUSI.

LISAD

Lisa 1. Analüüsikategooriad ja nende kodeerimisloogika uurimuse eri etappides

Analüüsi etapp	Kategooria	Kodeerimisloogika
I etapp	Artikli taustaandmed	link, väljaanne, kuupäev, autor
	Autori sugu	0 = pole teada; 1 = mees; 2 = naine
	Radikaliseerumise teema artiklis	1 = peamine teema; 2 = kõrvalliin
	Uudise päritolu	1 = kohalik; 2 = välisuudis
	Visuaalil kujutatu	0 = pildil ei ole kujutatud inimest; 1 = pildil on kujutatud meest või mehi; 2 = pildil on kujutatud naist või naisi; 3 = pildil on kujutatud mõlemast soost inimesi; 4 = kujutatu sugu ei ole arusaadav; 5 = pildil on kujutatud spetsialisti või kõneisikut; 6 = muu; 7 = pildil on kujutatud meeleavaldust, mille osalejad on mõlemast soost
	Allikas	1 = teksti autor ehk ajakirjanik või kaaskirjutaja; 2 = spetsialist või kõneisik; 3 = raporti, statistika või muu dokumendi tulemused, mida esitleb kõneisik; 4 = radikaliseerunuga seotud lähedased
II etapp	Artikli taustaandmed	link, väljaanne, kuupäev, autor
	Avalikku arutellu tooja või mõiste kasutaja	kirjeldav

Lisa 1. Analüüsikategooriad ja nende kodeerimisloogika uurimuse eri etappides

	Uudise žanr	1 = uudis; 2 = arvamuslugu; 3 = intervjuu; 4 = ülevaade/analüüs; 5 = faktikontroll
	Uudise vorm	1 = tekst; 2 = tekst + video
	Geograafiline fookus	1 = Eesti; 2 = välisuudis; 3 = sega
	Teemaviidad	kirjeldav
	Domineeriv diskursiivne kujutamisiis	poliitika, sh sise- ja välispoliitika; religioon ja kultuuriline teisesus; noored ja sotsiaalmeedia; ennetus ja sekkumine; julgeolek; sõda ja sõjalised konfliktid

Lisa 2. Diskursusanalüüsi analüütilised kategooriad

Analüüsikategooria	Analüütilised abistavad küsimused
Artikli probleemipüstitus	Milline on artikli probleemipüstitus?
Peamised osalejad artiklis	Keda kujutatakse artiklis ohustaja/ohvri/olukorra lahendajana?
Radikaliseerumise põhjused	Milliseid radikaliseerumise põhjuseid artiklis mainitakse?
Radikaliseerumise lahendused	Milliseid lahendusi radikaliseerumiseks artiklis pakutakse?
Vastandused	Keda omavahel vastandatakse? Keda tajutakse “meiena” keda “nendena”? Kuidas seda väljendatakse
Omistamine	Kellel omistatakse/assimileeritakse radikaliseerumise termin?
Keelelised ja retoorilised võtted	Milliste keelelised ja retoorilised võtted tekstis esinevad?
Intertekstuaalsus	Millistele teistele tekstidele (laias mõttes), kultuurinähtustele või ajaloolistele dokumentidele tekstis implitsiitselt või eksplitsiitselt viidatakse?
Mida ei öelda	Mis on tekstist välja jäetud, lugeja enda otsustada jäetud?
Sensatsiooniline või emotsionaalne keelekasutus	Näiteid emotsionaalsetest või sensatsioonilistest fraasidest.

Lisa 2. Diskursusanalüüsi analüütilised kategooriad

Pealkirjad ja juhtlõigud, artikli kokkuvõtted	Kuidas pealkirjad, juhtlõigud ning uudiste kokkuvõtted raamivad artiklit? Millise esialgse lugemisraami need annavad?
Võim ja ideoloogia	Kuidas esinevad tekstis võimu ja ideoloogia suhte, milline maailmavaade tundub teksti autoritele iseenesest mõistetav?
Kontekst ja diskursiivne praktika	Millise sündmuse või sotsiaalse praktika keskmes artikkel avaldatud on? Mis seda samal hetkel veel ümbritseb?
Modaalsus	Milline on teksti kindlusaste? Milline domineerib? Millises tekstiosas domineerib?
Artikli argumentatsiooniloogika ja väidete legitimeerimine	Kuidas artikli argumentatsiooniloogika toimib, kuidas jõutakse järeldusteni?
Tõlgendus ning analüütiline märkus	Milline diskursiivne kujutamiskiis domineerib? Miks nii otsustan? Mis seda kinnitab? Milline võiks olla alternatiivne kujutamiskiis?

Lisa 3. Radikaliseerumise mõiste esinemissagedus väljaannete ja aastate lõikes

Väljaanne	2022	2023	2024	2025
ERR	16	16	27	19
Delfi	19	37	55	63
Õhtuleht	8	11	21	33
Postimees	55	62	66	101

Lisa 4. Esmase ja teisese temaatilise konteksti koosinemine radikaliseerumist keskse teemana käsitlevates artiklites.

Esmane temaatiline kontekst	Teisene temaatiline kontekst	Artiklite arv
Julgeolek	Religioon	20
Julgeolek	Noored ja sotsiaalmeedia	17
Ennetamine ja sekkumine	Noored ja sotsiaalmeedia	17
Noored ja sotsiaalmeedia	Ennetamine ja sekkumine	16
Poliitika ja polariseerumine	Julgeolek	16
Julgeolek	Sõda ja geopoliitika	9
Julgeolek	Poliitika ja polariseerumine	8
Noored ja sotsiaalmeedia	Julgeolek	7
Poliitika ja polariseerumine	Noored ja sotsiaalmeedia	5
Noored ja sotsiaalmeedia	Poliitika ja polariseerumine	3
Poliitika ja polariseerumine	Ennetamine ja sekkumine	3
Religioon	Julgeolek	3
Poliitika ja polariseerumine	Sõda ja geopoliitika	3
Ennetamine ja sekkumine	Julgeolek	2
Sõda ja geopoliitika	Julgeolek	2
Poliitika ja polariseerumine	Religioon	1
Religioon	Ennetamine ja sekkumine	1
Julgeolek	Ennetamine ja sekkumine	1
Ennetamine ja sekkumine	Poliitika ja polariseerumine	1
Noored ja sotsiaalmeedia	Religioon	1
Sõda ja geopoliitika	Poliitika ja polariseerumine	1
Sõda ja geopoliitika	Religioon	1
Noored ja sotsiaalmeedia	Sõda ja geopoliitika	1

Lisa 5. Esmaste temaatiliste kontekstide jaotus väljaannete lõikes radikaliseerumist keskse teemana käsitlevates artiklites.

Temaatiline kontekst	ERR	Delfi	Õhtuleht	Postimees
Julgeolek	3	16	7	36
Noored ja sotsiaalmeedia	2	12	2	13
Ennetamine ja sekkumine	5	10	3	6
Poliitika ja polariseerumine	2	7	3	19
Religioon	0	1	0	4
Sõda ja geopoliitika	0	0	0	4

Lisa 6. Diskursusanalüüsi lähilugemisse kuulunud artiklid

Artikli nr	Väljaanne	Kuupäev	Autor	Link
1	ERR	06.03.2025	Andres Reiman	Link
2	ERR	18.09.2025	Tarmo Miilits	Link
3	ERR	02.11.2025	Christian Veske	Link
4	Postimees	13.02.2022	Jekaterina Tšernova	Link
5	Postimees	15.02.2022	Doris Raudsepp	Link
6	Postimees	01.08.2022	Jevgeni Krištafovitsš	Link
7	Postimees	15.03.2024	Mart Helme	Link
8	Postimees	30.06.2022	Postimees	Link
9	Postimees	21.11.2024	Triin Teramäe	Link
10	Postimees	02.09.2025	Halliki Kreinin	Link
11	Postimees	14.11.2025	Margus Paaliste	Link
12	Delfi	05.06.2023	Greete Palgi ja Mari Eesmaa	Link
13	Delfi	23.11.2023	Kärt Anvelt	Link
14	Delfi	11.05.2024	Anna Teele Orav	Link
15	Delfi	14.04.2025	Elisabeth Viil	Link
16	Delfi	24.05.2025	Mark Joonas Toomsalu	Link
17	Delfi	29.10.2025	Andreas Eerik	Link
18	Delfi	29.12.2025	Grete Maria Avent	Link
19	Õhtuleht	12.04.2022	Kristjan Väli	Link
20	Õhtuleht	25.05.2025	Kätri Kiilberg	Link

Autori lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Andreas Eerik,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Radikaliseerumise termini kasutamismustrid ning domineerivad diskursused Eesti meediaväljaannetes aastatel 2022–2025,

mille juhendaja(d) on Maria Murumaa-Mengel, PhD, Heidi Maiberg PhD

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi

Andreas Eerik

26.05.2026